

Неуш — адыгэхэм я Маф

ТЫЗЭКЪОТМЭ – ТЫЛЪЭШ!

АДЫГЭ МАКЪ

Голос
адыга

1923-рэ илъэсым
гъэтхалэм
кыщегъэжъагъу кыдэкӀы

№ № 168 — 169 (21898)

2019-рэ илъэс

МЭФЭКУ

ЮНЫГЪОМ и 19

Осэ гъэнэфагъэ илэп

кыхэтыутыгъэхэр ыкӀи
нэмыкӀ кэбархэр
тисайт ижъугъэтэщтык

WWW.ADYGVoice.RU

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Дунэе щытхъур къалэжъыгъ

Адыгэ лъэпкъым зиужьыжъыным, итарихъ чыналъэ щыбэгъожъыным, зэкъотныгъэр гъэпытэгъэным афэшI ткъош Къэбэртэе-Бэлкъар Республикэм адыгэхэм я Мафэ 2014-рэ илъэсым щэгъэнэфагъ. Ар ижъыкӀэ лэжъыгъэ Iухыжъыныр зыщакъушхыщтыгъэ, адыгэхэм тхьэлъэIу зыщакъушхыщтыгъэ мафэм тырагъэфагъ — Юныгъом и 20-м. Мы мафэр Къэбэртэе-Бэлкъар Республикэм игъэкӀотыгъэу щыхагъэунэ-

фыкӀы, къэралыгъо мэфэкӀэу унашъом кыщегъэ, зыгъэпсэфыгъо мафэу щыт, ар Адыгэ, Къэрэщэе-Щэрджэс республикэхэм, IэкӀыб къэралыгъомэ ащыпсэурэ адыгэхэм хагъэунэфыкӀы, тызэкъотмэ тызэрэлъэшыр къагурэIошъ. Хабзэ зэрэфэхъугъэу, зэкъош республикэхэм тызэгъусэу здэдгъэхъазырыгъэ зэхэт номерыр тэри кыдэтэгъэкӀы, ащкӀэ зэрэтиамалэу мы мафэм ихэгъэунэфыкӀын тыхэлажъэ. Адыгэхэу

зыцӀэ чыжъэу Iугъэхэм, щысэ зытхыпхын цӀыфхэу лъэпкъым кыхэкӀыгъэхэм ягугъу тигъэзет нэкӀубгъохэм къащытэщIы. ЗэкӀэми талъыIэсынэу хъугъэп, ау узэрыгушхон цӀыф бэ дэдэ, гъэсагъэхэу, лыгъэ ахэлъэу, дунэе щытхъур къалэжъыгъэу ыкӀи къалэжъэу зэрэтиIэм гугъэпIэшхо кытеты, тиадыгэ лъэпкъ ыпэкӀэ зэрэлъыкӀотэщтыр тиIошъ мэхъу!

ДЭРБЭ Тимур.

Апэрэ Президент

Ащ фэдэхэр бэ хьухэрэп. А
зырызхэр тарихьым икьэгьээ-
плэ чыплэ яакьыл кьучлэклэ,
ялыгьэклэ лъэпкьым пкьэоу
кьэвчох.

Мы гупшысэр политикэми, наукэми япхыылэн плъэкышт. Ащ фэдэ цыфых непэрэ гъэзетыр зыфэгъэхыгъэхэр. Ахэм Шъхъэлэхъо Абыуи, Шъэумэн Хъазрэти, Джарымэ Аслъани, Мэщбэшлэ Исхъакъи, нэмыкхъэри ахэтых.

Адыгэ лэпкэу кьэралыгуагъэ зилэнэу лэшлэгъу пчъагъэм клэхъопсыгъэм иреспубликэ гъэпсыгъо тефагъ Джарымэ Аслъан итетыгъо. Ащ ыцъ япхыгъ адыгэм кьэралыгуагъэ илэ зэрэхугъэм, а статусым къешлэкыгъэхэу Конституционер, гимныр, быракъыр, гербыр непэ зэрэтилэхэм.

Джарымэ Аслъан а лъэхъаным Адыгэ автоном хэкум ипэцагъ. ЛъэккымкIэ мэхъан-
шо зилэ хугъэ-шлагъэм — рео-
публикэм игъэпсын лъэккым
кыхэкIыгъэ, ащ фэгумэкIырэ
цIыф пэрытхэр фэбанэщтыгъэх.
Джарымэм иакъыл, хэбзэ Iоф-
шэным хэшIыкIышхо зэрэфыри-
Iэм мэхъанэшхо иагъ цIыфхэр
гъогу тэрэз тырицэнхэмкIэ.
Хэта зышIэрэр, а лъэхъаным
Тхъэм ащ тетэу кыззэригъэфэ-
гъэн фæе, кэралыгъо гъэпсыкIэм
хэшIыкI фызиIэ Джарымэ а
Iофым ипчэгу зэрэригъэуцагъэр.
Аслъан нэмыкIыгъэмэ, мэхэгъэ
кызыхигафэу «Мыхэм кырагъэ-
жагъэр хуыцтэп, ащ кыкIын
цыIэл» зылон а лъэхъаным пашэу
щтыгъэмэ, Iофым зызидгъэзэ-
щтыгагъэр зымы ышIэрэл.

«1922-рэ ильэсым, Октябрь-

Цыфыр зыгэпсырэр уахтэр ары. Ащ
зыхищэрэ хьугэ-шлагэхэм ар апсыхьэ.
Етланэ а цыфым а уахтэм зыгорэ цызэ-
рихьоклышьюмэ, иакьылкIэ лъэпкьым зыгорэ
фишIэшьюмэ, ыцIэ тарихьым хэхьэ, кьыхэнэ.

скэ революционер зышылагъэм илъэси 5 нахь темышлагъэу адыгэхэм автоном хэку ялэ хуыгагъэ. Непэ тарихъыр клэ-зытхыкълэжь зышлоигъохэм алорэр нэмыйклым, адыгэ лъэпккэрмклэ ащ мэхванэхшо илагъ. Лъэпккэ цыклоу хэкужъым къинагъэм автономие илэ хуыгагъэ, адыгэр адрэ лъэпккышхэхэм ахэколдэжыгъэп», къыщетыхы Итылэ Джарымэ Аслан.

Лъапкыбзэ зыщыпсэурэ хэкум мэкIэ дэдэ хьурэ адыгэм ыцIэ зыхьырэ республикэ щыбгъэпсыныр Iоф псынIагъэп. Краснодар краеу хэкум илбгъэ 60-рэ зыхызтхэм гузэгъагъэ кыхымыкIэу кыхыпщыжыныри Iоф кызырыкIуагъэп. Ау лозунгэу «Уходя – остаемся» зыфилорэ илзубытыпIэу Адыгеир «щабэу» краим кыхыкIыжын ылъэкIыг.

Адыгейм итарихъ пштэмэ, Джарымэ Аслъан закъор ары апшъэрэ партийнэ ыкIи къэралыгъо IэнэтIишши алутыгъэр. Ар КПСС-м и Адыгэ хэку комитет иапэрэ секретарыгъ этланэ народнэ депутатхэм я Адыгэ

хэку Совет и Тхьамэтагь ыкIи
АР-м и Президентыгь.

Адыгэ лэпкым и Апэрэ зэфэсэу 1991-рэ илъэсым «40-мэ я Комитет» зэхищагъэм Апшэрэ Советым хадзыхэ зыхъуклэ урысхэми адыгэхэми япчъагъэ зэфэдызын фаеу шырахъухьэбгъагъ. А мэхъанэшхо зилэ лофтхъабзэм Джарымэм зэрэдыгъэштагъэм лопыр нахь зэшлохыгъошл кышылыбгъагъ.

Кавказ заор заухыгээр иль-си 130-рэ зэрэхүүрэм ипэгь-клэу 1994-рэ ильэсым ижьоны-гьуаклэ и 21-м УФ-м и Прези-дентэу Б. Ельциным кавказ кьушхьэчлэхсэм афэклорэ Джэпсалэ кьышыгыагь. Ащ кьышилоштыгь Кавказ заом кьушхьэчлэхсэм яшхьафиты-ныгьэ кьызэрэцаухьумэщты-гьэр, ахэм урыс пачыхьэм аришыллгьэ заор зэфэнчэу зэрэщтыгьэр. А хьугэз-шлагьэм лъапкьымклэ мэхьанэшхо илагь ыкн Темыр Кавказым цыпсэурэ лъапкьхэм зегурымылонигьэу азыфагу кьитэджагьэр нахь ыгьэушэбыгьагь.

Джарымэ Аслъан итетыгъом

зэшлохыгээ хуугьэмэ ащыц
тильэпкээгүхэу лэклибым щып-
сэухэрэм якъэщэжьын кьэралы-
гьо лоф зэришлыгээр. А лэхъя-
ныр ары УФ-м и МИД хэушхья-
фыкыгээ лыклохэм лоф шашлэу
зырагъэжыгьагээр. 1997-рэ
ильэсым АР-м и Законэу репа-
триантхэм афэгъэхьыгээр аштэ-
гьаг. Джащыгүр ары апэрэу
купышхо хуухэу адыгэхэр Косо-
во кьырацъьжи, Адыгеим кьы-
защэжыгьагээр. А лофхьяб-
зэхэм зэклэми Джарымэр азы-
фагу итыг, изакъоу зэклэри
ыгъэцэклагъэу слорэп, ау ащ
иакъыл, игуклэгү, игушхуагэу,
иллыгээ хамытыгьэмэ, а эплстэу-
ри зэшлохыгээ хуыцтгьагэу,
хуауми мыхуыштгьагэу?..

Джарымэ Аслъан ыцлэ республикэм зэхъоклыныгъэу шыхуугабэхэм япхыгъ. Ащ фэд 1996-рэ илъэсым Москва Адыгеим и Лыкло и Унэ дэт зэрэхугъэр. Ар кыззэлъахы зэху мафэр сыгу къэкыхъыш, республикэм ипачэ сырэгущо. Урысыем икэралыгъо лопышлэхохэр кызышызэлуклэгъэ мэфэклым Джарымэ Аслъан кыззэрэгущылыгъагъэм, ащ уасэу, шхъэклафэу кыфашлыгъэм уарыгущонэу шытыгъ.

ШушІэным кыфэхъугъ

2002-рэ ильэсым Шъэумэн Хъазрэт Адыгэ Республикэм и Президентэу зыхадзыгъэм мэээ заулэ нахь темышлагъэу псыкьиуным унэгъо шъэ пчъагъэмэ тхъамыклэгъошхо къафихьыгъ. Ягъашлэм аугъоигъэ милькур — уни, щагуи, хати, былыми — псычлэгъ хъугъэх.

Цыфхэр псаоу кьэрэнэхи нахьыбэ фэмыеху япсэуплэхэр гузэжьогъоу кьабгынагъэх. Ау етланэ псыр зызэклаком, члэнагъэу ашыгъэм, хэклыпэу агъотыштым агу ыгэклодыг. Зэклэри иклэрыклэу рагъэжьэжын фэягъ. А уахътэр ушэтыплэ зшыпкьэ хуыгъагэ Шъэумэн Хьазэрэклэ.

Къаралыгъом къытлупшы-
щтым емыжэу Шъэумен Хъазрэт
еж имылькуклэ псэоьлпхъэхэр
къафаригъащэхэу, гъомылап-
хъэхэм апае шъхьафэу ахъэ
нэбгырэ пэпчэ афитлупщэу
регъажэ. Ныбжь хэк'лотагъэ
зи'эу зиунэ псым зэцигъэкъуа-
гъэхэм фэтэрхэр афещэфых. А
лэхъаным цы'фхэм ар бэрэ
ахъахъыгъ, алу'к'эщыгъ, агу
къыдишаештыгъ.

Красногвардейскэ районым-кэ селоу Еленовскэм дэжэ зычылэ цыкыу икунэу унаклэхэр охтэ клэкым кыкюцл а лъэханым чашыгыагъ. Джы ахэм аблэкыхэ зыхыуклэ цыфмэ бэрэ ало «Янасыпти, а лъэханым Шэзумэныр тетыгъ нахь, егышлэми ахэм ах фэдэ унэхэр альэгьущтгагьэхэп». Еленовскэм изакъоп, Лабэ кызы-дэклым зынэсыгъэ кьуаджэхэм зэклэми охтэ клэкым кыкюцл унаклэхэр ачагьэлэсыгьэх. А

лѣхъаным кѣралыгѣо лѣпыл-
гѣу республикѣм кѣфѣмы-
кѣуагѣу шытѣп, аужыпкѣм.
Владимир Путинри а чѣплѣм
кѣбыгыгѣагѣ. Ау а уахѣтѣм
зыпкѣ рагѣузожыгыгѣ псѣуа-
лѣхъхѣри, кѣу ашыгыгѣхѣри
зѣклѣри Шѣумѣным ыцѣ ра-
пхыштыгѣ, фѣразѣхѣу Тхѣм
фѣлѣуштыгыгѣ. А ушѣтыплѣр
чѣфхѣр кѣфѣразѣхѣу Шѣумѣн
Хѣзрѣт зѣпчыгыгѣ. Ащ имѣза-
кѣоу, сымѣджѣхѣри, еджалѣхѣ-
ри республикѣм шарыгѣшлы-
гѣхѣ, ахѣм ащѣджѣхѣрѣми,
зыщѣлазѣхѣрѣми зыгыгѣшлыгѣм
ыцѣ кѣралѣо.

А лъэхъаным республикэм
ипашэ IошIэ/экIо коллективхэм
ахэхъу бэрэ хъуштыг, ары
пэлпч ахьэ афишхыштыгъ.
Ахьшэр пхъэнklaklom кыщегъэ-
жъагъэу пашэм нэсыжъэу зэ-
фэдэу афагошштыг. КIэлэе-
гъаджэ пэлпч ахьэ шлухъаф-
тынхэр, кIэлэеджакIохэм ми-
лион пчъагъэ зытефэрэ шлухъаф-
тынхэр афишIыштыгъэх. ИIэр
ичIыгу шгощынэу къэкIуагъэм
фэдэгъ.

Шъаумэн Хьазрэт дунаим
щызэлъашлэрэ меценат. Ащ
имыльку зынэмысыгъэ щылэп
къыпшлшы. Хьазрэт зышлэхэрэм
къызэралорэмклэ, ятэу Мэджы-
дэ хьалэлыгъ, иклалэхэр гуклэ-

гуушхэу хьухэмэ шлоигуагь.
ау хэта зышлэрэр, епо зэпы-
тыгьэкли, умышышгунхэр льфы-
гьэхэм кьахэклых. Мыдрэм
гупыклэу илэр зэрэдунаеу фэ-
хьун кьыпшлошлы.

Хязрэт иныбжыклагьум кыщегъэжыагъу чыплэ чыжъа-хэм анэсыныр, lof мылсынклэхэр зэшлуыхынхэр иклэсагъх. Ленинград дэт горнэ институтыр кылуыхыг, дзэ кьулыкьум ыуж Севернэ Ледовитэ океаным хэт кыкьумзэ Врангел ыцлэ зыхыхэр иншэогуыхэр игъусэхъу-клогъагъ. Бэ Хязрэт чыплэ

кынэу зэрыфа-
гээр. Авиаката-
строфэм пчяагэ-
рэ хэфаг, трак-
торым исэу мыл
члэггым члхьэуи,
психьор зэпчичэ
рихьыжэуи, тхв-
мыклаггом ыуж од
дэдэ хьоуи, «хьу-
жыштэп» алоуи
кьыхэклыг, ау
ренэу псаоу кьэ-
нэжыштыг.
«Цыфышыр
Тхэм иклас» ало,
ау Хьазрэт ихв-
лэлыгэ цыфхэм
нахь ящыклагэу
Тхэм ыльтыгэу

φαε...

Хазрэт исэнэхьати, илофшлэ-ни дышъэм икычлэхын ары зэпхыгээр. Илгэс 29-рэ ыныб-жыгы ар дышъэ кыычлэхыплэу «Восходым» пацэ зыфашым. Етланэ Красноярскэ краим ит дышъэкычлэхыплэу «Полюс» зыфилорэр ежэ щегэпсы. Ар непэрэ мафэм диштэрэ лофшлэ-плэ зетегэпсыхыагэ мэху. Ац хэгъэгум кыыщчлахырэ дышъэм ипроцент 20-р кыытыштыгъ. Дышъэм икычлэхынклэ «Полю-сы» дунаим апэрэ чыплэр шибутыштыгъ.

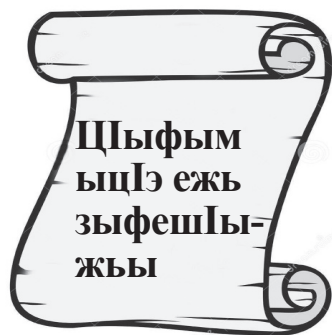
**Нэклубгъор зыгъэхъазыры-
гъэр СИХЪУ Гошнагъу.**

ИофшIэным ыпсыхьэгъэ цIыф

Адыгеим ильэсыбэрэ ипэщагъэу Тхьаклушынэ Аслъан зигугъу тшырэр.

2007-рэ ильэсыр ары а IэнатIэм ар зылухьэгъагъэр. А ильэсхэр къэралыгъомкIэ кызырэкIуагъэхэп.

Шыфым
ыцIэ ежъ
зыфешIы-
жы

1990-рэ ильэсхэм зэхьокIы-ныгъэшхоу къэхугъэхэм зэты-рагъэзыгъэ экономикэм макIэу хэхьоныгъэхэр ышынхэу ригъэжъэгъагъэми, узыгъэгущо-нышо джыри шылагъэп. Эко-номикэм имызакъоу, отраслэхэм зэкIэми ялоф изытет угу кы-дищаецыгъэп. Ащ фэдэ охътэ кыным субъект цыклоу узчы-гугъын зимылэжыым ыпэ уиуцо-ным гушко ищыкIэгъагъ. Къэ-ралыгъор чIыплэ кын итмы, республикэу ащ хэхьэрэми илофхэр зэрэмыдэгъушхоцтхэр нафэ.

Тхьаклушынэ Аслъан а гуш-хуагъэр зэрэхэлъыр Мыекъопэ

къэралыгъо технологическэ университетэу Лышхьэ хьуным ыпкIэ зипэщагъэр ары апэу кызыщиушыхьатыгъагъэр. Ащ ежъыр кIэщакIо фэхугъэр ыкIи сьд фэдэ пэрыоху ыпэ кыкIы-гъэми, кымыгъацтэу зэпичхэ-зэ, пэрытныгъэр зылыгъ апшъэ-рэ еджаплэхэм ащыц мыхъоу ыуж икIыгъэп.

Ащ фэдэу теубытагъэ зыхэлъ еклопIакIэр Адыгеим ипэщэ IэнатIэу зылухьагъэми рихьы-лагъ. ИльэсыбэкIэ узэкIэлэ-бэжымэ республикэм илофхэм язытетыгъэмрэ Тхьаклушынэ Аслъан ащ ипэщэ IэнатIэ зылу-тыгъэ уахътэхэм зэхьокIыныгъэу

фэхугъэхэмрэ зытемытэу къэ-плон плэкIыцтэп.

А хэхьоныгъэхэм ащ ыклопIа-би, ищэлаги, ишIэныги, иакъы-ли ахилхьагъ. Ахэр ИофшIэгъэ макIэхэп. Шыклагъэхэр зытлэ-гъухэкIэ, шлагъэр дэтэгъэзы. Цыфыр нахьыбэрэмкIэ ащ фэд. Арэу щытми, гъэсэнэгъэм, ме-дицинэм е, гущылэм пае, куль-турэм япсэолъэ закъо кIэу кызыэлупхыштыми мымакIэу кIуачIэ зериштерэр зэкIэми кыдгурылон пае. Ащ фэдэу зэп ыкIи тIоп Тхьаклушынэ Аслъан ишлушлагъэкIэ республикэм кы-щызэлуахыгъэр, нэмыкIэуи зэ-шохыгъэ хуугъэр.

Арэу щытми, республикэм хэхьоныгъэу ышIыхэрэм ягугъу кышIы зыхьукIэ ежъ изакъоу ахэр зыфихьыжхэу зыпарэкли зэхэлхыштыгъэп. Непи ар АР-м и Лышхьэ и Къэралыгъо уп-чIэжъэгъоу, республикэм ищылэ-ныгъэ пэчыжъэ хуугъэпышъ, ашIэгъагъэ горэ ыгу къэкIыжъэ

къелотэжъыми, зэкIэ командэу игъусагъэм, цыфэу исхэм яшлушлагъэу зэрилытерэр игу-щылэхэм къахэщы.

Цыфым ышлагъэр шIомакIэу, неущ джыри ащ хигъэхьоним фэбанэмэ, хэхьоныгъэхэм нахьыбэу къафэклоштэу ало. Тхьаклушынэ Аслъан ар зэ-рехьылагъэр нафэ. Зэшохыгъэ хуугъэхэм, хэхьоныгъэхэм арыгушхоу ягугъу кышIыштыгъ, ау ар шлуабэу, икьугъэу зыкли кылуагъэп, шыклагъэ шымылэу ылытагъэп, ыкIуачIи, ипсауны-ги ашъхьасыгъэп. Ары рес-публикэр ыпкIэ лъигъэклотэн зыклильэкIыгъэр.

Субъектым ипэщэ IэнатIэ лутыгъэр зылукуыжкIэ цыфхэм дэгъукIэ игугъу ашыжъышты-дэикIэ тегущылэжыштышты те-тыфэкIэ Иофэу ышлагъэр ары зэлъытыгъэр. Тхьаклушынэ Ас-лъан плэпIитIурэ, ильэси IO, а IэнатIэм лутыгъэу 2017-рэ ильэ-сым ежъ ишоигъоныгъэкIэ ар

кыгъэтыллыжыгъ. Ащ ыуж ильэситIу тешIэжыгъ нахь мы-шIэми, цыфхэм шъхьэклафэ фашIэу, къахахьэмэ, цыгушIукIхэу гущылэ дэхабэ зэрэпIаоложырэр зэрэфэразэхэм ишыхьат.

Ежъыри IэнатIэм зылокуыжым «сезэщыгъ, икьущт Иоф зэрэс-шлагъэр» ылоу унэм итIыс-хьажыгъэп. Мыекъопэ къэра-лыгъо технологическэ универ-ситет гупсэу кIэщакIо зыфэ-хуугъэм ыгъэзэжыгъ, ащ и Президент гъэшлуагъ. Еджаплэм ищылэныгъэ джыри чанэу хэ-лажъэ, нахь зиушъомбгуным, гъэсэнэгъэ зэритыхэрэм, зишIэ-ныгъэ щыхэзыгъахьохэрэм япчъагъэ нахьыбэ хьуным емызэщэу ыуж ит.

СыдигъокIи зэрэщытыгъэу, ыкIуачIэ из, нэщх-гушх зэпыт, сэмэркъэушхор игущылэхэм къа-бэкли, зэрихабзэу, нэжъ-лужхэ-ми, ныбжыкIэхэми, кIэлэцIы-кIухэми зэфэдэу жабзэ къади-гъотын елъэкIы. Ащ тетэу джыри ильэсыбэрэ Иоф ышIэшъунэу Аслъан Кытэ ыкIом тыфэлъало.

Зэрэщыгугъыгъэхэр къегъэшъыпкъэжъы

Пэщэ IэнатIэм кIэу Iухьэрэм сыдигъокIи цыфхэм гугъэплэ инхэр рапхых, хэхьоныгъэхэм, нахьышIум ылъэныкIэ зэхьокIыныгъэхэм яжэх, ау ащ даклоу цыхьэшхо фашIыными тещыныхьэх.

Ежъхэм яшоигъоныгъэкIэ амакъэхэр фатыхи хадзыгъэми, кIэгъожьынхэм охътабэ ищыкIа-гъэп. Гугъаплэхэр къэбгъэшъып-къэжъынхэр, узэрэтехьагъэм кIэмыгъэгъожьынхэр зэрэмылэ-шIэхэр нафэ. Цыфхэр ятеплэ-кIэ зэрэзетекIыхэрэм фэдэу ядунэеелпыкIи, шыIэныгъэм зэрэфыштыхэри зэфэшъхьаф.

Адыгэ Республикэм и Лышхь-хэу КъумпIыл Мурат ильэсы-бэрэ Правительствэм ипэща-гъэу, зэшохыгъэ хуугъабэхэм илахь ахилхьагъэу, зыцIэ ашIэрэ цыфэу иIэнатIэ Iухьагъ нахь мышIэми, зыгу щэц кы-хьан къэхьугъ. Ежъ нэмыкI техьагъэми, ауштэу цыфхэр егупшысэцтгъагъэх. Шылэныгъэр ары зэрэщытыр. ИльэситIоу а IэнатIэм зылурым зэрэщыгу-гъыгъабэ кызырэгъэшъыпкъэ-жырэр нафэ хуугъэ.

Адыгеим исхэр псэолякIэу, гъогукулэу къашIыхэрэм, жъэу агъэцэкIэжъхэрэм, агъэкIэжъ-хэрэм, псэупIэхэр зэрэзэтыра-гъэпсыхьэхэрэм, ахэр нахь къабзэ зэрэхьугъэхэм ащэ-гушIукIых, ау зэпстэумэ анахьэу ягуапэр нахьыпэкIэ ауштэу щымытыгъэу джы республикэм ипэщэ цыф кызырэпIэхэм апэблагъэ зэрэхьугъэр ары.

НахьыпэкIэ Лышхьхэр зыдэ-мышьэгъэ псэупIэхэр кызы-

рикIухьэхэрэр, ахэм адэс цыф кызырэпIэхэр зиеплъыкIэхэр зэфэшъхьафхэм ахэхьаным, ядэлуным, агу илыр къаригъэ-лоным, джэуап аритыжыным зэрэтемышыныхьэрэр апэрэ мафэхэм агъэшлагъоштыгъ, джы ягуапэу игугъу ашIы. Респу-бликэм ипэщэ нахь мышIэми, ышъхьэ римыпэхсэу, кылухьан-хэу зэримыорэр, нэщх-гушхэу, зэлухыгъэу зэрапэгъокIырэр бэмэ агъэшлагъо. Зэрахахьэрэм имызакъоу, Интернет нэклубгъо-хэр ыгъэфедэхэзэ цыфхэм гущылэгъу афэхьу, упчIэ зилэу зыкыфэзыгъазэрэ е зилофыгъо къезыхьылэрэ зыпари джэуа-пынчъэу кыгъанэрэп.

ЗэкIэми зэфэдэу гущылэ дахэхэр кызырэамылоштыр хэткIи шъэфэп, ыгу римыхьырэр ымыушъэфэу республикэм ипа-щэ фэзытхыхэрэри къахэкIых. Интернет нэклубгъохэм ащыц пштэу, республикэм ихъухэ-хэрэм къаралуалэхэрэм уза-лпыплэкIэ ар дэгъу дэдэу кыбгурэлэ. Зым чыг е кондэ ныбжыкIэ агъэтысхьагъэмэ, ар гуапэ щыхьоу Лышхьхэм фетхы, адрэм лъэхьаным диштэу зэтегъэпсыхьэгъэ симэджэщы-кIэ е кIэлэцIыкIу IыгъыпIакIэ къашIыгъэми, ымыгъэразэу рилолэныбэ къегъоты. Джащ фэдэхэм джэуапэу КъумпIыл

Мурат аритыжыхэрэм узалы-плэкIэ, Iэдэбрэ щэлэгъэшхорэ зыхэлъ цыфэу зэрэщытыр нафэ кыпфэхьу.

Непэ шыIэныгъэр псынIэ дэдэу плон плэкIыштытэп, ащ хэкIыжыынхэр цыфхэм кы-зырэпIоу къафэхьурэп. Ари яду-нэеелпыкIэ зэзыхьокIыхэрэм зэу щыц. Республикэм урипа-щэу ар кыбгурэлоу, зэхэлшы-кIэу, щэлагъэ афууилэу джэуап яптыжышъумэ, зищыклагъэми уделэшъумэ, осэ ин кызырэп-

фашIыштым Io хэлъэп. Ау ар цыфыр зэрапугъэм, зэрагъэ-сагъэм елытыгъ.

ЕтIани КъумпIыл Мурат цыфхэм шлу языгъэлъэгъугъэ-хэм ащыц республикэм исхэр Интернетыр агъэфедэзэ кызы-кIэлъэлухэрэр, предложениеу къахьыхэрэр сыдигъокIи кы-зырэдилытэхэрэр. БгъэцэкIэн умылэкIынэу е законом кы-щыдэмылтытагъэу къахэкIырэ-ри мышъхьахэу, Iэпэдэлэл ымышIэу зэхэугуфыкIыгъэу

афетхыжы, агурегъало. А зэп-стэумэ цыфхэм уасэ афа-мышIын альэкIыштытэп.

Правительствэм ипэщэу зы-щэтым зы чыплэ бэрэ исыныр, зэхэсыгъо кIыхьэхэм, гущылэ-ным охътабэ атыригъэклотэныр икIасэщтыгъэп, Iуагъэр нахь макIэу, шлагъэр нахьыбэн фаеу ылытэщтыгъ. Ащ фэдэ Иоф-шIакIэ зилэхэми афидэщтыгъэп. Лышхьэ IэнатIэм зылохьэм, ар нахь лъэшыжъэу кыыхэщыгъ. Зыпарэкли зимыгъэпсэфырэм фэд, зэкIэми альылэсынэу игъо ефэ. Непэ Иофхьэбзэ зэфэшъ-хьаф зытIуш зэхимыщэу кы-хэкIырэр, ащ даклоу псэолъэ заулэ кыкIуэхьани елъэкIы.

КъумпIыл Мурат, Урысыем и субъектхэм япэщэхэр пштэхэмэ, анахь ныбжыкIэхэм ащыц. Адыгеим пащэу илагъэхэр пштэхэми, ащ фэдэ ныбжы илэу мы IэнатIэм а зыр арэу мэхьу Iухьагъэр. Лъэхьаным дыри-гъэштэным, кIуачIэрэ щэлагъэрэ илэу пшъэрыл пстэури пхыри-щыным, республикэм хэхьоны-гъэхэр езыгъэшIыштытэ идее гъэшIэгъоныбэхэр рихьыжъэн-хэм щымышынаным, гу атыри-шIыхьаным, ахэр лъигъэклотэн-хэм а ныбжыр арын фае нахьыбэу фэларышIэрэр. Ау ащ имызакъоу, ауштэу щытыным пае ыгу кыделэу иреспубликэ, цыфэу исхэм афэгумэкIыни фае. Ар зэрэхэлъыр илофшIакIэ къегъэлъагъо.

**Нэклубгъор
зыгъэхьазырыгъэр
ХЪУТ Нэфсэт.**

Къэбархэр

Адыгеим и Лышъхъэ зэнэкъокъум
хэлажъэхэрэм шлуфэс арихыгъ

ХэбзэухъумэкӀо къулыкӀухэм ялофышӀэхэм атлетикэ псынклэмкӀэ язэнэкъокъу Адыгеим щыкӀуагъ. Урысыем ишӀольыри 8-мэ къарыкӀыгъэ спортсменхэр ащ хэлэжъагъэх.

Чемпионатим хэлажъэхэрэм апашъхъэ къыщыгушӀыгъэ, Адыгеим и Лышъхъэу Къумпыл Мурат спортсменхэм теклонгъэшхохэр ашӀынэу, зэнэкъокъум еплӀыхэрэм ар агу кӀинжъынэу афӀлӀуагъ.

«Урысые, дунэе мэхъанэ зилэ зэнэкъокъухэр таджэ нахъыбэрэ щызэхашӀэхэ зэрэхуэгъэр тигуап. Непэрэ чемпионатми ар дэгъоу къыгъэлъэгъуагъ. Зэнэкъокъур зэрэзэхашӀэрэмкӀэ хэгъэгум щыпсӀэхэрэм япсауныгъэ гъэпытэгъэным, цыфхэм щыӀэкӀэ-псӀэкӀэ тэрэз ягъэгъотыгъэным ялахъ хашӀыхъэ. Сэнэхъатэу еныбжъэу ялэм емылӀытыгъэу Адыгеим спортым зэрэщыпӀлӀхэм ар ишӀыхат», — къыӀуагъ Къумпыл Мурат.

Джащ фэдэу республикэм и Лышъхъэ къызэрэхигъэщыгъэмкӀэ, спортымкӀэ хэбзэ дэгъухэр

Адыгеим илӀых, дунэе зэнэкъокъухэм теклонгъэшхо къащыдзыхыгъэ спортсмен цӀарылохэр щӀэпсӀэх. Цыфхэр жуӀгъэу зыхэлэжъэхэрэ спортми Адыгеим зызэрэщырагъэушӀомбгъурэр ащ къыӀуагъ. ТишӀольыр щыпсӀэхэрэм азыныкӀо нахъыбэр физическэ культурэм пыл. Республикэм илӀшъхъэтетхэм афӀлӀэкӀыштыр зӀкӀэ ашӀэ спортым нахъыбэ хэщэгъэнымкӀэ.

Урысыем щынэгъончӀэнымкӀэ и Федеральнэ къулыкӀу Адыгэ РеспубликэмкӀэ и ГъэлорышӀанӀэ ипашӀэ Сергей Каштановым, Урысыем спортымкӀэ имастерэу, Олимпийскэ джэгунхэу Шъачэ щыкӀуагъэхэм ахэлэжъагъэу Алексей Пушкаревым зэнэкъокъухэм ахэлэжъагъэхэм шлуфэс къарахыгъ.

Сурэтыр А. Гусевым тырихыгъ.

Хэдзын
Юфтхъабзэхэм
атегушӀыӀэщтых

Партиее «Единэ Россием» и Зэфэсэу щыӀэщтым 2021-рэ илъэсым Къэралыгъо Думэм щыкӀошт хэдзынхэм языфӀэгъэхъазырын зэраублэрэм ыкӀи хэдзынхэу щыӀагъэхэм якӀэуххэм щатегушӀыӀэщтых.

Джащ фэдэу партийнэ институтхэр Зэфэсым щагъэкӀэжъынхэу рахъухъэ. Ащ фӀэгъэхыгъэу партиее «Единэ Россием» и Генеральнэ совет исекретарэу Андрей Турчак партием и Генеральнэ совет и Президиум изэхэсыгъо къышӀыуагъ.

«2019-рэ илъэсымкӀэ гухӀлӀэу тилӀэхэм сакъытегушӀыӀэзэ хэзгъэунэфыкӀы сшӀоигъу хэдзынхэу щыӀагъэхэм якӀэуххэм Зэфэсым тызэрэщытегушӀыӀэщтыр, партийнэ институтхэр зэрэдгъэкӀэжъыштыр, 2021-рэ илъэсым хэдзын юфтхъабзэу щыӀэщтхэм языфӀэгъэхъазырын зэрэтыублӀэщтыр», — къыӀуагъ ащ.

Андрей Турчак къызэрэхигъэщыгъэмкӀэ, партиее «Единэ Россием» мыгъэ фэдэу 2020-рэ илъэсми юфышхохэр зэрихъащтых.

«Къыхъащт илъэсым шӀольыр 48-мэ хэдзын 74-рэ ащыкӀошт. Губернатор 14, хэбзэгъэуцу зӀуӀкӀэ 11, къэлэ думэ 24-рэ хадзыштых, чыпӀэ зыгъэлорышӀэжъынымкӀэ къулыкӀухэм юф ащызышӀэшт депутатхэм яхэдзынкӀэ юфтхъабзэ 24-рэ зэрахъащт.

ПсынклӀэу тызеклон фӀае, гъэхъагъэу тилӀэхэм такъышӀуцу хъуштыр. ПшъэрылӀэу къытфашӀыгъэхэр тегугъуэ дгъэцӀэкӀэнхэ фӀае», — къыӀуагъ ащ.

Партиее «Единэ Россием» хэдзынхэмкӀэ и Гупчэ комиссие къызэрритыгъэмкӀэ, Юныгъом и 8-м хэдзын юфтхъабзэ 6419-рэ аухыгъ. Ащ хэхъэх зы мандат зилэ хэдзыпӀэ койхэмкӀэ Къэралыгъо Думэм идепутатхэм яхэдзынкӀэ юфтхъабзэ 4-р; шӀольырхэм япашӀэхэм яхэдзынкӀэ юфтхъабзэ 19-р; регион хэбзэгъэуцу зӀуӀкӀэхэм ядепутатхэм яхэдзынкӀэ юфтхъабзэ 13-р къэлэ думэхэм ядепутатхэм яхэдзынкӀэ юфтхъабзэ 22-р; мэрхэм яхэдзынкӀэ юфтхъабзэ 3-р. Ащ нэмыкӀэу Урысые Федерацием ишӀольыр 83-мэ чыпӀэ зыгъэлорышӀэжъынымкӀэ къулыкӀухэм ахэгъэхъащтхэмкӀэ хэдзын 6275-рэ ащыкӀуагъ.

ЧыпӀэхэр
зэтырагъэпсыхъэх

«Непэрэ уахътэм диштэрэ къэлэ щыӀакӀэр гъэпсыгъэныр» зыфилорэ федеральнэ проектър гъэцӀагъэ зэрэхуэрэм лыплӀэрэ Межведомственнэ комиссием ичэзыу зэхэсыгъо мы мафӀэхэм илагъ. АР-м и Лышъхъэу Къумпыл Мурат иунашӀокӀэ юфтхъабзэр Премьер-министрэм игуадзэу Сапый Вячеслав зэрицагъ.

2020-рэ илъэсым мы лӀэныкӀом Адыгеим щыпӀуагъэхъанэу сомэ миллион 240-рэ фӀэдиз агъэнафӀ. Проектым игъэцӀэкӀэн епхыгъэ гъогу картэр аштагъ. Сапый Вячеслав къызэриуагъэмкӀэ, гъогу картэм къышӀытыгъэ уахътэм муниципалитетхэм япашӀэхэм юфшӀэнхэр блогъэкӀы хъуштыр. Шапхъэхэм адистэу шӀольырым пшъэрылӀхэр зигъэцӀагъэкӀэ ахъщэ тедзэ къыфатӀуп-

щын амал зэрэщыӀэщтыр ащ къыхигъэщыгъ.

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу Къумпыл Мурат непэрэ уахътэм диштэрэ къэлэ щыӀакӀэр Мыекъуапэ имызакъоу, районхэми ащыгъэпсыгъэным ыналэ тет. Ахэм ащыпсӀурэ цыфхэм яеплӀыкӀэхэр къыдалытэзэ общественнэ чыпӀэхэр, къатыбзэу зэтет унэхэм ящӀагъухэр зэтырагъэпсыхъанхэм

Адыгеим и Лышъхъэу лӀэплӀэ.

Мы программэм къыды-хэлъытагъэу мыгъэ Адыгеим общественнэ чыпӀэ 13-рэ псӀупӀэхэм ящӀагу 13-рэ шагъэкӀэжъыгъ. ЮфшӀэнхэм сомэ миллион 152-рэ фӀэдиз апӀуагъэхъагъ. Зэхэсыгъом нэмыкӀ юфыгъохэми щӀахӀплӀагъэх, унэхъо гъэнэфагъэхэр щашӀыгъэх.

ГЪОНЭЖЫКЪО Сэтэнай.

Предпринимательхэм
апай

ЛӀэпкӀэ проектэу «Предпринимательствэ цыкӀумрэ гурытымрэ ыкӀи унэе предпринимательскэ гухӀлым лӀыпӀэгъу афӀхъугъэныр» зыфилорэм епхыгъэ юфтхъабзэхэм ягъэцӀэкӀэн къыдыхэлъытагъэу гупчэу «Сибизнес» ыкӀи «LIKE Центр Майкоп» зыфилохэрэр кӀэщакӀо зыфӀхъугъэхэ гъэсэныгъэмкӀэ курсэу «Ско-

рость: практический курс по запуску прибыльного дела» зыцӀэр щыӀэныгъэм щыпхырашӀынэу рагъэжъагъ.

— Мы курсым ишӀуагъэкӀэ Адыгеим юф щызышӀэрэ предпринимательхэм ыкӀи цыфхэм бизнесым изэхэцӀэнкӀэ лӀыпӀэгъоу арагъэгъотын альӀэкӀыштыр, ащ къыдыхэлъытэгъэ лӀэныкӀо шъхъалэхэр агура-

гъэлошт, — къышӀауагъ Адыгеим экономикэ хэхъоныгъэмкӀэ ыкӀи сатыумкӀэ и Министрствэ.

ЛӀэпкӀэ проектым игъэцӀэкӀэн къыдыхэлъытэгъэ юфтхъабзэхэм язэхэцӀэн профильнэ ведомствэр къыхэлэжъэщт, джащ фэдэу Урысыем экономикэ хэхъоныгъэмкӀэ и Министрствэ лӀыпӀэгъу къафӀхъуштыр.

Къэбархэр

Республикэм фэгъэхьыгъэшт

Гурыт еджаплэхэм яапшэрэ классхэм арыс клэлэеджаклохэм азыфагу Адыгеим фэгъэхьыгъэ зэнэкьокъу щызэхащэ.

«Моя республика Адигея через 100 лет» зыфилорэ сочинениер адыгабзэкӀ атхынэу къаджэх. ИинагъэкӀ гуцылэ 400-м нахь мымаклэу тхыгъэр шытын фае.

АКъУ-м адыгэ филологиемрэ культурэмрэкӀэ ифакультет АР-м гэсэныгъэмрэ шӀэныгъэмрэкӀэ и Министерствэ иӀэпылгъоу лофтхьабзэм клэцакло фэхьугъэх.

Текстыр зэрэтхыгъэ шыклэм, темэр къызэрэщыралотыкыгъэм, гуцылэу агъэфедатгъэхэм,

бзэр зэрашӀэрэм, нэмыкӀ лъэныкъохэми жюри хэтхэр алъыплъэштх. Юныгъом и 20-м нэс лофшӀэнхэр къырахьылӀэнхэ алъэкӀыштх. Зэфэхьысыжхэр Юныгъом и 24-м къэнэфэштх. Анахь дэ-гъоу зитхыгъэ къыхахыгъэ нэбгыри 4-р республикэ этнолагерым рагъэблэгъэштх. Ар Юныгъом и 27-м къыщегъэжьагъэу чъэпыогъум и 3-м нэс «Горная легенда» зыфилорэ зыгъэпсэфыплэм щылэшт.

(Тикорр.).

Лъэпкъ Ӏэпэщысэхэм якъэгъэлъэгъон

Адыгэ къуаеи ифестиваль къыдхэлъытагъэу лъэпкъ Ӏэпэщысэхэмрэ сурэтхэмрэ якъэгъэлъэгъон Юныгъом и 21-м къызэлуахышт.

Адыгэ Республикэм исурэтышӀхэм я Союз, Адыгэ Республикэм иӀэпӀасэхэм я Ассоциация хэтхэр, лъэпкъ Ӏэпэщысэхэм яшын пылхэр, къалэхэу Шытхьалэ, Кропоткин, Лабинскэ, Апшеронскэ, Краснодар, Туапсэ, Кострома яӀэпӀасэхэр ащ хэлэжьэштх.

Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ музей Мыекъопэ культурэм фэгъэхьыгъэ информацийннэ пхъэмбгъухэр апэрэу къыгъэхъазырыштх. 1897-рэ ильэсым Мыекъопэ луашхьэм зэретӀэгъагъэхэм фэгъэхьыгъэ къэбархэмрэ ащ къыцагъотыгъэ пкыгъохэмрэ ахэм арагъотэштх.

ДышъэидэнымкӀэ, упкӀэм иӀгъэпӀэнкӀэ, пхъэм хэгъэжыкыгъэнымкӀэ, адыгэ къуаер зэрэрахырэ матэм ишӀынкӀэ ӀэпӀасэхэм мастер-классхэр зэхашӀэштх.

Портретхэр зышӀышт сурэтышӀхэми, гъукишми мы мафэм лоф ашӀэшт. Цыфхэм агу рихьырэ Ӏэпэщысэхэр, сурэтхэр, ятӀэм, цым ахэшыкыгъэ пкыгъохэр, дышъэ луданэкӀэ хэдыкыгъэ чысэхэр, лалъмэкъхэр, пхъэм, джэрзым ахэшыкыгъэ пкыгъохэр, нысхъапэхэр, кушъэхэр, адыгэ ланэхэр, пхъэнтӀэкӀухэр, адыгэ къуаер зэрэрахырэ матэхэр ыкӀи нэмыкӀхэр къащэфын алъэкӀышт.

ТхьамыкӀагъо къыздихьын ылъэкӀышт

Урысые Федерацием ошӀэ-дэмышӀэ лофхэмкӀэ и Министерствэ и Гъэлары-шӀэплэ шхьалэу АР-м щылэм машор щынэгъончъэнымкӀэ ипресс-къулыкъу къызэритыгъэмкӀэ, 2019-рэ ильэсыр къызихьагъэм къыщыублагъэу Адыгеим ичӀыплэхэм гъогогъу 981-рэ машом закыщиштагъ.

БлэкӀыгъэ ильэсым мыщ фэдэ иуахтэ егъэпшагъэмэ, а пчъагъэр процент 18-кӀэ нахь макӀ.

Машом ыпкъ кыкӀлэу нэбгыри 7-мэ ядунай ахъожыгъ, нэбгыри 4-мэ шӀобжхэр атешагъэхэ хьугъэ. ЗэкӀэмкӀи зэрарэу ашыгъэр сомэ миллион 28-рэ мин 830-рэ. Нэбгыри 100 фэдиз машом къыхахыжыгъ, нэбгыри 125-р агъэкощыгъэх. Сомэ миллиони 196-м ехьурэ мылӀкур къагъэнэжын алъэкӀыгъ.

Уц гъугъэм, куандэм, хыпкъым, джащ фэдэу мэкъумэщ хьызмэтшӀаплэхэм гъогогъу 608-рэ машор къащыкӀэнагъэу агъэунэфыгъ. Нахьыбэу машор зыщыхьугъэу къыхагъэщыгъэр Джэдже (процент 70-рэ) ыкӀи Кошхьэблэ (процент 32-рэ) районхэр арых. Адрэ къалэхэм ыкӀи муниципальнэ районхэм, блэкӀыгъэ ильэсым егъэпшагъэмэ, мыгъэ нахь макӀэу машом закыщиштагъэу ары къызэрауагъэр.

Машор къызэкӀэнэным лъапсэ фэхьухэрэм ащыщ ащ икӀоу зэрэфэмысакъхэрэр, электрическэ Ӏэмэ-псымэхэм ягъэфедӀнӀэ шапхъэхэр зэраукохэрэр, пхъэкӀэ агъэплъырэ хьакухэр тэрэзэу зэрамыгъэпсэуалэхэрэр, нэмыкӀхэр.

Машом ыпкъ кыкӀлэу Мыекъопэ районым нэбгыри 2, ТэхьутэмыкӀое районым нэбгыри 2, къалэу Мыекъуапэ 2 ыкӀи Джэдже районым зы нэбгырэ ащыхэкӀодагъэх. Мыхэм янахьыбэр ешъугъэхэу чыехэзэ машом къыпыкырэ лугъом ытхьэлагъэх. ТэхьутэмыкӀое районым щыпсэухэрэ нэбгыри 3-мэ ыкӀи Шэуджэн районым зы нэбгырэм шӀобжхэр атешагъэхэ хьугъэ.

Мы ильэсэу тызхэтым мэкъумэщ хьызмэтшӀаплэхэм ячӀыгъухэм гъогогъу 42-рэ машор къащызэкӀэнагъ, ахэм ащыщэу гъогогъуи 8-рэ фышхьэхэм ыкӀи мэкъумэщ техникэм, гъогогъу 34-рэ хыпкъым къытенэжыгъэхэм къа-кӀэнагъэх.

Красногвардейскэ (гъогогъу 13-рэ), Шэуджэн (11-рэ), Кошхьэблэ (10-рэ) ыкӀи Джэдже (7-рэ) районхэм ямэкъумэщ хьызмэтшӀаплэхэм нахьыбэу машор къащызэкӀэнагъ. Ахэм лъапсэу афэхьугъэхэм ащыщых техникэр губгъо лофшӀэнхэм фагъэхъазырхэ зэхьум машор щынэгъончъэным ишапхъэхэр зэраукуагъэхэр.

2019-рэ ильэсыр къызихьагъэм къыщыублагъэу ошӀэ-дэмышлагъэу зыхэлъ ыкӀи мэхъанэшхо зэптын хьугъэ-шӀэгъэ гухэкӀ Адыгеим имэзхэм ашагъэунэфыгъэп. Машор щынэгъончъэу щытыным пыл шапхъэхэр аукуагъэхэу нэбгырэ 288-мэ административнэ пшъэ дэкӀыжхэр атыралъхьагъэх.

Машор къэмышхуным лъыплъэрэ къулыкъоу республикэм щылэм цыфхэм закыфегъазэ сакыныгъэ къызхагъэфэнэу, машор щынэгъончъэнымкӀэ шапхъэхэр амыукъонхэу, фабэр къэзытырэ Ӏэмэ-псымэ къутагъэхэр амыгъэфедэнхэу, унэр къа-бгынэ хьумэ ар къэзыгъэфэбэрэ пкыгъохэр ыкӀи утыр пахынхэу. Зэрыпщэрыхьэхэрэ хьакум узэрэдзекӀошт шыкӀлэр икӀоу ны-тыхэм якӀлэцыкӀухэм агурагъэлон фае. Машом пыл шапхъэхэр зышъуукъохэкӀэ ащ тхьамыкӀагъо къыздихьын зэрилъэкӀыштыр зыщышъу-мыгъэгъупш.

КИАРЭ Фатим.

Сурэтыр Ӏэшынэ Аслан тырихыгъ.

Участковэхэм язэнэкъокъу

Урысыем хэгъэгу кӀоцӀ лофхэмкӀэ и Министерствэ клэцакло зыфэхьугъэ Урысые зэнэкъокъоу «Народный участковый-2019» зыфилорэ рагъэжьагъ.

Лофтхьабзэр едзыгъуи-щэу зэтеутыгъэшт. Полицием иучастковэ уполномоченнэхэу ильэси 3-м къехьугъэу къулыкъу зы-хьыхэрэр, ялофшӀэнкӀэ

хэукъоныгъэ зымылэхэр зэкӀэри мы лофтхьабзэм хэлэжьэнхэ алъэкӀы.

АР-м хэгъэгу кӀоцӀ лофхэмкӀэ и Министерствэ къызэритыгъэмкӀэ, зэнэ-

къокъум иедзыгъо пэпчӀ онлайн-мэкъэтыным изэфэхьысыжхэмкӀэ текло-ныгъэ къыдзыхыгъэхэр къэнэфэштх. Цыфхэм зыфэе къулыкъушӀэм амакӀэ фатын алъэкӀышт.

Лофтхьабзэм иапэрэ едзыгъо районхэм ащыкӀошт. Адыгеим щыпсэухэрэм зыфэе участковэм амакӀэ афатын амал ялэшт. Зэнэкъокъум хэлэжьэхэрэм ялъэкъуацӀэхэр АР-м хэгъэгу кӀоцӀ лофхэмкӀэ и Министерствэ исайт, джащ фэдэу къэлэ ыкӀи район полицием иотделхэм ясайтхэм къарагъэхьащх.

Онлайн-мэкъэтыным иапэрэ едзыгъор Юны-

гъом и 20-м нэс рекӀо-кышт. ЯтӀонэрэ едзыгъор республикэ мэхъанэ иӀэу чъэпыогъум и 7-м къыщегъэжьагъэу и 16-м нэс кӀошт. Апэрэ уцугъуитӀум теклоныгъэр къащыдзы-хыгъэхэм цыфхэр ахэдэнхэш, анахь дэгъухэр къыхахынхэ амал ялэшт. Полицием иучастковэ уполномоченнэ и Мафэу шӀэкӀогъум и 17-м хагъэунэфыкырэ чӀыплэхэр къыщыдзыхыгъэхэм зэхэ-щакӀохэр афэгъушӀоштх, шӀухьафтынхэр афашы-щх.

КИАРЭ Фатим.

КъБР-р

Дуней псом щыщІэрыІуэ

Ди хэкуэгъу, СССР-м, РСФСР-м, КъБР-м я цыхубэ артист, Совет Союзымрэ Урысей Федерацимрэ я Къэрал саугъэтхэм я лауреат, Санкт-Петербург щыхъ зилэ и цыху, а къалэм и къэрал филармонием и Академическэ симфоние оркестрым и художественнэ унафэщІ, дирижер цІэрыІуэ, къэрал куэдм хэлущІыІу щыхъуа оркестрхэм я тхьемадэ Темыркъан Юрий лъэпкъыр дызэрыгушхуэ, щынальэм исхэм ящыщу ди щхьэр лъагъу дзыгъэлыагъуж цыху щэджащэхэм ящыщІ.

Къэбэрдей уэрамым тет сбий гъэсаплэм пэмыжыжьэ

зэпымыуэ макъамэ Іэмэпсымэхэм еуэ духовой оркестрырт Темыркъан зэкъуэщхэр — Борисрэ Юрэрэ — макъамэм дезыгъэхьэхар. Абыхэм я репетицэхэмрэ концертхэмрэ кІуэрейт ахэр. Макъамэм дихьэхэ щалитым гу ялызыта, музыкант Дашков Валерэ и фыгъэкІэ, Борисрэ Юрэрэ Налшык и Музыкэ школ N 1-м 1946 гъэм щІэтысхьащ. Ілъэситху нэужым, фокладэм и 1-м Къэбэрдейм щекІуэкІа концертым япэу зэгъусэу зыкыщагъэлыагъуащ Темыркъан зэкъуэщхэм.

«Темыркъан Юрий 1979 гъэм япэу Италиемі лъэпкъ академием и «Санта-Чечилия» оркестрымрэ хорымрэ ядэлэжьхэн щідзащ ікІи абы лъандэрэ зэпымыуэ а гупхэм я гъусэу зыкыгъэлыагъуэ. 2007 гъэм абы

кыыхуагъэфэщаш «Санта-Чечилием щыхъ зилэ и академик» цІэ лъапІэр. Темыркъанымр псэухукІэ а оркестрым щыхъ зилэ и дирижер нэхьыщхьэу ягъуващ. Ар академием и тхьдэм кыыщыхъуа Іуэху гуапэщ. Адыгэ щалэм и пэкІэ цІэрыІуэм и пэкІэ а къулыкъур ирихьэкІащ Италием и оркестрым щыхъ зилэ и президенту 1983 гъэм хаха, США-м щыщ дирижер Бернстайн Леонард.

Темыркъан Юрий зи художественнэ унафэщІ Санкт-Петербург къэрал филармонием ехьулэныгъэ ілэу «Парко-дела-Музыка» концерт комплексым ілъэс зыбжанэ и пэкІэ утыку кыыщыхьащ Римский-Корсаков и «Шахерезада» сюитэмрэ Рахманиновым и Симфоние N 2-мрэ. Абы зыкырагъэхьэллэщ

Италием и цыху цІэрыІуэхэм, къэралым и президенту щыта Наполитано Джорджи яхэту.

Урысей Федерацимрэ КъБР-мрэ щэнхабзэмкІэ я министерствэхэм ілъэс куэд хъуауэ Темыркъан Юрий и цІэкІэ Симфоние макъамэм и дунейпсо фестивалхэр Налшык гукьинэжу щрагъэкІуэкІ. Абы и программэм кыызэщІеубыдэ дунейпсо классикэ музыкэм и макъамэ нэхьыфІхэр. Абы щыгъуу кыызэрагъэпэщ дирижерым и гъащІэмрэ и гуащІэмрэ теухуа гъэлыгъуэныгъэ гъэщІэгъуэнхэри. Апхуэдэу Темыркъан Хьэту и цІэр зэрихьэу КъБКъУ-м хэт цыху зэлущІапІэ пэшышхуэм еджапІэ нэхьыщхьэм и егъэджакІуэхэмрэ студентхэмрэ Юрий цІэх-щІэхьыурэ щыІуоцІэ. Маэстрэр зрагъэблагъэ зэхьыхьэр

сыт щыгъуи гъэщІэгъуэну ікІи гукьинэжу кыызэрагъэпэщ.

Урысейм и махуэм, макъуауэгъуэм и 12-м, Кремлым щагъэлыагъэ щІэныгъэм, технологиехэм, литературэм, гуажджэм, гуманитар Іуэхухэм 2017 гъэм хэлъхьэныгъэфІ хуэзыщІахэр. Къэрал саугъэтыр зыхуагъэфэщаш цыху гуащІафІэхэм щыхъ дамыгъэхэмрэ дипломхэмрэ яритыжащ УФ-м и Президент Путин Владимир, ахьшэ саугъэту сом мелуан тхуритху щыгъуу. Абыхэм яхэтт Темыркъан Юрий зэращыщыр.

Лъэпкъ макъамэм зегъэужьынымрэ тхьдэ щІэинхэр хьумэнымрэ дирижер телъыджэм хуищІ хэлъхьэныгъэфІхэм мыхьэнэшхуэ щалэщ урысей, дунейпсо щэнхабзэ, жылагъуэ гъащІэм. Зи хэкумрэ макъамэмрэ хуэпэж адыгэлІым и лэжьэгъухэм я пщІэрэ республикэм, къэралым ис куэдм я лъагъуныгъэрэ кылэжьащ.

Псэм щыщІыхьэ

УФ-м и цыхубэ, КъБР-м щыхъ зилэ я сурэтыщІ, республикэм и Къэрал саугъэтым и лауреат, ХудожествэхэмкІэ Урысей Академием и член-корреспондент, ЩІДАА-м и академик, Красноярск ксилографиемкІэ щылэ студием и кыызэгъэпэщакІуэ ікІи и унафэщІ Пащты Герман республикэм исхэр зэрыгушхуэ, дуней псом кыыщацыху художник Іэзэщ.

Герман пасэу дихьэхат сурэт щыным, зыми абы хуримыгъэджамі. Нэхъ иужьыІуэкІэ, и унагъуэм и гъусэу къалэм кыыщІапхьуам, Сабий творчествэмкІэ республикэ унэм щылэ гупжыем зыхригъатхэри, егъэджакІуэ Ткаченко Андрей и гъэсэнхэм ящыщ зы хъуащ. Пащтыр ілъэс 26-м іту СССР-м и художникхэм я зэгъуэныгъэм хагъэхьащ. И сурэтхэр кыитехуащ «Дружба народов», «Художник», «Панорама» журналхэм, «Известия», «Советская культура», «Литературная Россия», «Книжное обозрение» газетхэм.

Пащтым и япэ выставкэ Налшык щекІуэкІам и сурэт 73-рэ ялэгъуащ гъуажджэм дихьэххэм. Абы лъандэрэ ди хэкуэгъу художникым и лэжьыгъэхэр дуней псом и щынальэ куэдм щигъэлыагъуащ, щыхъ тхыль, щыхьыцІэ куэди кыыхуагъэфэщаш. Ауэ и япэрэи выставкэм наІуэ къищІат Герман и эфІэкІыр зэрыныр, зэрыкупщІафІэр. Гукьинэжт абы и «Ленинград», «Шихухэр», «Іуащхьэмахуэ», «Ван-Гог», «Макъамэ», «Республикэр щагъэувым» зыфІища сурэтхэр, нэгъуэщІхэри.

Пащтыр Налшык щыщІпсэуам, «Эльбрус» тхыль тедзаплэм дэлажьэу щытащ. Абы щыгъуэ республикэм и тхакІуэхэмрэ усакІуэхэмрэ я Іэрытххэм

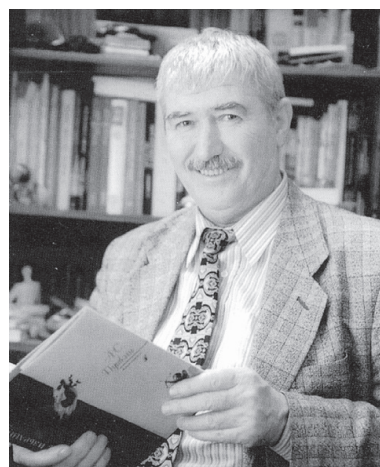
еджэурэ сурэтхэр яхуищІырт. Іджыри дунейм кыитемыхьа, зыми имыльэгъуа тхыльыщІэхэр япэу щІэзыджыкІыр Германт, сурэт щІэщыгъуэхэр яхуищІащ. Уралым щыщІэдзауэ Къуакыплэ Жыжьэм нэс, Улан-Удэ щегъэжьауэ Якутск щихуы и лэжьыгъэхэр щегъэлыагъуэ. И щхьэзакъуэ выставкэхэр зэпымыуэ щынальэ зэмылэужьыгъуэхэм утыку щрехьэ, урысейпсо, дунейпсо зэхьыхьэхэм хэтщ.

Гъуажджэм и жанр зэмылэужьыгъуэхэм щылажьэ дэтхэнэ зы сурэтыщІми ілэщ зыхьхьэ щымылэу ілъагъу зы унэтыныгъэ. Пащты Герман и дежкІэ ар пхьэм тхыпхьэхэр, сурэтхэр кыыхьэлущІыкІынырщ (ксилографии). Пащтым и щхьэхуэныгъэхэм ящыщІ сурэтыщІ щІэщыгъуэщІу зэрыщымытыр. Абы и гравюрэхэр тхыгъэм зэрыщыту кыытрищІыкІыркым, атІэ усакІуэм и гупсысэм езым и Іуэху еплъыкІэр хуэм-хуэмурэ хеухуанэ. Къэбгъэлыагъуэмэ, игъэщІэрэщІэну тхыльхэр кыыщыхьхькІэ усэхэм нэхъ дахьэх. НэхьыфІу ілъагъу усакІуэхэм ящыщІ КІыщокъуэ Алим, Кулиев Къайсын, Бештокуэ Хьэбас, Лермонтов Михаил, Пушкин Александр сымэ.

Іужьрей ілъэс тІощІым дунейм кыитехьащ Герман игъэщІэрэщІа тхыль щэщІым щІигъу. Дэтхэнэ зыми абы хельхьэ и

псэм щыщ Іыхьэ. Лермонтовым и поэмэхэм ілъэситхум къриубыдэу гравюрэ 40-м нэблагъэ триухуащ Пащтым. Пушкиным и «Тхыгъэ кыыхьэхэхэм» ілъэсипщІкІэ елэжьащ, гравюрэ зыбжанэ хуищІу. Красноярск дэт Политехникэ университетым и юбилейм ирихьэлэу напэ-кІуэцІ 300 — 400 хъуэ кыдэкІа тхылым ихуа сурэтхэм елэжьащ. Апхуэдэу адыгэлІым кыыдигъэкІащ «Ксилографы Красноярска» альбомыр кыыдигъэкІащ, пэублэ псалъэр щынальэм и губернатору щыта Хлопонин Александр ейуэ. Лэжьыгъэр зи жэрдэмыр Герман и къуэ Пащт-Хьан Алимщ. НапэкІуэцІ 400-м щІигъу тхылым Герман и лэжьыгъэу 800-м нэблагъэ ихуащ. Ксилографии, линогравюрэ, акварель, живопись, керамикэ, феррографияе жыплэми, абы куэд кыызэщІаубыдэ.

Зэгъуэрым Китай къэралыр Пащтым и гравюрэ 1000-м кыыщыщІуэпщІэм, ар зыпэмылэщыну бжыгъэу кыильытэри, лэжьыгъэ 600-кІэт кыызэригъэгугъар. Абы теухуа хьыбарыр ялыгъэлэсаш Челябинск, Уфа, Москва, Санкт-Петербург, Улан-Удэ, Якутск, Иркутск къалэхэм, Тывам, Германием, нэгъуэщІ щыплэхэм щыпсэу и гъэсэнхэм. Къагъэхьа лэжьыгъэхэм яхэплэуэрэ, нэхьыфІхэр

кыыздыхьым, гравюрэхэм я бжыгъэр 1000 ирикъуа нэужь, и зы лэжьыгъэ щІигъужащ, «гравюрэ 1001-рэ ирехъу», — жиІэри. Китайхэм апхуэдиз гравюрэр абдж рамкэхэм ирагъэуэри, «1001 гравюра Красноярской студии ксилографии Германа Паштова» гъэлыгъуэныгъэр кыызэлухащ. И гъэсэнхэм я гъусэу Пащтыр абы щыгъуэ ирагъэблагъат Харбин къалэм.

Санкт-Петербург Репиным и цІэр зэрихьэу дэт институтыр, а къалэм гъуажджэхэмкІэ щылэ музейр, Москва гъуажджэхэмкІэ еджапІэ нэхьыщхьэхэр къэзыухахэр Герман и деж щоджэ, лъэпкъ зэмылэужьыгъуэхэм къахэкІа, щыплэ куэдм щыщхэр

къахэкІуэрэ и лъэщапІэм я ІэщІагъэм щыхагъахуэ. И гъэсэнхэм я нэхьыбэр СурэтыщІхэм я зэгъуэныгъэхэм хэтщ, зыбжанэр профессорщ, доцентхэщ. Герман иригъэджахэр урысей, дунейпсо гъуажджэм екІуу, дахэу хыхьащ, Урысей академием и медалхэр, щыхъ тхыльхэр, Красноярск крайм и губернаторым и саугъэтыр, УФ-м и СурэтыщІхэм я зэгъуэныгъэм и стипендиер кыыхуагъэфэщаш. Я лэжьыгъэхэр зэманым докІу, уригушхуэу сыт хуэдэ утыкуи щыбгъэлыагъуэ хъуну.

Къэралыгъуэм и махуэр бгъэ-лъэплэн щхьэкІэ, Іэмал имылэу и гербыр, ныпыр бгъэлыагъуэн, гимныр жыплэн хуейщ. Пащты Германрэ и ныбжьэгъу, балъкъэр щІалэ Аккизов Екъубрэ зэгъусэу ящІауэ щыта гербыр 1997 гъэм Къэбэрдей-Балъкъэрым и Парламентым къищтащ.

Пащты Герман ілъэс куэд щІауэ Красноярск щопсэу ікІи щолажьэ. Абы зэрыжиІэмкІэ, къару кыыхьэлыхьэр, гукъыдэж къэзытыр Хэкум къэкІуэжурэ зэрыщІлэращ, щыплэ куэдм и лъэр нэсми. Германрэ и щхьэгъусэ Жаннэрэ зы пхьурэ зы къуэрэ ялэщ — Лилиерэ Алимрэ. Герман и къуэ Пащт-Хьан Алим и адэм и лъагъуэм ирикІуэжащ. Ар КъБР-м и цыхубэ сурэтыщІщ.

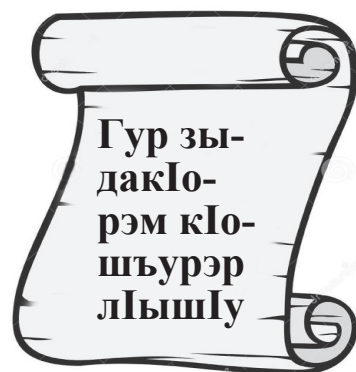
Пащтыр зыми емыщхь, зи лэжьыгъэхэр ІэзагъкІэ псыхьа, зи хьэтІ зилэж, гъуажджэм и лъагаплэм нэса сурэтыщІщ Герман. Пащтым и лэжьыгъэхэр цыху псоми яхуэгъэзащ ікІи щІэупщІэшхуэ ялэщ. Ахэр къэрал музейхэм щахьумэ, цыху щхьэхуэхэм зэхуахьэс. Нэхьыщхьэращи, абы и ІэщІагъэм дэрэжэгъуэ къарет.

ТЕКІУЖЬ Заретэ.

КЪЩР-р

Адыгэ щэнхабзэм и Сэтэней гуащэ

Ильэс пщы бжыгъэ хуауэ Урысейм и щлэныгъэ, творческэ къэуххэм, Дунейпсо утыкум фабгъуэу къыщакъыху Бэчыжъ Лейла и цлэр. Абы и щлэныгъэ нагъыщэхэмрэ зыпэрыта, ноби зэрихъэ лэнатлэхэмрэ къедбжэклын едгъажэмэ, а луэхум дытезэшэнклэ шынагъуэ щылэщ. Арами, дыхуэщхьэхынкыым...

гъэхэр зытхари зэхэзыгъэуари Бэчыжъ Лейлащ. СССР-м, РСФСР-м и тхаклуэхэм я Союзхэм я съезд зыбжанэм хэтащ. Хэлэжыхъащ Къэралыбэ, Союзпсо, Урысейпсо, хэгъуэгу щлэныгъэ конференц куэдым. 2013 гъэм хэтащ лъэпкъ зэныбжэгъухэм и Урысей университетым щеклуэкла Урысей литературэ зэлүщлэм...

Лейла и дежклэ саугъэт нэхъыщхьэу шытыр езыр къызы-хэкла, зыхуэлэжыа лъэпкъым флыуэ къызэрильагъуащ. Абы щыгъууи Лейла къэрал саугъэтхэр: орден, медалхэр гъунэжу къыхуагъэфэщ. Абыхэм ящыщ «За заслуги перед Отечеством» орденом и медалым и етлуанэ нагъыщэр, Лъэпкъ зэныбжэгъуэгъэм и орденыр, «200 лет Шамилю», «450 лет с Россией» медалхэр, жылагуэ саугъэтхэр.

Бэчыжъ Лейлэ сыт щыгъуи хуэлэжыащ, ноби гуащлэ ин хуегъэтлыл Къэрэшей-Черкесым щыпсэу лъэпкъхэм я щэнхабзэхэмрэ литературэхэмрэ зэлъы-къуэтыным. Апщыгъуэми зэгъуэрэми иубзыщакъым къызыхэкла адыгэ лъэпкъым хуилэ гумашла-гъэмрэ фылыагъуныгъэмрэ. Ар дэрклэ «Нартхэр» эпосым къыхэклъу ди зэманым къыхыхъа Сэтэней гуащэщ. И дуней тетылкэли, и щлэныгъэкли, и теплъэкли.

ДЭБАГЪУЭ Хьэтызэ.

Адыгэ щэнхабзэм и Сэтэней гуащэ зыхужытлэ бзылхугъэр филологии щлэныгъэхэм я докторщ, профессорщ, Дунейпсо Адыгэ Щлэныгъэ Академием и академикщ, и вице-президентщ, еджагъэшхуэ-кавказыджхэм я европей жылагуэм, диссертаци советхэм хэтщ, Адыгэ Республикэм, Къэбэрдей-Балъкъэрым, Къэрэшей-Черкесым щлэныгъэхэмклэ щылы зилэ я лэжыагуэщ, Щэмил, Къандур сымэ я цлэклэ щылэ Къэралыбэ саугъэтхэм я лауреатщ, Къэрэшей-Черкесым и тхаклуэхэм я Союзым и правленэм и унафэщлэ, жылагуэ луэхуэхэщ...

Лейла 1929 гъэм накъыгъэм (майм) и 29-м къыщыхуащ Къэрэшей-Черкесым хыхъэ Хьэбзэ районым щыщ Псэуэ—Дэхэ къуажэм. И адэшхуэ Бэчыжъ Индрис и зэманым къиухащ Ереван къалэм дэт мэджыт нэхъыщхьэм щылэ Эриванскэ духовнэ семинариер. Абы унагъуэм пщлэшхуэ щилэт икли арац и къуэрылху хьыджэбз цыкълур щлэныгъэм хьэ-къыплэклэ хуэзунэтлар. И адэмрэ анэмрэ, лэубэчыррэ Хьаджэтрэ я пхъуитыр — Лейларэ Светланэрэ ягъэсащ флыуэ зырылгъуэрэ зэгъурылуэ. Лыщылгъуэ клуам и 30 гъэхэр къызэрымы-клуэу гугъуу зэрыщытауи, зэшы-

пхъуитыр еджэну щлагъэ-тысхъащ област лъэпкъ еджа-плэ-интернатим. Ар ехуэлэныгъэ хэлъу Лейла къиухащ 1950 гъэм. Ильэситху теклри — Ленинград къэрал университетым и филологии факультетыр къызэринэклащ.

1957 гъэм шыщхьэлум (августым) и 1-м Бэчыжъ Лейла и щлэныгъэ лэжыгъэр щрегъажэ тхыдэм, бзэмрэ литературэмрэ я Къэрэшей-Черкес щлэныгъэ—къэхутаклуэ институтым. Абы лъандэрэ абы едж Урысейм и цыхубэм я лъэпкъуэд литературэм и къэуххэм иту адыгэхэм (черкесхэм) я художественнэ щэнхабзэм игъуэта зыужыныгъэм епха луэхугъуэхэр.

1958 гъэм щлэныгъэрылажэр иужь йохъэ черкес литературэм и зыужыныгъэм и тхыдэм елэжыным. Къехутэ абы и лъабжэр зыгъэтлылгъа Абыкъу Хьалид, Гъуэщокъуэ Хьусин, Уэхутэ Абдулхьэ сымэ я творчествэр. Иужьклэ а псори зэгъэулуауэ хохъэ 1964 гъэм Черкесск дунейм къыщытехъа «Черкесская советская литература. Становление и развитие» и япэ лэжыгъэ иным и монографии лыхъэхэм.

Япэ профессиональнэ литературэ критикъуу щытклэрэ, Бэчыжъ Лейла щхъэпащ Къэрэ-

шей-Черкесым и лъэпкъ псоми я литературэхэм зегъэужыным. Зэхуэдэу флэгъэщлэгъуэну икли жэуаппыгъэклэ бгъэдыхъу ар япыкъуэклащ къэрэшей лъэпкъым щыщ Байрамукъовэ Хьэлимэт, абазэ Чыкълутлэ Микаэл, нэгъуей Капаев Суюн, къэрэшей Хубиев Уэсмэн сымэ, нэгъуэщлэхэм я творчествэм.

1964 гъэм Бэчыжъ Лейла СССР-м и Щлэныгъэ Академием Горький М. и цлэр зэрихъу дунейпсо литературэмклэ щылэ Институтым «Черкесская советская литература» темэмклэ ехуэлэныгъэ хэлъу щыпхигъэ-клащ и кандидат диссертациер.

1973 гъэм абы и «Национально-художественные традиции и формирование повествовательных жанров адыгских литератур» лэжыгъэ купщла—флэм къыпэклэуэ къыхуагъэфэ-щащ «Филологии щлэныгъэхэм я доктор» щлэныгъэ нагъыщэ лъаплэр. Ищхэрэкавказ хэгъ-гъухэм щыщ бзылхугъэ еджа-гъэшхуэхэм ящыщ Лейлащ апхуэдэ пщлэмрэ щылыхьымрэ япэу къызыхуагъэфэщар.

1961 гъэ лъандэрэ СССР-м и тхаклуэхэм я Союзым хэт Бэчыжъ Лейла лэжыгъэ куэд дунейм къытригъэхъащ лъэпкъхэм, лъэпкъ литературэхэм я зэдэлэжыныгъэм, я зэрыгъэ-

беиныгъэм теухуауэ. Абы щыхьэт тохъуэ: «Ответственность слова», «Черкесский поэт Х. Гашоков», «Литература абазин», «Роль фольклора в становлении черкесской литературы», «Литература народов Карачаево-Черкесии на современном этапе», «Важный этап в изучении эпоса», «По законам взаимодействия и художественной самобытности», «Шолохов и проблемы литератур народов Северного Кавказа», «История и современность в прозе северокавказских литератур» тхылхэр.

Бэчыжыым и щлэныгъэ къэхутэныгъэхэр литературэр джын закъуэм къыщыувылэкъым. Абы и зэмани и къариу тригъэ—клуэдащ луэрылуатэр зэхуэхъ-сыным, джыным, тедзэным. «Антология литературы народов Северного Кавказа» къыдэкли-гъуэм и япэ томым черкес литературэм теухуауэ ихуа тхы-

«Зэпэшэчыныгъэ нэсыр — Тхьэхэм я хьэл пажэщ»

Дауи, мы псалъэхэм мыхъэнэуэ ялэр къэлүэтэгъуейщ. Ар уи лъэбакъуэ къэскли щыхьэт утэхуэжурэ, зыхэпщлурэ уи луэху шапхъэклэ къэпцыхун хуей щытыклэщ. Апхуэдэ хьэлыфл хэлъщ а псалъэхэр зи гъащлэ гъуэгугъэлягъуэ зыщла, нобэ зи гугъу фхуэтщыны адыгэлл нэсым.

дар Абдурэхымэн и къуэщ, 1951 гъэм къэхуащ.

Мухъэдин игу къызэригъэ-кыжымклэ, зэрыцыхуэ лъандэрэ лэжыгъэм етауэ къеклуэклащ. Ильэси 8 — 10 щыхуам лэхуэ—мэлыхуэ чэзууэ губгъуэм итащ. Е 7-нэ классыр къиуха кудейт, комбайнерым и дэлэ-пыкъуэгъуу губгъуэм щыхьам.

— Си гъащлэм и гукъэкълъж нэхъ лэфлэхэм ящыщ къуажэ губгъуэр. Пщэдджыжьым жьыуэ укьэтэджу, гуэдзымрэ сабэмрэ къыпклэрыпщлэжауэ улэжъэным нэхъ гурыфлыгъуэ тлъагъутэ-къым апщыгъуэм, — желэ Мухъэдин.

Москва дэт финанс институтым щылыхьэри, ильэс флэкла емыджэ щыклэ экзаменхэм я плалэр къынэмысами, мэлъалуэ етри, къуажэм мэклуэж, комбайным тесу лэжъэным хуэла-бгъуэ.

Щлалэм щлэныгъэм нэгъэсауэ зритри, къэралым и еджаплэ-шхуэ нэхъ цлэрылуэхэм, аспирантурэхэм лэзагъэ нэс зригъэ-

гуэтащ. А псом лъабжэ хуи-щлар еджэныгъэм, тхылхэм яхуилэ фылыагъуныгъэращ. «Сэ тхылхэращ лъабжэ схуэхуар. Си насыпышхуэу солпытэ, си бынхэм тхылхым хузилэ фылыагъуныгъэр зэрахуэклар», — желэ зэпыт Мухъэдин.

1976 гъэм Мухъэдин къиухащ Москва дэт финанс институтым и кредит-экономикэ къудамэр, «экономист» лэщлагъэр илэу. Къыклэпыклэуэ ильэсхэм мы институт дыдэм и аспирантурэм деж и щлэныгъэм щыпещэ.

1981 гъэм къыщыщлэдауэ, лэнатлэ зыбжанэ зэрихуэклащ: институтым и кафедрэм и ассистенту, финанс-экономикэ къудамэм и деканым и къуэдзэу, егъэджаклэуэ нэхъыжыу, кадрхэмклэ къудамэм и унафэ-щлэ, «Факультет международных экономических отношений» къудамэм и декану.

Адэклэ, Адеснкэ университе-тым (Йемен щылэм) щылажэ совет егъэджаклэуэ гупым я унафэщлэу щытщ, егъэджэныгъэ

лэжыгъэмклэ проректор пажэщ, Дунейпсо экономикэмрэ валютэ кредит зэхушытыклэхэмрэклэ кафедрэм и профессорщ.

2002 — 2006 гъэхэм Урысей Федерацим и Правительствэм и нэлэ щлэту лажъэ финанс академикэм и проректор пажэщ. 2006 гъэм щыщлэдауэ ар дыдэм и ректорщ.

2010 гъэм щыщлэдауэ, УФ-м и Правителствэм и нэлэ щлэту лажъэ финанс университетым и ректорщ.

Мухъэдин и гъащлэм шапхъэ зытехыпхъэ лыхъужыу илътэтхэм ящыщ и япэ декан, профессор Никольскэр. Ар зауэм хэтащ, и гъащлэ псом псэху имылэу мамыр лэжыгъэм пэры-тащ. «Лыхъужыу — зи гуащлэ псэемыблэжу зыгъэтлылэу, ехуэлэныгъэхэм хуэклуэфращ», — желэ Мухъэдин. Езыми и гур нэхъ зыхуэмыклуэ хьэлхэм ящыщ и цлэр кърелуэ щхъэхь-нагъэмрэ гъащлэм мурад хэха щыуимылэнымрэ.

Игуэщла лэжыгъэ лыхъэм

къыпэклэуэ, Мухъэдин къыхуа-гъэфэщаш фылылэ нагъыщэ куэд: «Почетный работник высшего профессионального образования Российской Федерации», «Заслуженный деятель науки Российской Федерации» цлэ лъа-плэхэр, Урысейм и Президентым и Премием, Урысейм и Прави-тельствэм и Премием, «Лучший менеджер 2001 года», «Финансист года» Премиехэм я зехъаклуэщ, «Орден Дружбы» нагъыщэр къыхуагъэфэщаш, Къалмыкым, Ингушым, Къэрэ-шей-Черкесым, Къэбэрдей-Балъ-къэрым, Бурятия, Адыгэ респуб-ликэхэм щылы зилэ я щлэныгъэ-рылажэщ.

2014 гъэм Есчындарым къы-хуагъэфэщаш е 4-нэ нагъыщэ зилэ «За заслуги перед Отечеством» орденыр. Абы къыщы-мынэу, къудамэ куэдымклэ фылылэ тхылхэр, медалхэр къратащ, хамэ къэрал куэдми зи цлэр фыклэ шагъэлэплэ щлэныгъэрылажэ нэсщ.

БЕМЫРЗЭ Зураб.

Лыггэр ишэпхъэ лъаг

Мэщбэшлэ Исхыакъ «тхакло, усакло» олокэ икьурэп, ар Хэгъэгум щызэльашлэрэ цыф, Урысыем и Лыхъужь, адыгэхэм ягубзыгъ, гупшысэкло лофшэклошху, щытхуцлэ инэу, кьэралыгъо тынэу кытефэу кыфагъэшъошагъэр бэ.

Ильэс 70-рэ лэпэ-цыпэм лыыклахъу адыгэ гуцылэр, лъапкъ гупшысэр, литературэр, культурэр елэжых, мамырныгъэм иухъумаклу, лофышхоу мы лъэныкъомкӀэ ышлэрэм пае Урысыем

и Президент дышъэ медалэу «Борец за мир» зыфилорэр кыфигъэшъошагъ.

Мэщбашлэм идунэепплыкӀэ, идунэегурыуакӀэ, ытхыхэрэм ялъашыгъэ-куугъэ, уасэу ялэр гъэсэгъэшхохэм янэплэгъу итхы. Сэ анахъу зигугъу къэсшыщтыр тхаклом илыгъэ-цыфыгъэ лъапсэ кыздиклырэр, зэрэклищырэр, нэмыкыбэмэ къахэзыгъэщырэ лыггэр хэлъ хъунымкӀэ анахъ зишлуагъэ къэклауагъэхэр ары. Лыггэр ныдэльф шэнэп, ар хэти шолофэу ышъхъэ зэрэдэлэжъэ-жырэм, аlorэм зэрэклэдэлулэу, хэти шлоу ышлэрэм зэрэклирып-пльырэм къапкырэклы. Ущылэным щэлаги, акъыли, пытаги ищыклагъ, ахэр зыгъотырэм лыггэри гоуцо.

Лыггэм рыгуазэрэм илъагъо къахэщы, ащ уахътэ ищыклагъ, кӀуачӀи, шлагы пэлохъэ. Исхыакъ илыгъэ къежъапӀэ фэхъугъэр иплуныгъ, игъэсэныгъ. Сабыигъэми, Исхыакъ бэ гукӀэ ышыпыгъэр:

ятэжъ чыгхэм зерадэлажъэ-щтыгъэр, ипсэлэкӀэ дахэ, янэжъэу Чэбэхъан ипщынэ макъэ, янэу Аминэт илушъэбагъэ, ышнахъыжъхэм ялокӀэ-шыклэхэр, яеджэклагъэр, ялэжъэклагъэр...

Иапэрэ усэ зетхым я 3-рэ классым исыгъ, апэу ар зэригъэлэгъугъэр ян ары. «Гъогу маф, сикӀал, гупшысэн лъагъоу узытеуцорэм шъхафит-гүфитэу урыклонэу, ущыпытэнэу пфэсэ-ло!» — кырилуагъ. Ным итхъэ-лъэу Исхыакъ фэмафэ хъугъэ.

ИлъэпкыкӀэ, цыфхэмкӀэ, ХэгъэгумкӀэ игумэкл-шлулъэгъу илъашыгъэ, лыггэ-цыфыгъэм зытыриушхоу, ар ишэпхъу зэрэхъурэр ипозитическэ сатырэ зэфэшъхъафхэм ащыкӀигъэтхыгъ:

«Хэгъэгоу класэр! Лъэу скӀэтыр зэкӀэ къэуцъылыфэ, Уигъогу зафэ сэ сырыкӀошт!» ИныбжыкӀэгъум ышлыгъэ мурадым Исхыакъ непи фэшъыпкы, илитературэ-творческэ гъогушхо

нэфыр тиз, лыггэ хэлъышъ, игугъэ сыдигъуи лъыкӀэхъэ.

1949-рэ ильэсым щегъэжъагъэу Мэщбэшлэ Исхыакъ ытхыхэрэр кыхеутых. Ытхыгъэ тхылпишӀ пчъагъэр, 100-м ехъурэр кӀэппчынкӀэ балом, лофшлэгъэ хъарзын, лъапкъ поэтием тэмэпкы пытэ щышлыгъ. Иапэрэ тхылъэу «Цыф лъэшхэр» 1953-рэ ильэсым кыдэкӀыгъ. Ащ поэтическэ тхылъыбэ кы-гоуцуагъ. ГупшысэкӀо иным акъыл-кӀуачӀэу, амалэу, лыггэу хэлъыр иусэхэми, ипоэмэхэми, игушылэ щэрыо сатыриплӀэхэми ащызэхэошӀэ. Ау тхакӀор ащ къащыуцугъэп, проземи зыкы-щызэлъуихыгъ, шлошъхуныгъэ лъапӀэр цыфыгум кызылъхъэрэ КъурӀанри гъусэ илэу зэридзэ-кӀыныр фызэшлоклыгъ. Итарихъ романхэр плоньшъ, лъагъэу зы-щыгъэ ыкӀи зызыштэгъэ творческэ чыгышхох.

Мэщбашлэр тхэкӀо кӀодыеп — гупшысакӀо, губзыгъ, бзашӀо,

лэпэлэс, общественнэ лофышлэ-шху, лыггэр зишъуашъу, ар зишэпхъэ лъаг. Уахътэм ижы-къащэ кӀэдэлулкыгъэ щылэныгъэ гъогухэр рекӀулыкы, цыфыгухэм ямызакъоу, дунаишхор гупшысэ-кӀэ епщыжы, лъэлэсы. Тарихъ роман зэфэшъхъафыбэу ытхыгъэхэр итворчествэ шыгуплэ фэхъугъэх. Ахэр адыгэхэм ятарихъ гъогу къурпэн зыщыгъэу-нэфыгъэх, уиблэкыгъэ чыжъэ, лъапсэ пэблагъэ узышлырэх. Мэщбэшлэ Исхыакъ ироманыкӀэу «Аджал луашъхъ», «Дорога смерти» зыфилорэр урысыбзэкӀэ бэмышлэу кыдэкӀыгъ. Къанджал заоу зы чэщ заом, кыфыкъо-кыгъэ пыибэм адыгэ лъэпкыыр губзыгъагъэрэ лыггэрэкӀэ щатекӀон зэрильэкыгъэр ылъапс.

ТхэкӀошхоу Мэщбэшлэ Исхыакъ творчествэм готэу республикэм игъэпсыни, ащ ищылакӀэ изетегъэ-псыхъани, адыгэ лъапэр зынэ-сыгъэу зыщыпсэхуэрэ къэралы-гъохэми ахэхъаныр, игупшысэ ахильханыр фызэшлоклы. Джары лыггэр, джары шыпкър!

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

Гъэсэныгъэм илэжъэкӀошху

Бырсыр Батырбий филологие шлэныгъэхэмкӀэ доктор, профессор, шлэныгъэхэмкӀэ Дунэе Адыгэ академием иакадемик, Адыгэ Республикэмрэ Пшызэ шьолыррэ шлэныгъэмкӀэ язаслуженнэ лофышлэшху, Урысыем педагогическэ ыкӀи социальнэ шлэныгъэхэмкӀэ иакадемие иакадемик.

Наукэм, гъэсэныгъэм лофышхо ащызышлэгъэ цыф Бырсырыр. Ащ АР-м шлэныгъэмрэ гъэсэныгъэмрэкӀэ иминистрэу ильэси 7-рэ лоф ышлагъ. Нэужым Адыгэ къэралыгъо университетым илъэпкы факультет идеканэу, гуманитар шлэныгъэхэм апыл республикэ институтым ипащэу щытыгъ.

Непэ шлэныгъэлэжыыр наукэм шъхафитэу щэлажъэ, ушэтын лофым пылъ. Мы ауужырэ уахътэм анахъ мэхъанэ зилэу кы-лэкӀэкыгъэ лофшлагъэхэм ащыщ ишъхъэгъусэу Сафият кӀыгъоу кыдыгъэкӀыгъэ «Убых-адыгэ — урыс гуцылалъэр».

Бырсыр Батырбий шлэныгъэлэжъ цӀэрылошху. Адыгабзэм, литературэм, адыгэ культурэм яухъумакӀу. Гъэпсэфыгъо ымышлэу адыгэ макъэр ихэгъэгъу цыкӀу имызакъоу, лӀкыб къэралми ащылуным дэлажъэ.

Батырбий творческэ кӀочӀэшхо зилэ шлэныгъэлэжъ. Ар анахъу зыдэлажъэрэ адыгабзэм иглагӀ, ащ тарихъу пылпыр, глаго-лыпкыыр зэрэзэхэтыр, адыга-бзэхэм яфонетикэ абхъазыбзэм, убыхыбзэм ыкӀи нэмыкӀ кавказыбзэхэм яегъэпшэн ары.

Ильэсху министрэу зыщылэжъагъэхэм лъэпкымыкӀэ мэхъанэшхо зилэ лофыгъохэр зэ-шуиыхынэу хъугъэ. А лъэхъаным

ублэлӀэ ыкӀи гурыт еджаплэхэу сэнэхъат къэзытыхэрэр нахъ макӀэ ашыщтыгъэх, хэгъэгум ащ фэдэу 400-м ехъу щызэфашы-жыгъагъ. Ау министрэм лофыгъом изэшлохынкӀэ екӀолӀакӀэу кыгъотыхэрэм яшлуагъэкӀэ тэ тиреспубликэкӀэ зы еджаплӀи илофшлэн кызытеуцуагъэп.

Бырсырым министрэу лоф ышлэ зэхъум Израиль, Шам, Зэхэт Араб Эмиратхэм шлэныгъэмрэ гъэсэныгъэмрэкӀэ яминистрствэхэм зэзэгъыныгъэхэр зэдашыхи Израиль кавказоведениемкӀэ институт кы-щызэлъахыгъагъ. Непи ар мэлажъэ.

Батырбий зытефэгъэ ильэсхэр псынклагъэхэп, республикэр агъэпсыгъэ кӀодыягъ, зэхьокыныгъэхэр щылэныгъэм ильэныкъо пстэуми къяжэщтыгъэх.

— Ары, тэр-тэрэу зэхьокыныгъэхэр тшӀынхэ фэягъ, — ело Батырбий. — Совет лъэхъаным партием ихэку комитет, хэку исполкомым зэрэщытын фаер зэкӀэри кыуалоштыгъ, ахэм зэралоу лофшлэныр бгъэпсын фэягъэ. Ау сэ министрэу сызагъэнафэм зэкӀэри икӀэры-кӀэу бгъэпсынэу уахътэм амалыкӀэхэр кытыщтыгъэх. Ары къезгъэблагъэхэзэ, сапӀкӀэ тетыгъэхэр упчӀэжъэгъу зыклэ-шыгъэхэр.

Сэ анахъу сызпылыгъэмэ ащыщыгъ адыгабзэм илоф зы-къегъэлэтыгъэныр. Адыгабзэр зыпкы игъэуцожыгъэныр анахъ гугъэ лъагъэ а лъэхъаным тилагъ. Ренэу сыгу кӀэкӀыжы адыгабзэр къэралыгъуабзэ хъу-ным кӀынэу кыпыкыгъагъэр. А лофым кыпэуцуужынынэу бэ кӀэхъугъэр. Адыгабзэр къэралыгъуабзэ пшымэ, урысыбзэм имэхъанэ кыщыкӀэнэу зыплъ-тэхэрэм лофым кыдырагъаштэ-щтыгъэп, законыр тштэн тлэ-кыштыгъэп. Анахъу тызшлоклын тымылэкӀыштыгъэр славянхэм а Союз ары. А лъэхъаным министрствэм лофышхо ышлагъ. Цыфхэр къедгъэблагъэщтыгъэх, тадэгущылэщтыгъ. Тщымыщэу кытхэхэм, нэмыкӀ лъэпкхэм ялыкӀохэм къагурыдгъэлоным тыпылыгъ зыбзэ пшлэрэ лъэп-кыыр нахъ кыппэблагъэ зэрэхъуштыр, шлу зэрэплэгъуштыр. ТикӀалэхэр зэхэхэу псэунхэу Тхъэм кызыеришлыгъэр зэкӀэ лъэпкӀэу мыщ исхэм зэхьадгъэ-шыкы тшӀоигъуагъ... Сыдэу щытми, законом кыпэуцуужы-хэрэм агурыдгъэлуагъ. Нэбгы-ри 100-м щыщэу 4 нылӀп кыд-дезымыгъэштагъэр.

— **Непэ адыгабзэм иегъэ-джэнкӀэ шыкӀэ-амалыкӀэхэм талъэхъу...**

— ШыкӀэ-амалыкӀэхэм уалы-

хъуныр, кӀэбгъотынхэр дэгъу. Ау тэ тихэгъэгъу фэдэу гъэсэныгъэм исистемэ зэ-зыхьоклырэ щылӀэп. Зэхьокыныгъэшхохэм калейдоскопыр гум къагъэкӀы. Сэ гъэсэныгъэмкӀэ фе-деральнэ къэралыгъо шэпхъакӀэхэм атетэу учебникхэм ятхын ильэс зытӀу хъугъэу лоф дэсэшлэшъ, кӀэлэеджакӀо-хэм афэмыукӀошыныбэ про-граммэхэм, егъэджен тхылъхэм адэтэгъахъэх. Университетым щызэрагъашлэрэр сабыйхэм апэтэгъохы.

Ильэсиблырэ министрэ лэна-тӀэр зегъэцакӀэм анахъу кыд-дэхъугъэмкӀэ сеупчӀы.

— Гушылэм пае, 1992-рэ ильэсым зэкӀэмкӀи республикэм медалист 47-рэ нылӀп кыкы-гъагъэр, — кӀелуатэ Батырбий. — Ильэс зытӀуцӀкӀэ ар шъэ зау-лэм ехъугъагъ. Медалым а лъэхъаным мэхъанэшхо илагъ, фи-тыныгъэшхохэр еджаплэм кы-чӀэкӀыхэрэм ащ кӀаритыщтыгъ. А лъэхъаным Академие Цы-кӀоу зэхэтщэгъагъэми мэхъанэ-шхо илагъ, естественнэ-хысап еджаплэр щылэ зыхъугъэри а ильэсхэр ары. Зишлэ шлэгъош-хэм хэушъхъафыкыгъэу лоф

адэшлэгъэнымкӀэ программэ зэхэдгъэуцогъагъ. Етланэ сэн-ушыгъэ зыхэлъ кӀэлэеджакӀохэм лоф зерадэпшлэщтым ехыплэ-гъэ Всероссийскэ конференции республикэм зыщэкӀом, зэчый зыхэлъ кӀэлэцыкӀлэхэм лоф адэ-шлэгъэнымкӀэ МыекӀуапэ Гупчэ хъугъэ.

МыекӀопэ къэралыгъо техно-логическэ институтым икызы-лухыни лоф кызыерыкӀоу щыты-гъэп.

УпчӀэжъэгъу ашыгъэемэ, ана-хъу шлэгъэн фаеу кыыхыгъэ-щыцӀгъагъэмкӀэ сеупчӀы.

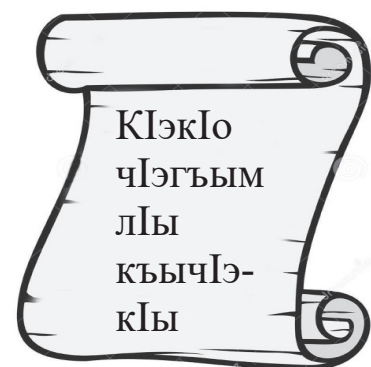
— Анахъ шыкӀагъэу непэ слытэрэр тисабыйхэр апэрэ классым кыщегъэжъагъэу яплӀэ-нэрэм нэс адыгабзэкӀэ зере-мыджэхэрэр ары. Ащ шлуагъэу кытыщтыр гъунэнчъагъ.

СИХЪУ Гошнагъу.

«О мардж!» ыломэ...

Ыцлэ закьо кепломэ, зэклэми ар къашлэу,
«Хэта ар?» алоу кыклымупчлэжхэу цыф-
хэм къахэкрырэр зырыз дэд.

Икыгъэ ллэшлэгъум ыгузэгъу хэм къащегъэжыгъу иаужырэ мафэхэм анэс Шхьэлэхъо Абу ащ фэдэу лъапкъым хэтыгъ. Гухэк! нахь мышлэми, тхэклыжыгъ, ильэсклэ узэклэлэбэжмэ, дунаим ехыжыгъ, Тхьэм джэнэтыр кырет.

Сыд фэдэрэ лофыгъоу лъапкъым ыпашхъэ кыиуцорэр Абу епхыплэмэ, зэрэзэшопхыщтыр ешлэу зэклэми алытэщтыгъ — политикэм, культурэм, тарихым, бзэм, литературэм — сыдрэ лъэныкыоклэ уеклолагъэми, кырилолэщтыр ышлэ-

щтыгъ. Лоф уимылэу улуклагъэми, укытэгъэ тлэклу хэлъэу гушлэзэ кыппэгъоклыщтгъагъэ, шьорышлыгъэ хамылъэу кыпклэупчлэщтгъагъэ. Сыд къэбар кыиломи, лъапкъым кыыхэклыгъэ цыф цлэрылохэм зафигъа-зэщтыгъ, ахэм алуагъэ горэхэр кьеклоу кылоштыгъэх. «Сихъу Сэфэрбий а лофым ехыллагъэу кылогагъэр непи игъо шьыпкъэу кьэнэжы» ылоштыгъ бзэм ехыллэгъэ лофыгъо кызытэджыклэ.

Цэй Ибрахимэ ыцлэ кьэзылэтыжыгъэу, литературэм кы-

хэзыщэжыгъэр Абу. Ильэсы-бэклэ узэклэлэбэжмэ, ащ фэгъэхыгъэ зэдэгущылэгъоу Абу дысилагъэр гъэзетым кызехъэм, «Тхьауегъэпсэу, сшлагъэр зэрэ-тэрэзымклэ нахь шлэшхуныгъэ сэбгъэшлыжыгъ» ылогъагъ.

Абу лъапкъым, обществэм клочлэшхо, нэхъоишхо щырилагъ. Мыхъурэ пстэури «Абу елогъэн фае» алоштыгъ. Ренэу тыгу кьэклыжы гъэзетым иклэ-тхэгъум лофыр клэмыкы зэхъум, а лъэхъаным редакторыгъэу Хьаклэмыз Биболэт (Тхьэм джэнэтыр кырет) «Абу елогъэн фае, цыфмэ зафигъа-зэу ариломэ, агуригъаломэ клэ-тхэщтых» зэрилогъагъэр. Ащ тетэуи хъугъагъэ. А щысэ закьоми Абу идунэететыклагъэр кьегъэлабэу.

Абу «О мардж!» ылоу кыыхэклыщтыгъ. Бэрэ ылоштыгъэп, ар бэрэ плонэу щытэп. Еж нэмык! зэхэхъэшхохэм ащ тетэу цыфмэ защыфигъазэу зислэгъугъэп. «О мардж!» ылуагъэу игушылэхэр кызэкклэжыгъэу хъугъэп кысшлэшлы. А гушылэхэм философиешхо ахэлъ.

А гушылэхэмклэ лъапкъым бэрэ зыфагъазэрэп. Бэми зыфагъэзэн алыэклыщтэп. А гушылэхэмклэ цыфмэ зафэзыгъэзэщтым ылорэр кыизэрэзэклэмы-кложыщтыр ышлэн фае, зигушылэ хъэтэпэмыхь амышлэу, уасэ зыфашлэу, алытэрэр ары ащ фэдэ зылон зылыэклыщтыр.

Мы гушылэхэр кыгъэщыпкъэжыгъэу Едыдж Мэмэт кыило-гагъэр сыгу кьэклыжы. «Тыркуем кьэклыагъэу адыгэмэ язэлуклэшхо горэм Абу кыыщыгушылэгъагъ. «Некложь, клэлэхэр!» а чыплэм кыщилогагъэмэ, зэклэри ыуж кыхъащт-гагъэхэу кысшлэшлы».

Абу ащ фэдагъ — тхьагъэп-цыгъэ шхьэщытхъужыгъэу цыфыр зыгъэпыутырэ шэн хэллыгъэп, хьалэлэу, бэрэчэтэу щытыгъ, лъапкъым пае кыизэкклэо зимылэ цыфыгъ. Ащ фэдэу зэрэщытым иягъэ кьеклэу кыыхэклыгъ, ау зыкли ышлагъэм рыклэгъожыгъэп. Абу ехыллагъэу цыфхэм агу кыкклэу гушылэ дэгъухэр кьалоу бэрэ зэхэхыгъэ. «Лъапкъым ащ фэдэу кыыхэклырэр зы.

Уиныбджэгъуштымэ, уригъусэщт-мэ фэдэ шылагъэп, шэнышлуагъ, шьыпкъагъэ зилэ цыфыгъ», — ело Мэщбэшлэ Исхьакъ.

Хэкум щызэлъашлэрэ Шхьэлэхъо Аскэр Абу ильэкьоцлэгъу нылэп, ау лъэшэу пэблэгъэ цыфыгъ. «Абу зымышлэрэ адыгэ дунаим тетыгъэп кысшлэшлы. Сыдрэ кьэралыгъо ськылагъэми, «Абу ошлэ, уила-хыла?» алоты, адыгэу сызы-луклэхэрэр кысзупчлыщтыгъэх. «Сятэш» яслоштыгъ. Лъэшэу сыфэягъ сятэшынау, сырыгу-шхоштыгъ», — ело.

Зыныбжэу цугъэу, лъэк! зилэ клалэхэр ащ фэдэ хъунхэу зэрэкклэхъопсыщтыгъэхэр сыд зымыуасэр?

Шхьэлэхъо Абу иныбжык-клэгъум кыщегъэжыгъэу лъапкъ зэхэшлэшхо илэу щытыгъ. Ау ар анахь кызыщылэгъуагъэр хэгъэгум зэхъоклы-ныгъэр кызыщегъэжэр ары. Адыгэ Хасэм изэхэщаклоу, итхьаматэу ар щытыгъ, Дунэе Адыгэ Хасэм и Тхьаматэуи, и Тхьаматэ гуадзэуи кыыхэклыгъ. Адыгэ Республикэ тилэ зэрэ-хъугъэми ащ илахышхо хэлъ.

СИХЪУ Гоцнагъу.

Уцлыфыныр — насыпыгъ

«Цыфыр цыфым ищхэпс» ело гушылэжым. Адыгэ Республикэм инароднэ тхаклоу, ильэсипшл пчъагъэхэм хьалэлэу, зафэу, гупшысэ уцугъэклэ литерату-рэм щылэжэрэ Цуекьо Юныс «Хымэ лыуз хъурэп» ело.

Ащ нахь ушъый-гъэ-сепэтхыдэ дахэ кьэгъо-тыгъуай. Тхаклом изы гушылэ закьоклэ зэхэты-клэ-зэфыщытыклэу, гу-егъу-гуклэгъу шъэбагъэу цыфхэм азыфагу илтын фаер ыкли имылымэ мыхъуштыр, щылаклэр лъы-зыгъэклуатэрэр лыуз оц фэдэм фыуилэныр арэу зэрэщытыр клыгъэтхыгъ. Шьыпкъэм готэу матхэ, игупшысэкклэ тхыльеджэ-хэм афэкло.

Гъашлэр — пшысэп. Ар цыфым ипклэнтлэпс, ма-фэ кьэс гупшысэ заф, игукъэбзагъ, ипсэемы-блэжыныгъ. Ау цыф кы-зэрыкложэм ямыллыты-гъэу, дунаим зэфэнчъэ-гъэ-жъалымыгъэу бэ шы-хъурэр; зэо зэпымыужь-плъырхэр кьэралыгъохэм азыфагу ыкли зэфэнчъа-гъэм кыгъэгъэтлэсхъэгъэ зэутэклыныгъэхэр хэгъэ-гу-клоц! шьыпкъэхэм кьэрэ-таджэх, мысы хый агъэл-

цымамэу. Къини гушлуа-гъуи гуклэ зэпищэчэу, народым игъусэу сыди-гъуи кьехы тхаклом.

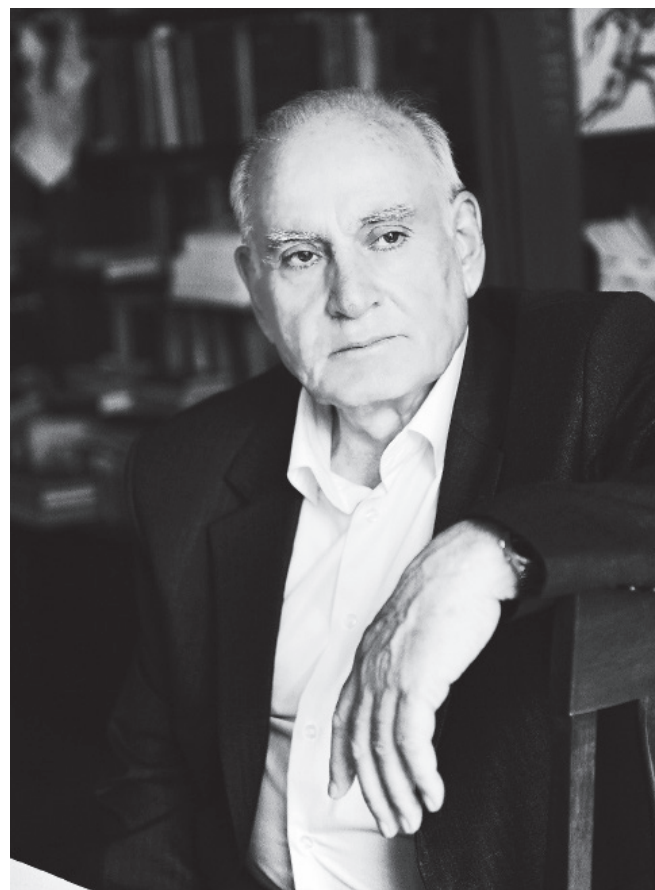
Цыф гъашлэр мафэ кьэс бэнэныгъэм хэт: гу-щылэным бэба лофэу кы-пыклэу, кыубытырэр?! Арышъ, щылэныгъэ бгъэ-шлэныр мастэкклэ псыне-птыным зэрэфэдэр лъы-шым ешлэ. Ау улъэпкъэу зыолытэжымэ, адыгэхэм афэдэу ижырэ тарихъ лъэпсэ куу уилэмэ, сыд фэдэрэ щылэныгъэ гъэза-плэ лъапкъ акъыл лэжы-гъэр, шэн-хэбзэ зэхэты-клэшлэхэр атепллытэмэ япхыллэхэзэ упсэуныр игъоу елэгъу Цуекьом. Ипроизведениехэм куоу, нафэу мы лъэныкыохэр къащырилотыкыныр, ащи-гъэунафыныр кыдэхъу. Тхэкло цлэрылом ирас-скажхэм, повестхэм, ро-манхэм ябагъэп е ямэ-клагъэп творческэ клочлэ-пкъэу ахэм ялэр зэлпыты-

гъэр, ар зэкклэ кызып-кыырыкырэри зыфэкло-жырэри тхаклом игупшы-сэ зещэкклэ-гъэлорышлэклэ, иамал-къулай, илэпэлэ-сагъ. Юныс мы зэкклэмклэ уехъопсэнэу бэ хэлъыр.

Охътэ лофыгъошхохэм япхыгъэ темэ инхэр Цуекьо Юныс жанрэ зэфэ-шъхьафхэм къащырилоты-кыгъ: ирассказэу «Къэ-гъэзэж, Титыу!», повестэу «Шэкложьжым иаужырэ тэо мэкъэнчъ» зыфи-лохэрэр гум нэхэу, псэм зэхышлэхэу, пфэмыхъужы-нэпсыр къагъаклоу ыгъэ-псынхэр тхаклом фызе-шлокыгъ. Ироманхэр пло-нышъ, «Гъуч! тыгъужым итаурыхъ», «Хымэ лыуз», итрилогиеу «Лышлэжъ», «Лъапкъым итамыгъ», «Унэ плъыжъ» зыфило-хэрэм адыгэ лъапкъым пэкклэжыгъэ кыныгъохэр — зэо зэфэшъхьафхэр, цыфыр лажыи-хьакъи имылэу «зыщахъаджыщты-

гъэ», зыцагъэпщынэ-щтыгъэ лъэхъанэу «ре-прессииер», нэмык! икы-гъо гъэшлэгъонхэу лъап-къым кыизэринэклыгъэ-хэр зафэу къащыгъэлъэ-гъуагъ. Тарихъ хъугъэ-шлэ-гъэ пэпчъ зыгъээеклоу, ащ хэлэжырэ цыфым, лъап-къым яобраз упклэпкы-гъэу уанэлу кыыригъэу-цоныр Юныс фэуклочы, пшлэш а зэкклэ егъэхъу. А зэкклэми тхаклом ыцлэ алэты, ифэшъошэ уасэ фашлы.

Цуекьо Юныс Адыге-им ильапкъ тхаклу, УФ-м культурэмклэ изаслужен-нэ лофышл, АР-м литера-турэм ыльэныкыоклэ и Кьэралыгъо премие тло-гъогогъо илауреат, Уры-сыем итхаклохэм я Союз ипремиеу «Образ» ыкли «Роман-газетэм» ильэс кьэс афигъэшъошэрэ шлу-хьафтынэу «Маэстро пе-ра» зыфилоу М. Хункае-вым ыцлэклэ агъэнэфагъэм

ялауреат. Уцлыфыныр — узэфэныр, шьыпкъагъэ сьдымкыи, сьдыгъуи пхэ-лыныр; шлум улыкложэ, уимурад пхырыпщыныр, зэрэнасыпыгъэр гупшы-

саклом ебгъэшлэжыныу щытэп, зэкклэ итворческэ лэжыгъэ шигъэунафыгъ, кыщырилотыкыныгъ.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

КЪБР-р

Олимп чемпионхэми къулыкъущIэшхуэхэр къахокI

Цыху цIэрыIуэхэмкIэ бейщ Зэрэгъыж къуажэр. Абыхэм ящыщ зыщ алыдж-урым бэнэклэмкIэ Олимп чемпион (2000 гъэм), Дунейпсо кубокыр щэнейрэ къэзыхъа (1992, 1995, 1997 гъэхэм), Европэм щытекIуа (1998 гъэ), иджы Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительством и УнафэщIым и къуэдзэ Къардэн Мурат.

Ди адэжхэм пщIэ лей зыхуашIурэ къэгъуэгурыкIуа бэнэклэ спорт лIэужьыгъуэмкIэ 2000 гъэм Австралием и Сидней кьалэм щекIуэкIа Олимп джэгухэм пашэныгъэр щызыубыда Къардэн Мурат щытху хэха хуэфашэщ. Абы и гъащIэ гъуэгуанэр шапхэ зытраххэм хуэдэщ. АрщхэкIэ псори нэгъуэщIу къекIуэкIыфыну къыщIэкIынут ар бэнэным щысабийм димыхъэхатэмэ. Къардэн Мурат сыт шыгъуи фыкIэ игу къегъэкIыж гъащIэм и гъуэгу захуэм тезыгъуахэр. Апхуэдэхэм ящыщ ГъуэплъащIэ Замири. Аращ бэнэным япэ лъэбакъуэхэр щезыгъэчар. АбыкIэ фыщIэ куэд бгъэдэлъщ и япэ тренерхэм ящыщу щыта Кьалмыкь Юри.

Мурат и ныбжьыр илъэсипщI ири-

къуауэ арат я унагъуэр Налшык щыIэпхуам. Дауи, спортым зыщыхуебгъэсэну абы Iэмалхэр щынэхъыбэт икIи ахэр нэсу къыгъэсэбэпаш ныбжьыщIэм. Псом япэу Мурат зыхригъэтхаш бэнэклэмкIэ секцэм.

Курыт цIэныгъэ зригъэгъуэта иужькIэ Къардэныр цIэтIысхъаш Дон Iус Ростов дэт Олимп резервхэр шагъэхъэзыр училищэм. Ар и зыужьыныгъэм и зичэу лъэбакъуэ лъэщт. АдэкIэ, спортым и мастер хъуа иужькIэ, къыпэплъэрт Краснодар щыIэ ФизкультурэмкIэ кьэрал институтыр. Мурат цIэныгъи зригъэгъуэтирт, спортми щытекIуэрт.

Дунейпсо кубокыр щэнейрэ абы зыIригъэхъаш. 1998 гъэм Европэм и чемпион хъуаш. А псори Олимп лъа-

гаплэм 2000 гъэм хуэзышэ лъагъуэ дахэт.

Олимп Джэгухэм хэтыну игъащIэ лъандэрэ зи хуэпсаплэ адыгэ щIалэм къыхукъуэкIа Iэмалыр нэсу къыгъэсэбэпаш. Псом хуэмыдэу удэзыхъэхт кIэух зэлущIэр. Абы къыщыпэщIэащ Америкэм и Штат Зэгъуэхэм кыкIа бэнэклэу лъэщ дидэ Линдлэнд Мэтт. Ар 3:0-у хигъащIэри, ди лъахэгъур Олимп чемпион хъуаш.

Спортым хэкIыжа иужькIэ Къардэным къулыкъушхуэ и акъылрэ цIыхугъэрэ пэпъэщу зэрехъэ. Ар илъэс зыбжанэкIэ Къэбэрдей-Балъкъэрым и Президентым, иужькIэ — Iэташхэм, я чэнджэщэгъуу щытащ. Итланэ КъБР-м и Парламентым Физкультурэмрэ спортымкIэ и комитетым и Iэташхъуэ, СпортымкIэ министру лэжъащ. Иджыпсту Къэбэрдей-Балъкъэрым и Правительством и УнафэщIым и къуэдзэщ. Мурат педагогикэ цIэныгъэхэм я кандидатщ, спортым щыIых зилэ и мастерщ, ЩыIых орденыр зэрехъэ.

Хъушт Аслъэнбэч и «бгырыпх зэдзэкIа»

Китайм и къалащхъэ Пекин 2008 гъэм щекIуэкIа Олимп джэгухэм я дыщэ теуванIэм Хъушт Аслъэнбэч лъэ быдэкIэ техъащ, илъэсищэ и пэкIэ Европэм и бгы нэхъ лъагэ дидэ Iуащхъэмахуэ и закъуэу къэзыгъэIурыщIа ди лъэпкъэгъу Хъшыр Чылар хуэдэу.

Хъушт Аслъэнбэч налуэ ищIаш зыхуигъэувыжа кьалэным псэемыблэжу зэрыхуэкIуэфыр. ГъащIэм абы и лъагъуэр щыпхышфаш — гугъурэ нащэкъашэу икIи къуажэдэс щIалэжэ цыкIуу кьэжъар Олимп чемпион хъуаш.

Аслъэнбэч и анэр пэщIэдзэ классхэм я егъэджакулэуэ, и адэр щIалэ цыкIур илъэситху хъууэ дунейм ехыжаш. Спортым и япэ лъэбакъуэхэр Хъуштым шрагъэчаш тренерхуэ Битокъу Юрэрэ Цырх Анзоррэ. Еджаплэ нэхъыщхъэм «технолог» IэщIагъэр щызригъэгъуэатэ.

Къэбэрдей-Балъкъэрым хыхъэ Тэрч кьалэм пэмыжыжэ Белоглинское къуажэм кьыдэкIа бэнэклэуэм 2008 гъэм Китайм щызэххэа Олимпиадэм ехуэплэныгъэ щилэныр зи фIэщ хъур зырызыхэт, Урысей Федерациэм и командэ къыхэхам

илъэсипл хъуауэ хэт пэтми. ЩIэупщIэ щыIэт: Хэт ар езы Хъуштыр? Сыт абы хуэщIэкIынут? Ар дауэ кьэралым и командэ къыхэхам зэрыхыар? Апхуэдэ псалъемакъ мыщхъэпэ къекIуэкIхэм емылтытауэ Аслъэнбэч зыхуигъэувыжа кьалэныр зэригъэзэщIэным иужь итт. Нэхъ мащIэ дидэу ар зыщыгъуэр, Пекин зэрыкIуэн путевкэ зыIэригъэхъэнырати, кьехуэлащ.

Хъуштым и зэфIэкIыр къэзымылтыта псоми я нэхейкIэ Китайм абы лъагаплэ нэхъ ин дидэр къыщищтэфащ: зэлущIих иригъэкIуэкIати хыми текIуэныгъэ кьабзэ къыщыхъаш, и хъэрхуэрэгъухэм зы очкои кьаримыгъэху!

Пекин и дыщэ медалыр Аслъэнбэч къыхуихъаш езым фIэкIа зыми нэгъэсауэ къыхуэмыгъэсэбэп бэнэклэ Iэмал

гъуээзджэм — «бгырыпх зэдзэкIа» зыфIащам. КъызырэмыкIуэ кьарумрэ Iэагъымрэ къыщынэмыщIауэ абы папщIэ егъелеяуэ псынщIагъ пхэлъын хуейщ: къыпщхъэщыс хъэрхуэрэгъум наплэзыплэм укыIэщIокI, зэщIэбоубыдэ, алэрыбгъум къытыбочри, уи щхъэмкIэ щхъэпрыбодз. Апхуэдэ Iэмалыр Аслъэнбэч хуабжы дэзыхъэх адыгэ бгырыпх лъэпкъ бэнэклэм куэдрэ ущрохъэлэ.

Нобэ Хъуштыр Европэм щэнейрэ и чемпионщ (2008, 2009, 2010 гъэхэм), дунейпсо зэпеуэм тIэунейрэ жэз медалхэр къыщыхъаш (2009, 2010 гъэхэм), Дунейпсо кубокыр зыIэригъэхъаш (2008 гъэм), Урысей Федерациэмрэ хамэ кьэралхэмрэ я зэхъээзхуэ зыбжанэм щытекIуащ, дунейпсо классымкIэ спортым и мастерщ.

Алыдж-урым бэнэклэм хэкIыжа иужькIэ Хъушт Аслъэнбэч илъэс зыбжанэкIэ Къэбэрдей-Балъкъэрым спортымкIэ и министру лэжъащ. А IэнатIэми ехуэплэныгъэфIхэр щызыIэригъэхъаш.

Президентхэми ягъэныбжъэгъу

2016 гъэм адыгэм ди пщIэр аргуэру лъагъуэ Iэа хъуаш. Бразилием и Рио-де-Жанейрэ кьалэм щызэххэа XXXI Гъэмахуэ Олимп джэгухэм текIуэныгъэ дахэ икIи гукъынэж щызыIэригъэхъащ дзодонист гъуэзджэ Мудрэн Беслъэн.

ГъащIэми хуэдэу, спортым цыхухэр лъагъуэ зырызкIэ хохъэ. Къапштэмэ,

Мудрэн Беслъэн и натIэ хъунур къыхухэзыхар и къуэшращ. Ар спортым зэрыхыар самбэращ. Зыгъэсэн зэрыщIидзэрэ куэд дэмыкIауэ, 2007 гъэм Урысей Федерациэм и чемпион хъуаш икIи дунейпсо зэпеуэм дыжын медалыр къыщыхъаш. Абыхэм къыхэкIыу «Дунейпсо классымкIэ спортым и мастер» цIэ лъапIэр къыфIащаш. АрщхэкIэ иужькIэ дзюдор къыхихыжаш. Щхъэусыгъуэр зы закъуэщ — дэтхэнэ зы спортсменми хуэдэу, Мудрэныр щIэхъуэпсырт Олимп зэпеуэхэм хэтыну, арщхэкIэ самбэр абы и программэм хагъэхъатэкъым. Дзюдом и Iуэхур абыкIэ нэхъыфIт.

Зэман кIэщIым кьриубыдэу бэнэклэ лIэужьыгъуэщIэр Беслъэн къыгъэIурыщIащ икIи къыкIэлъыкIуэ илъэсым абыкIи кьэралым щынэхъ лъэщ дидэ хъуаш. АдэкIэ Европэм чемпион (2012, 2014 гъэхэм), дунейпсо зэхъээзхуэм етIуанэ (2014 гъэм) щыхъуаш, Европэ джэгухэм (2015 гъэм) дыщэ медалыр къыщыхъаш. Абыхэм къапэкIуащ «Урысей Федерациэм дзюдомкIэ щыIых зилэ и мастер» цIэр. Мудрэн Беслъэн Бразилием зэрыхуэхуэмышхунур хэт и дежкIи гурылуэгъуэт. Нэрылагъут ар зым щхъэкIи къызырымкIуэтыну. Уеблэмэ, абы гу лытат Урысей Федерациэм и Президент Путин Владимири.

Хуабжыу дызэрыщIэхъуэпсауэ, гуфIэгъуэшхуэкIэ щIидзаш Рио-де-Жанейрэ къыщызэлъаха XXXI Гъэмахуэ Олимп джэгухэм. Абы и япэ махуэм Урысей Федерациэм дыщэ медалыр къыщыхуихъаш Бахъсэн кьалэм щыщ адыгэ щIалэ Мудрэн Беслъэн — дзюдомкIэ килограмм

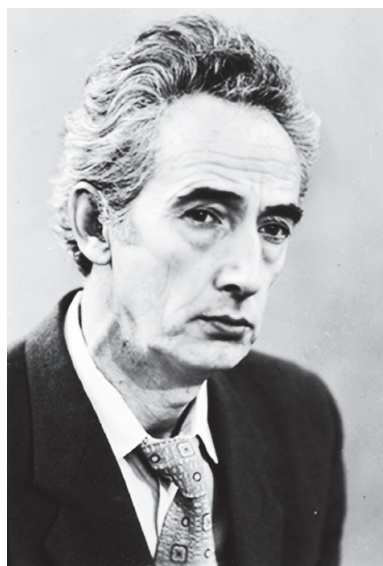
60-м нэс зи хъэлъагъхэм я зэпеуэм ар Олимп чемпион щыхъуаш! Къэбэрдей щIалэр и хъэрхуэрэгъу псоми ефIэкIри, Олимп лъагаплэм къыщыхутащ. Бразилием щекIуэкI Гъэмахуэ Олимп джэгухэм Урысей Федерациэм япэ дыщэ медалыр къыхуэзыхъа Мудрэн Беслъэн и текIуэныгъэм теухуа хыбарымкIэ къызэлъахаш дунейм я хыбарегъащIэ IэнатIэ нэхъыщхъэхэм я кьыдэкIыгъуэхэр. Дэтхэнэми хуэфэщэн пщIэ лъагэ щыхуащIаш Къэбэрдей-Балъкъэрым щыщ адыгэ щIалэм и ехуэплэныгъэ иным, къызыхэкIа лъэпкъым, кьэралым я дежкIэ абы илэ мыхъэнэм. Езыми хэкIул нэсу аргуэру зыкыгъэлъэгъуащ журналистхэм щепсалъэм. Абыхэм ящыщ зы къеупщIат цIэрылуэ зэрыхуам къыхэкIыу дятэкIэ дэнэ щыпсэуну къыхихынуми. «Си хэкужэ хуэдэ щылэкъым. Дуней псор тIэу-щэ хъурейуэ къэслэзыхъащи, унэм щызгъээжынуым сыт шыгъуи тепылэншэу сыпоплъэ. Ди бгы лъагэхэм, дыкъээзылхуахэм, гъунэгъухэм, Iыхылыхэм зэи защызгъэнщIырккъым».

ЖЫЛАСЭ Заурбэч.

Налбый ыбзэкIэ къэгущыIэх

Усаклоу, тхаклоу, драматургэу Къуекъо Налбый зыщымылэжыыр шуклае шлагъэми (ильэс 12-м ит), игупшысэкIэ кытхэт, тыдэкIуатэ.

Налбый Iушыгъ. ИакъылкIэ укыкIымэ, кыгъэшлагъэм нахъыбэ ептыщтыгъ. Зэхихырэм

нахъыбэ гурылоштыгъ, ыльэгъурэм нахъ чыжъалоу плъэщтыгъ. Зэчыеу Тхъэм кыыритыгъэр ыгъэхаулыягъэп, дахэу ыгъэфедагъ.

ИIэ лэжыгъэр (итхыгъэ зэфэшъхьафыбэр ары зыфасIорэр) зыми хъазырэу ошъогум кыыфритIупщэхыгъэп, е гъогу гъомылэр зэрэтэу кыыратыгъэп. Опсэуфэ Iофышхо ышлагъ, гупшысэр ылэжыгъ. Итхыгъэр хэсэгъэкIышъ, иусэ пэпчъ чылапхъ.

Адэ насыпышIуагъа Усаклор?

Ащ джэуапэу ептыщтыр укыы-зэрэклорIэрэ лъэныкъом елпытыгъ. Гупсэфыгъо, рэхъатыгъо, насып ыгъотынхэ ыльэкIыныгъа усаклоу зитакыкыпэ пэпчъкIэ зигупшысэ уашъом фэгъэзэгъагъэм?!

Къызыхъугъэу, цыфыпкъ ыгъоти, акъыл зишIыгъэм кыцегъэжъагъэу ыгулъачIэ кы-

хэкIыгъэ бзый лъакъом — чыгым лъапсэ егъэшIэгъэным, зыкъегъэлэтыгъэным, зегъэу-шхугъэным ар фэгъэзэгъагъ. Ипшъэрылъ иныгъэ, Налбый ащ фэшъыпкъагъ.

Къуекъом игупшысэ чыгигъом тIэмыгъэ, зиштагъ, шъхъэбырбэ дахэу, къутэмэ пчъагъэу зилэтыгъ. Иусэхэр, ипрозэ, идрамэхэр, кIэлэцIыкIухэм апае ытхыгъэхэр цыфыгур зыуээнкIых, шIошъхъуныгъэ ащ изылхъэх.

Налбый цэлэфэ адыгэ литературэм щылэжъагъ. Ипоэтическэ тхылъ ушъагъэхэм (ахэр адыгабзэкIи урысыбзэкIи кыдэкIыгъэх), ипрозэ — повестьхэу «Къушъхъэ ябг», «Зэкъомэз», романэу «Щымылэжъхэм ясэнабжъ», кIэлэцIыкIухэм афитхыгъэхэм икъу фэдизэу тхаклом ыгу инэфи, ыпсэ зыфабли, ипсалъэ илэшIугъэ-фэ-

багъи, ищэрыогъэ-лъэшыгъи ащызэхэошIэ.

Ежъ ишъогъу, илэгъу гу мин зафэмэ къарыгушылыкIэу Налбый исатырхэр, игуцылэ пэпчъ гъэпсыгъэ, мэхъанэ зилэх, зыхэлъых. Алъэлэсых ахэр цыфыбэмэ, лъэпкъ зэфэшъхьафхэр ягуапэу Къуекъом иусэхэм акIэдэлукIых, агъэгупсэфых. Налбый ишъыпкъэ аштэ, фэразэхэу рэгущох, зыщыц адыгэм лъытэныгъэ кыфарегъэшIы.

Къуекъом ыбзэкIэ непэ лIэужыкIэхэр къэгущыIэх. Ащ ищыс орэдыло-къэшъокIо-зыкъэшIыкIо купэу «Щыгъыжъыер» (купым ипащэр Уджыхъу Марыет) нылдэлъфыбзэ-адыгабзэм фэлазэ зэрэхъугъэр. Яеджэн-зыгъэсэн-зыкъэгъэлъэгъонкIэ IаубытыпIэ ин афэхъугъэр Налбый итхыгъэу «Адыгабзэм фэлазэр» зыфилорэр ары. Мыр хъарыфилъэ папкI адыгабзэр пшIэ

пшIоигъомэ, кIэлэцIыкIумэ апае хъарыфхэри, хъарыф пэпчъкIэ кыыригъэжъэрэ гушыIэхэри, сэмэркъэу мэкъэпчъхэри, гъэсэпэтхыдэ кIэлэхэри, усэ жъынч зэфэшъхьафыбэу джэгукIэ шапхъэр зилэхэри, чIыопсым иохътэ зэфэшъхьафхэм афэгъэхьыгъэхэри, зэхэтыкIэ-зэфыщытыкIэм ехылагъэхэри, бэ дэтыр. Усэхэр жъынчых, IупкIэх, гурылогъошIух, узIэпызыщэх; шэн-хабзэхэри, гъэпсыкIэ-шIыкIэхэри ахогъуатэх. УмышIэрэ пстэумэ уафэзыгъэсэрэ тхылъ Iэпылэгъу лъапI ар. «Щыгъыжъыем» хэт кIали, пшъашъи, нахъ цыкIылохэу аштагъэхэми агукIэ ашIоигъоу нылдэлъфыбзэр зэрэзэрагъашIэрэм, чаныгъэхъупхъагъэ кыызэрахафэрэм уегъэгущIо. Ауэз тиадыгабзи зыкъэшъэжъыи, кыткIэхъухъэхэрэми якъып-гулъытэ, ялъэпкъ зэхашIэ къэушы, арышъ, щэч хэлъэп, Налбый игупшысэ лъэпкъым фэлажъэ, шIуагъэ кыфехъы. Тхаклом итворчествэу дахэу зызыштагъэр адыгэмкIэ ыкIи цыфлэпкъымкIэ зэрэщытэу гушъхъэтын лъапIэу щытыщт, къэнэщт.

ИгъэшIэ гъунджэ къабзэ

ЗэльашIэрэ шIэныгъэлэжышхоу, докторэу, апшъэрэ еджапIэм икIэлэегъэджэшхоу, профессорэу, литературоведэу, тхаклоу ЩэшIэ Казбек Хысэ ыкIор кызытхэмытыжыыр ильэс заулэ хъугъэ. Ау лIы гъэсагъэм ыцIэ псаум фэдэу къэтэлэ.

Джарэу ицIыфыгъэ зэгъэзэфэгъагъэкIэ идунэететыкIэкIэ лъэпкъым зыгурыгъэуагъ. ШIэныгъэлэжышхор гъэсэнэгъэ дэгъу, цыфыгъэ гъэпсыкIэ-хэбзэ дахэ зыхэлъыгъ. Наукэм фэгъэхьыгъэу къэпIон хъумэ, псым пцэжъыер зэрэщесырэм фэдэу, гуапэ щыхъоу литературэр ылэжыгъ. Литературоведыгъ, критикыгъ. Сыд фэдэрэ тхыгъи, произведениии уасэ ептыныр пхъэлэшэкIэ чIыгур иптIыкIыным фэдэ хъазыр. Гум, шъхъэм, пкъым замыгъэпсэфэу, ренэу гупшысэ хъасэр зэрифэшъуашъэу лэжыгъошIоп, ау ЩэшIэр зэхэфын-зэгъэпшэным ыкIи акъыл зэфэхьысыжъ шIыным фытегъэпсыхъэгъагъ.

Рецензиеу, статьяу, тхыгъэ гъэшIэгъонэу, шIэныгъэ монографияу, тхылъэу ытхыгъэр, кыдэкIыгъэр бэдэд. Гупчэ ыкIи шъолпыр гъэзетхэм, журналхэм ытхыхэрэр къащыхаутыщтыгъэх, исэнэхъат фэшъыпкъагъ, илофшIэкIэ мыпшъыжъкIэ шъхъэкIэ-фэ-лъытэныгъэ иныр ыгъотыгъ, щытхъуцIэ лъагэхэр, шIухъафтынхэр кыыратыгъ.

Цыфыр уIумыкIэу пшIэщтэп, сэ сыригъэджагъ, ишIэныгъэ щхэпс кыысIуфагъ. БэкIэ унахы-

кIэми, уцIыф цыкIуми, укыызехишIыкIынэу щытыгъ, гукIэгъугъ, хъалэлыгъ, зэфагъэ.

ЩэшIэ Казбек литературовед-критик иныгъ, Темыр Кавказым цыцэлъашIэщтыгъ, игупшысэ куоу, ау къаргъоу, къабзэу, зэхэугуфыкIыгъэу кыырилотыкIыщтыгъ. Ежъ ыгъотыгъэ шIэныгъэшхом игурыгъозэ ин зыгохъожым, заджэрэри, атхырри пхыриплэгъукIэу, мы пшъэрылъ иныр уехъуапсэу зэшIуихы хъугъагъэ. Зафэм тетэу плъэщтыгъ, гупшысэщтыгъ, тхэщтыгъ.

Шъыпкъэ, зэкIэ цыфхэр зэфэдэхэп, тхаклохэм ахэтых идагъо кыыхэбгъэщымэ, пый шъыпкъэ узышIынхэри. Ау кызэкIэмыкIожыщт шъыпкъэм готэу, ащ илъагъо кыгъэгъунэу ЩашIэр цылагъ. Къэбзагъэм, нэфэлоном, зэфагъэм зэлъалыгъыгъэ цыф, теубытэгъэ ин хэлъэу Тхъэм кыыритыгъэ акъылыр, гупшысэн зэчый иныр илъэпкъ фигаIоштыгъ.

Гупсэфыгъо лыхъухэрэм ащыщыгъэп Казбек, зыкIэхъопсэу, иIэмэ шIоигъоу, зэригъэгъотынэу зыфалIэщтыгъэ шIэныгъэм емызэщыжъэу фэкIуагъ. Ар иуахътэ ицIыфышхуагъ, шIэныгъэ лэжыгъэу иIэр, кы-

гъэшIагъэм елпытыгъэмэ, бэкIэ нахъыб. Пшъэрылъ инэу зыфисIыжыщтыгъэр — игъэшIэ гъунджэ къэбзэныр, фэлъэкIы-рэмкIэ лъэпкъым, Хэгъэгум, цыфхэм апае зышъхамысыжъыныр, шIэныгъэ нэфыпсымкIэ лIэужхэр зылыщэгъэнхэр щытхъу хэлъэу зэшIуихыгъ. Ыгуи, ыпси зыфэгъэзэгъэ нау-кэм, литературэм зэрэшIоигъуагъэу ахигъэхъуагъ, зыкъаригъэлэтыгъ, лъэпкъ литературэм имызакъоу, хэгъэгу ыкIи дунэе литературэм игупшысэкIэ анэсыгъ, ишIушIагъэ гъунэнчъ.

Егъэджэн-гъэсэнэгъэм готэу хэкум, республикэм ямызакъоу, Урысыем ичIыпIэ зэфэшъхьафхэм къарыкIыгъэхэу еджэпIэ-шхом — Адыгэ къэралыгъо кIэлэегъэджэ институтым, нэужым университетым, щеджэхэрэр наукам хэцэгъэнхэмкIэ ЩашIэм Iофышхо ышIагъ, ахэм ялэшъхъэтэтэу литературэм итемэ хылыгъэ гъэшIэгъонхэм якъы-зэлухын зэдызэшIуахыгъ. Казбек шIэныгъэ дэгъу ыкIи ар зыгъэ-федэжъын амал зилэ ныбжыкIа-бэ кыыхигъэщыгъ, литературэмкIэ хэгъэгум ишIэныгъэ лъапсэ ыгъэпытагъ, ыгъэбаигъ. ЩашIэм ытхыхэрэр 1961-рэ

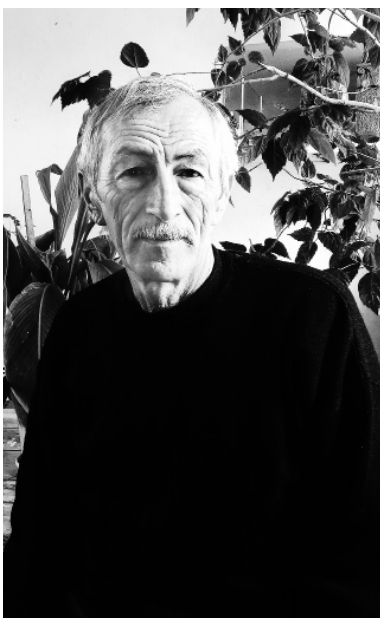
ильэсым щегъэжъагъэу хиутыгъэх. Литературнэ-критическэ шIэныгъэ IофшIагъэхэр бэу илэх, зэпымыоу ахэр гъэзетхэм, журналхэм къарыгъахъэщтыгъ, ишIэныгъэ IофшIэгъэшхохэр урысыбзэкIи кыыдигъэкIыгъэх. Лъэпкъ гъэсэнэгъэм ыльэныкъокIи гъэзагъэу Iоф ышIагъ, адыгэ литературэмкIэ хрестоматийер 11-рэ классхэм апае гъусэ илэу зэхигъэу-уцагъ. А пстэумэ ямызакъоу, ыгу тешIыкIыгъэ художественнэ тхыгъэ зэфэшъхьафхэр кыIэкIэкIыгъэх. Усэхэр, рассказхэр, повестхэр кыыдигъэкIыгъэх. Ахэм ащыц иапэрэ лирическэ повестэу «Ос фаб» (1985), усэхэр, повестхэр дэтэу «Бжыхъэ чэщ гумэкIхэр», иусэ тхылъэу «Ыласэр гъашIэ», литературэ шIэныгъабэр кыызыщилотыкIыгъэ итхылъищэу «ХэшыпыкIыгъэ IофшIагъэхэр» зыфилорэр. ДраматургиэмкIи Iоф ышIагъ, «Шъозэбэн» зыцIэу Казбек ытхыгъэ пьесэр Лъэпкъ театрем щагъэуцугъ. Джащ фэдэу В. Шекспир идрамэхэу «Отелло» ыкIи «Король Лир»

зыфилорэу адыгабзэм ащ рилъхъагъэхэр Адыгэ театрем исценэ, ильэс 30-кIэ узэкIэлэбэжъмэ, кышIагъэлъэгъуагъэх. ЩэшIэ Казбек илъэпкъ, хэгъэгум афишIэщтымкIэ зэблэжыщтыгъэп, шIур ышыпэу, ыгъэбагъоу цылагъ. ШIэныгъэлэжышхоу, кIэлэегъаджэмэ якIэлэегъэ-джэжъэу, литературоведэу ыкIи критикэу, тхаклоу, усаклоу, драматургэу ЩэшIэ Казбек гъэшIэ дахэ хэткIи щысэ хъунэу иI, игъэшIэ гъунджи къабзэ, ар зымыуасэ щылэп.

НэкIубгъор зыгъэхъазыргъэр
МАМЫРЫКЪО Нуриет.

КЪЩР-р

Скульптор ахъырзэман, адыгэ шлалэ цлэрылуэ Клемрыгу Хьэтызэ Иэмин и къуэм ар нэгъэсауэ кыгурылуэ. Сыту жыплэмэ, абы и лэдакъэщлэкхэм хельхэ и псэм, и гум, и зэчийм шыщ ыхьэхэр. Дунейм фэеплэ къытригъыхьэхэри цыхухэм къагъэщлэ илъэсхэм жэуап хуэхум хуэдэщ.

— **Хьэтызэ, уи творческэ гъуэгуанэм къежъаплэ хуэхуа шхьэусыгуэхэмрэ лэбакъуэхэмрэ сыт хуэдэ?**

— Абы укытепсэлъыхьхьклэрэ, жыжъэ улэбэжын хуейщ. Сысабийуэ зыхэсщлэгъэхэт си лэхэр зэчий гуэрим зэрыхуезышр. Гъэмахуэкхэ, махуэ псом псыхуэм дыдэсти, ди хьэблэм пэгъунэгъуу ятлэ бдзантихьэ зэхэлъым сыккыхэмькхыу сыхэст. Зыгуэрхэр эклэрызгъапщлэт, ккыхэсщлэкхыну и ужь ситт. Нэгъуэщлэ сщыгъупщажккым: ди гъунэгъу шлалэ цыклым пластилин илэти, ди дежхэр наклэуэ сыккышлэхужыху абы и деж сыщлэст.

Апхуэдэурэ сыккыдэкхуэтеящ,

Гъащлэ бдзантихьэ

Цыху гъащлэри, мы дунейишхуэри ауэ зэрызэхэмытыр гурылуэгъуэщ. Дауэ жамыламы, зыгуэрим и лэмыщлэ дэри дилъи, ди сурэткхэ, дуней тетыхьлэкхэ, махуэрыбжкхэ дызэмыщхуэ дыккыгъэщлауэ, гъащлэ бдзантихьэм цыху цыклым ккыхащлэ ккылым хуэдэщ. А бдзантихьэ такъырым цызэхуэхьэсащ ди гукъеуэхэри, гуфлэгъуэри, хьэзабри, гугъеухэри. Абыхэм ящыщ дэтхэнэри цызэхэпщаш ди гум, псэм, лэпкхьэпккым.

еджаплэр къэзыхуэ лэщлэгъэ ккыхэсхынум, си щлэкхуэ ыхьэ ккызырлэжыным сепусысын шыхум: «Сызыщлэхуэпсымрэ сызэрылэжъэнуэмырэ зы сщлымэ сыт и лажьэр» жыслэри, художественнэ еджаплэщым — Прибалтикэм, Ленинград, Москва жэуэ си тхыльхэр езгъыхьаш. Щыми жэуап ккыщатхыжым, Ленинград дэт Мухин и цлэр зезыхьэ художественнэ еджаплэм секхуэлаш.

А зэманым абы щеджэт ди къуажэ шлалэ хьарзынэ, сурэтыщлэ Мэзукъэбз Хьэзэрэт. Абы и деж секхуэлэри, чэнджэщкхы, нэгъуэщлэ зэрыжалэу ккыздэлэпкхуэрэ, лэухум и ужь сыхьаш. Сэ ныбжкхэ ккылыкхум сыщлэгъыхэт, шлалэгъуэ ыхьэ си алътмаккым илъыхэт. Икхы ккызыгурылуэ сызэрекхуэлэу еджаплэм сызэрыщлэмыхьэфынур. Абы щыхьэну ккыкхуэлэр куэдыклэйт, нэхь я мащлэрейуэ — ухуэгъэсауэ шытыпхьэт.

Дауэми, Хьэзэрэт ккызылаш: «Укхуэжкхэ, зыдэбгъэхьэзырын, зыдэбгъэсэн къуажэмкхэ щылэккым. Фи деж яжелэ, си гъусэу ккани, ккалэм дэт зыгъэсаплэхэм уекхуэлэурэ еджаплэм узэрыщыхьэным зыхуэбгъэхьэзырынщ». Абы жилэм паж хэлъти, сэри сыккынаш, лэжъаплэ ккэзгъуэташ. Художественнэ студиехэр дэкхуэауэ дэтт, узэрекхуэлэр пщлэншэути, зы ккыхэсхри, абы зыщызгъасэу

щлэздзаш. Илъэс е 5-нэраш сыщыщыхьэфар еджаплэм, апхуэдизкхэ цыху куэд екхуэлэти. Ипэ илъэсхэм ккызыгурылуэ иджыри сызэрыхуэмыхьэзыр, ауэ Хьэзэрэт и чэнджэщкхэ, сыкхуэурэ, лэухум и кхуэлэхэм щыгуэазэ зысщлэ. Дауэми, илъэс 29-м сити, сызыщлэхуэпс лэщлэгъэм хуеджэн щлэздзаш.

— **Апхуэдэ творческэ бегъэ зыдэлъ ккалэм уккыдэкхыжу, уи хэку цыклым ккэбгъэзэжын дауэ пхуэзфлэкла, Хьэтызэ?**

— Пэжщ, гугъут апхуэдэ творческэ бегъым уккыдэкхыжыну. Еджаплэр ккэдуха ккудейуэ, Новосибирск ккалэм дагъакхуэри, я сабий ыгыплэ унэм и лъэныкхуэпкхы диплом лэжыгъэу таурыхьым ккыхэтха теплъэгъуэхэр ккэрытщыхьауэ шыташ. Ар апхуэдизкхэ ягу ирихьати, а ккалэми дыккыгъэнэну хуейт. Арами, зыщлэгъэсар — щынальэм, лэпккым сыхуэлэжъэнрати, сыккэклэуэжаш. Сыккыздэкхуэлэжам, Тхьэм жэнэт ккэрит районым и щэнхэбзэ ккудамэм а зэманым и тегу шыта Бахьтыр Рэлуф, Хьэбзэ дэт Дворец щыбагъым унэ лъэцаплэ ккыщызитри, абы сыщылажъэурэ ккэклэуэлаш.

Зэрыслэпкхэ, сыккызылхуа районым, лэпккым, къуажэм зэрыжалэу, ккысхилхьа зэчийр зэрыхуэспшыныжынум сыху-

щлэжъауэ. Ди адэжхэм ккыщегъэжъауэ, зи фэеплэ тхьумапхьэ ди лэпккыгъуэхэм щыщлэкхыжу, ятеуха скульптурэу зыбжанэ си лэрыкхэ. Хэку зауэшхуэм хэклэуэдахэм, ди адыгэ лыхьэжхэм, Афганистаным щыхэклэуэа ди шлалэхэм — скульптурэ плыщлым щлэгъуэ сщлэгъыхэщ.

— **Абыхэм уахэплэжмэ, Хьэтызэ, нэхь гуккынэрэ псэ гъэушу ккыпхуэнауэ сыт хуэдэ зи цлэ ккыплэуэфынур?**

— Псоми си гуащлэ ыхьэ, си къару, псэ къуэпс хэслъхьаш. Ауэ, лэдакъэщлэкхыу тху нэхь си псэм флэфлу сщлэщ. Ар Ленинград щыщ сабийхэр ккэзыгъэла адыгэ анэхэм папщлэ Беспъэней дэтымрэ, фэрэклэ узым хушхуэ ккыхуэзыгупсыса адыгэ анэм и фэеплэу Хьэбзэ сымаджэщым дэтымрэщ.

А тхум си псэр нэхь ягъэплэтейуэ, нэхь сахуэсакхыу я ужь ситащ. Сыту жыплэмэ, сызэрегупсысымкхэ, лэпккыр ккэзыгъэщлэ икхы ккэзыгъэщлэ ди анэхэр гъащлэм и нагышэщ. Махуэ ккэси зы фэеплэ зырыз яхуэдгъэуэурэ дыпсэумэ, я щыхуэуэ ккыттелъыр лэпккым зэрытхуэпшыныжщ.

— **Узыпэрыт лэщлэгъэм сабийхэри хуэбгъасэу узэрылажъэм дыщыгуэзэщ...**

— Илъэс бжыгъэфлэ хуауэ, сабийхэри хуэзгъасэ лэщлэгъэм и хуагъэцагъэхэм. Пэжщ, абы

ехьэлэуэ псори тыншккым, егъэджэныгъэр зэрагъэпс щыккэм сыриарэзыщэккым. Ауэ, нэхьыщхэр, сабийхэр ккызэрекхуэлэраш. Сыхуейщ джэпкхэ лэпккым хуэлэжъэну цыху ккыхэклэну. Уахэплэжмэ, апхуэдэу мащлэккым щылэр. Иужьрейуэ си нэлэ щлэклэхэм ящышу и цлэ ккысхуэну сыхуейщ Борсэ Астемыр. Сызэрегупсысымкхэ, лэщлэгъэм хуэлэжъэну мурад ищлэм, лэабжъэ зыхуищын зэчийрэ зэфлэклэ илэщ. Апхуэдэщ нэгъуэщлэ шлалэхэри, хэгуэгу куэдым щылажъэхэу, скульптурэм тегъэчынауэ хуэмылащэм, лэщлэгъэм зыхуагъэсауэ куэд щылэщ.

— **Уи лэщлэгъэм и ккэжъаплэу, лэабжъэрэ къуэпсу хуэхуэу сыт ккэплэытэр?**

— Цыху гъащлэраш. Си лэдакъэщлэкхэмкхэ фэеплэри зэрыпысщэм хуэдэу, цыху гъащлэри зыр-зым пытщэу дыккыкхуэклэ. Сэри си адэм — Клемрыгу Иэмин сыригъащлэ, дуней пытщэщ. Абы ккысхуигъэнауэ, мы гъащлэм пысщэр илъэс бжыгъэ ккудейккым, атлэ цыхуэ, дуней тетыхьлэ узыншэ ыхьэхэщ. Фэеплэр пккы къуэпсу ккытхуагъэнар флэщлэу ахьэрым ккыащритыж ди адэжхэм. Абыхэм я флэщлэщ дызэрыпсэур!

Епсэлъар
БЕМЫРЗЭ Зурабщ.

Плэнейрэ Дунейпсо бжыыпэр

Уэтэр Азэмэт адыгэ лэпккым ккыхэклэ, дунейпсо спорт утыкум цлэрылуэ щыхьуа, ехуэлэныгъэ лъагэ зылэрызыгъэхьа спортсменхэм ящыщ.

Ауэ щытыр Азэмэт зы спорт плэужыгъуэ закхуэккым ккызырыхэщар. Атлэ, самбоки, дзюдоки, лэхуитлэхуит бэнэклэмкхы, грэппингкхы, «джиу-джитсу»-кхы лэрыхьым я нэхь лэрыхь лэчлэуэ зыккыгъэ лэгуэащ. Ауэ, езым зэрыжилэмкхэ, и псэр нэхь зыхьэхуауэ, и къаруки, лэакхыныгъэклэ нэхьыбэу зыккызыдзэкхуихар джиу-джитсу спорт плэужыгъуэмкхэщ. Жыплэнурамэ, самбоми, дзюдоми, нэгъуэщлэ бэнэклэ плэужыгъуэхэм ккыщагъэсэбэп лэ-малхэр шызу джиу-джитсу-м хельхэщ. Зэрыхуэмкхы, Тхьэшхуэм къарууфлэу ккыгъэщлэ шлалэ пелуаныр и къарур нэхьыбэу ккыздигъэсэбэпыфыну плэужыгъуэраш нэхь зыдыхьэхэр...

Япэ дыдэ дунейпсо пашагъэр 2016 гъэм Азэмэт ккыплэщауэ шыташ. Ккыкхэлыкхуа 2017 гъэм адыгэ шлалэм дыжыныр ккыхуагъэфэщаш. 2018 гъэм, ерыщагъ хэлъу, аргуэрыжу дыщэр зылэригъэхьаш. Мы гъэми шлалэм Дунейпсо зэпеуэм бжыыпэр щыубыдаш, чемпионыцлэри ккыплэщащ.

Азэмэт и зэфлэклым езыр ккызыхэклэ адыгэ лэпккыр зэрыригушхуэм ккыдэкхуэу, ди республикэри ироин Къэрэшей-Черкесым и щыхьыр зылэт шлалэ лэчлэчым и ехуэлэныгъэ лъагэхэм. Псом хуэмыдэжу лэуху зэхэщылкхы ин зыбгъэдэлъ спортсменым нобэ хуэзфлэклэри и напщлэтэлыщ Азэмэт и гъэсакхуэ, спортыр флэуэ езыгъэ лэгуэа, лэклэуэлакхуагъ ин ккыбгъэдэзылхьа, Пщымахуэ лэуб. Жытлэнщи, лэуб спортымкхэ ныбжыщлэу ипсыхьам я бжыгъэр ккэлъытэгъуейщ. Сабий куэд дыдэ гъащлэ гъуэгуанэ дахэ, узыншэу тришаш мы гъэсакхуэ лэклэуэлакхуэм. Пщымахуэм и нэлэм шДэта спортсмен пщы бжыгъэм Дунейпсо, Европэи, Урысей спорт утыкухэм ехуэлэныгъэ лъагэхэр цагъэлагуэуэ, я зэфлэклэри утыкушхуэхэм ирахьэ. Абы и шапхэщ Азэмэти. лэуб и нэлэм щыщлэувам, шлалэ цыклым и ныбжыр илъэси 6 хуа ккудейт.

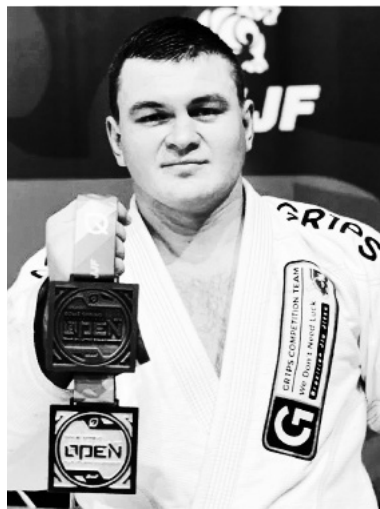
— Насып мыухыжщ гуащлэ ин зыбгъэдэлъхьа спортсменым ехуэлэныгъэ щызылэригъэхьэклэ, уи пщлэнтлэпсыр псыхэклэуаде

щымыхьукхэ. Пэжщ, си закхуэккым Азэмэт апхуэдэ ехуэлэныгъэхэм хуэклэуэным хэлъхьэныгъэ хуэзыщлэр. Куэдым я флэщлэ хэлъщ шлалэр здынэса лъагаплэм... Шэчыншэу, си щхьэр ину солъагъуж, си гуащлэм ккыпэклэуа флэщлэр нэрылэгуэ сщлэщ,— ккыддогуашэ лэуб.

Азэмэт гуащлэклэ, спорт гъэсэныгъэм темызашэ, лыгъэ зыхэлъ шлалэщ, «чемпионыцлэм хуэфащэщ» зыхужалэ лэчлэчщ. Сыт хуэдэ лэухуми жэуаппыгъэ нэс хэлъу зыхуегъэхьэзыр, зыхуегъасэ. Иужьей чемпионатым хэтынри апхуэдэти, ерышу гъэсэныгъэ лэухум пылэщ, икхы зыхуэщлэкхуэр ккыдэхьауэ — Дунейпсо чемпион хуащ.

Адыгэ лэпккым, республикэ, Урысейпсо спорт тхыдэ иным Азэмэт и цлэр дыдэ хьэрфклэ хитхаш. Спортсмен лэрыхьым хэлъын хуей хьэл-щэныфхэмрэ адыгэ шлалэм и лъым хэлъ гъэсэныгъэ лъагэмрэ я флэщлэклэ, Азэмэт дуней псом ди лэпккыцлэр щыгъэлуэащ, лэпккыцлэр илэташ.

— Азэмэт нобэ спорт утыкум

хуэзфлэклэри, япэрауэ, зи флэщлэр абы спортыр флэуэ езыгъэлагуэа, си шлалэм лы ккыхэзыщылкхы и гъэсакхуэ емышыжраш — Пщымахуэ лэубыш. Абы ккыбгъэдэклэ гуащлэм ккыпэклэуа флэщлэщ Азэмэт Дунейпсо утыкум ккыщыгъэлагуэу ехуэлэныгъэхэр.

лэуб ди сабийхэр спорт и лэныкхуэклэ ипсыхьхьклэрэ, гъэсакхуэм игъэзащлэ ккалэн нэхьыщхэр, лыым хэлъын хьэл-щэныр яхэлъу шлалэхэр ккызыригъэтэджар, игъэзэщлэщ. Адэм къуэм жрилэн хуейр яжрилэу,

иуцийуэ нобэр ккыздэсми яхьэхьытщ. Узыфлэмыкхыжыну лэуху зэхэщылкхы ин зыбгъэдэлъ гъэсакхуэщ. Псэмыблэжу зи лэжыгъэр зыгъэзащлэщ. Тхьэм игъэпсэу жызола! — ккыддогуашэ Азэмэт и адэ Вячеслав.

Иужьрейуэ дыдэ медалыр Азэмэт ккыздилэща джиу-джитсу-кхы «WORLD OPEN CHAMPIONING GL 2019» Дунейпсо чемпионатыр Москва ккалэм щекхуэклэщ. Дуней псом зыщызыгъасэ, ккэрал куэдым ккыбгъэдэклэ, нэхьыфлым я нэхьыфлэ спортсмен 1500-рэ пщлэ лъагэ зылэ мы зэпеуэм зыккыщагъэ лэгуэащ.

«Супертяж» хьэлагуэымкхэ зыккызыгъэлагуэа Азэмэт пылхьэншэу, лэпщлэлапщлэщ ин хэлъу и зэпэщлэтыныгъэхэр иригъэклэуэлаш, ерышу текхуэныгъэм шлэбэнаш, хуэфащэ дыдэуи бжыыпэр ккылыысаш.

Ди флэщ мэхуэ Азэмэт иджыри лъагаплэщлэхэр ккызырыпэплэур. Шлалэ ерыщыр здынэ-самкхэ ккызырымыуыфлэнури шэчыншэщ. Дохуэухуэ зыхуэщлэкумрэ зыщлэхуэпсымрэ ккыдэхьуэну, лэпккыцлэр утыку инхэм щыхь пылэу щыфлэтыну!

АБИДОКХУЭ
Люсанэ.

Искусствэм ицѳхэр

Лэужхэр зэзыпхырэ орэдылу

Урысыем, Абхъазым язаслуженнэ артисткэу, Адыгэ Республикэм инароднэ артисткэу Нэхэ Тэмарэ искусствэм лъагъоу шыпхырищырэр лэужхэр нахь зэпэблагъэ шлыгэнхэм епхыгъ.

Намы-
сым
насып
кѳы-
дэкло

Мыекѳуапэ, Ленинград, Краснодар ащеджагъ. Культурэм хэтэу лѳ ышлэээ исэнаушчыгъэ кызылэуишхыгъ, цѳрыло хъугъэ. Бэрэтэрэ Хьамидэрэ Клыргъ Юрэрэ зэдаусыгъэ орэдэу «Бжыхъэ шульгъуэу кызыло-щтым лыхъухъээ, композиторэу Натхъо Джанхъот кѳарилуагъ Адыгэкъалэ культурэм и Унэ лѳ шызышлэрэ Нэхэ Тэмарэ ыдэжъ клонхэу. «Пшъашъэм мэкъэ лэтыгъэ дахэ ил, зы орэдэп ащ кышѳуфилон ылэ-кыштыр», — кѳяушъыиыгъ Дж. Натхъор.

«Бжыхъэ шульгъуэм» тамэу ратыгъэм зилэтыгъ, зѳлашлэрэ «Катюшэм» фэдэу Адыгеим кышалоу аублагъ. Журналистэу Кѳумпыл Светланэ кѳэтынэу радиом шигъэхъазырыгъэм Нэхэ Тэмарэ ымакъэ шыжъын-чыгъ. А уахътэм ансамблэ цѳрылоу «Налмэсыр» хэку филармонием кыхэкъыжыгъ. Орэдыло-кѳэшылоу ансамблэу «Ислъамыер» зэхашъаным Хъот Зауррэ Нэхэ Аслъанрэ клэщакло фэхъугъэх. Республикэ хъугъэ Адыгеим культурэмклэ иапэрэ министрэу Хьанэхъу Адамэ лѳфыгуаклэр лъыгъэклетгъэнымклэ лэпылэгъу кѳафэхъугъ.

«Ислъамыем» Нэхэ Тэмарэ кырагъэблэгъагъ, орэдылохэм япашъу агъэнэфагъ, художественнэ пащэр композиторэу Нэхэ Аслъан.

— Лъэхъэнэ гъэшлэгъоныгъ тызхэттыгъэр, — кѳелотэжъы Нэхэ Тэмарэ. — Краснодар краим Адыгеир кыхэкъыжыгъэу республикэ хъугъагъэ. «Ислъамыем» иапэрэ концерт гъэхъазырыгъэнымклэ Бэшкэкъо Масхъудэ кышѳублагъэу лэпылэгъу бэ кѳафэхъугъэр. Ижы-рэ орэдхэу тчыгъупшэжыпэ-ным нэсыгъагъэхэр Нэхэ Аслъан кылытэжыгъэх, ансамблэм пае зэригъэфагъэх. Пэсэрэ лъэпкъ фольклорым кыхахыгъэ орэдхэм ятлонэрэ шылаклэр яттыжыгъ.

«Мэзгуашъ», «Цырацъ», «Шырытлым», «Си Мурадин», нэмыкл орэдхэу «Ислъамыем» кылохэрэр Нэхэ Тэмарэ кыхидзэ-щтыгъэх. «Чэщдэсыр», фэшъаф лъэпкъ шэн-хабзэхэр зыхэт едзыгъохэри кѳашыщтыгъэх.

— Налчык, Шэрджэскъалэ, Краснодар, Мыекѳуапэ, Москва, нэмыклхэм тиконцертэу ащыкла-гъэхэм титворчествэ кѳалэтыгъ. Орэдымрэ кѳашъомрэ зэрэз-гъусэхэм «Ислъамыем» илофшлэ-

гъэ кыгъэбаиштыгъ, — тизэдэгущылэгъу лъегъэклуатэ Нэхэ Тэмарэ.

Мэкъэ чан лэтыгъэ зилэ Т. Нехаир «Ислъамыем» кызы-хэкъыжым ильэси 7 Къэралыгъо телерадиокомпаниеу «Адыгеим» журналистэу лѳ щыла-гъ, музыкэмклэ отдѳлым ипэшагъ. Сыд фэдэ лэнатлэ лутми, Тэмарэ орэд кылоштыгъ. Эстрадэм гуклэ зыритыгъэу лъэпкъ искусствэм зыкышчызѳуиштыгъ.

Израиль, Търкуем, США-м, нэмыкл хэгъэгухэм ащыла-гъ.

Республикэ кѳэралыгъо филармонием иорэдылоу, АР-м искусствэхэмклэ иколледж, Адыгэ кѳэралыгъо университетым искусствэхэмклэ и Институт яклэлаегъаджэу Т. Нехаим лѳ ышлэээ, орэдылоу ыгъэс-гъэхэр хэгъэгу ыкли дунэе фестивалхэм ахэлэжъагъэх, щытхъуцлэхэр кѳащыдахыгъ. Дутэ Сусанэ, Цышэ Заретэ,

Юрий Конжиным, нэмыклхэм яорэдхэр Урысыем ителеканалэу «Жъуагъом», фэшъафхэм ащыжъынчыгъэх.

Хъакъунэ Заремэрэ Гъонэжыкыо Аскэррэ зэдаусыгъэ «Тызэхэкъыжыгъ», Лыхъэсэ Мухъдинэ иорэдэу «Шульгъуэу кѳаджэ» зыфилорэр унагъо пэпчъ лъыласыгъэх, адыгэхэр зыщыпсэурэ хэгъэгухэм ащы-дѳлх.

Лэужхэр, лъэпкъхэр зѳѳы-щырэр Нэхэ Тэмарэ Къэбэртэе-Бѳлкъарым, Адыгеим янароднэ артистхэу Тутэ Заур, Сэкъурэ Ольгэ, фэшъафхэм ныбджэгъуныгъэ адырил, лъэпкъ искусствэм лъапсэу ышлыгъэр агъэпытэ.

— Адыгабзэм ибаиныгъэ шѳушлэнэу, идэхагъэ шѳуед-лунэу шѳуфаемэ, Нэхэ Тэмарэ щысэ тешъух, — кышчилогъагъ Дунэ Адыгэ Хасэм изѳу-шлэу Налчык щыклорэм зѳлашлэрэ шлэныгъэлэжъэу Налэ Заур.

— Орэдыр шу сзыгъэллэ-гъугъэхэм, искусствэм хэхъо-ныгъэ фэзышлыгъэхэм яшу-шлагъэ гъашлэм щысэгъэлаплэ, — кытылауагъ Нэхэ Тэмарэ.
ЕМТИЛЪ Нурбий.

Наукэм зылахъышхо хэлъ адыгэ клал

Теуцожь районимклэ а I-рэ Едѳпсы-кѳуае ар кышчыгъу, клалэм ятэ агро-номыгъ, ащ епхыгъэнкл хъун мэкъумэщ институтыр кызыклихыгъэр. Пшызэ шѳольыр мэкъумэщ институтыр кызе-ухым Тульскэ хэкум агъаклошъ, лѳ кышчешлэ. Етланэ пынджымклэ Всесо-юзнэ ушэтэкло институтым иаспирантурэ щеджэ. Ар кызыухыгъэр илъэс мыхъузэ кандидатскэ диссертациер кѳегъэшъып-кѳэжъы. Икандидатскэ ыкли идокторскэ лѳшлагъэхэр пынджыр ары зыфэгъэхы-гъагъэхэр.

Илъэсыбэ хъугъэу Асхъад Пшызэ шѳольыр мэкъумэщ институтым щыре-гъаджэх, ащ даклоу наукэм щѳалажъэ. Биологиимклэ, агрохимиимклэ научнэ

Шылангъэ Шэуджэн Асхъад. Ар Урысыем щызѳлашлэрэ шлэныгъэлэжъ-агрохимик, биологие шлэныгъэхэмклэ доктор, шлэныгъэхэмклэ Урысые академием (РАН-м) иакадемик, Урысые Федерацием, Пшызэ шѳольыр ыкли Адыгеим наукэмклэ язаслуженнэ лѳфышлэшху.

лѳшлэгъабэ ил, ахэм ащыщхэр моно-графиех, апшъэрэ еджаплэм пае тхы-лтых. Шэуджэныр мэкъу-мэщымклэ ду-наим щызѳлашлэрэ шлэныгъэлэжъ. Ау ишлэныгъэ мэкъумэщ наукэм кышчыу-цурэп — ащ тарихъым фэгъэхыгъэ лѳшлэгъэшхохэри илэх, публицист лэ-пэлэс, зэчыишхо зыхэлъ цыф. Мэкъумэщ наукэм щылашлэр хэмытэу «Адыгэмэ ячлыгу» зыфилорэ тхылъым щэхъу Асхъад дэмылэжъагъэми, адыгэ тарихъым ащ ыцлэ кыхэнэн фэягъ. Ар 1996-рэ илъэ-сым нэклубгъо миным ехъоу кыдыгъэ-кыгъэ лѳшлагъ, ащ лъэпкъ тарихъымклэ мэхъанэшхо ил, хъугъэ-шлэгъэшхоу лъэ-кыымклэ щыт. Асхъад игъусэхэу тхылъым лѳ дашлагъ Георгий Галкиным, Николай Алешиным, Кушъу Алыи ыкли Шэуджэн Байзэт.

«Адыгэ пэпчъ зыгъэгумэклырэ уп-члэхэм яджэуапхэр тхылъым шагъотын-хэу тэгугъэ», — кышало пэублэм ав-торхэм. Адыгэхэр сыда зэкларычыгъэ зыклэхъугъэхэр, а тхъамыклагъом сыда лъапсэу илэр — а упчлэхэм ыкли нэ-мыклхэм яджэуапхэр тхылъым дэбгъотэ-щтых.

Томищ хъурэ лѳшлэгъэшхоу «Сталин» зыфилорэри мэкъумэщ наукэм пылъ шлэныгъэлэжъ цѳрылом зэритхыгъэр

умыгъэшлэгъон лъэклырэп. «Зы лъэны-кыоклэ талант зыхэлъ цыфым лъэны-кѳуабэкли хэлъын ылэкышты» зыфалорэр Шэуджэн Асхъад уемыхъырэхъышэу епхыылэн лъэклышты.

Асхъад иныбжыкылэгъум кышчегъэжъа-гъэу лъэпкъым хэмысэу мѳпсэуми, лъэпкъ лѳхэр лэклиб ышыхъу кыхэклы-рэп, Мыекѳуапэ кѳэкло, сыдрэ лѳтхъа-бзи хѳалажъэ.

Наукэу Асхъад зыщылажъэрэм кы-фэдгъэзэжъын. Шлэныгъэлэжъхэм зѳ-ралытэрэмклэ, чыгъэшлэхэм ягъѳедэн итеорие ыкли ипрактикэ шлэныгъэлэжъым илахъышхо хишлыхъагъ, тапэклэ щымыла-гъэу теорие агробиохимиимклэ кыу-гупшысыгъ. Шэуджэным инаучнэ лѳшлэ-гъэхэм Урысые научнэ фондхэм мызэу, мытлоу кыдырагъэштагъ. Ащ патенти 10 ил. Агрохимиимрэ почвоведени-емрэклэ апшъэрэ еджаплэхэм зѳра-щеджэхэр тхылъхэм ыкли тхылъ лэпылэ-гъухэм ар яавтор. Шлэныгъэлэжъым илѳшлагъэхэр бэрэ агъѳедэх. Ащ фэдэу ахэр янаучнэ лѳшлагъэхэм учгъо 1593-рэ лэубытыплэ ащашлыгъэх.

Асхъад РАН-м иэкспертэу хадзыгъ, диссертациехэм якъэгъэшъыпкъэ-жынклэ совет пчъагъэхэм, АР-м на-укэм ылъэныкыоклэ кѳэралыгъо пре-

миехэм ятынклэ комиссием ахэт.

Краснодар краим ыкли Адыгеим пындж зыщашлэрэ хъызмэтшлэплэхэм ар яупчлэжъэгъу. Шлэныгъэлэжъым краим ипынджшлэплэхэр микроэлементэу ахѳ-лым епытыгъэу зэтырифыгъэх. Чы-гъэшлур а чыгъухэм ахэлъхъэгъэнымклэ ащ фэдэ еклопаклэм научнэ лъапсэ ил ыкли ар зишлуагъэ кѳэклорэ лѳшлэкл.

Асхъад иклэщаклоу пынджым и Адыгэ научнэ-ушэтэкло Гупчэ республикэм кышчызѳуахыгъ.

Ыпшъэкклэ кызырэщытлуагъэу, УФ-м мэкъу-мэщымклэ и Министерствэ ышта-гъэу хэгъэгум имэкъумэщ еджаплэхэм студентхэр зѳращеджэхэр тхылъ пчъа-гъэ Шэуджэным ил. «Студент-агрохи-микым ибиблиотека» зыфилорэм кыхиу-бытэу тхылъ 11 Шэуджэным кыылэклэ-кыгъ, томитф хъурэ зыфэдэ кѳэмыхъугъэ лѳшлагъэ агрохимиимклэ ытхыгъ. «Агробиохимия» зыфилорэ лѳшлагъэр хэгъэгумклэ апэрэу щыт ыкли ащ ыуж ащ фэдэ тхылъ зыми кыдыгъэклыгъэп. Асхъад илѳшлагъэхэр Германием щы-зѳрадзэкъыжыгъэу щагъѳедэх.

Шэуджэным агрохимиимклэ ежъ ина-учнэ школэ Пшызэ шѳольыр щырил. Ар япашъу докторскэ диссертации 7, кан-дидатскэ 27-рэ ыкли магистрэ диссер-тацие 11 атхыгъ ыкли кѳагъэшъыпкъэ-жыгъ. Асхъад ригъэджагъэхэр непэ зѳлашлэрэ шлэныгъэлэжыкы, клэлэгъа-джэх, наукэм изэхэщаклох.

Шлэныгъэлэжъым илѳшлагъэ мызэу, мытлоу осэшхо Пшызэ шѳольыр ыкли Адыгеим кѳащыфашыгъ. Ащ фэдэу «Пшызэ шѳольыр гъэхъэгъэшхохэр зѳрэщышлыгъэхэм пае» зыфилорэ ме-дальхэу а I-рэ, я II-рэ ыкли я III-рэ степе-нь зилэхэр, «Адыгеим и Щытхъу-зехъ» зыфилорэ медалыр кѳыфагъэ-шъошагъэх.

СИХЪУ Гошнагъу.

ИшлушлагъэкIэ тыди шагъэлъапIэ

ИлофшлагъэкIэ дунаир къзыкIухъэрэ цыфым шлушлагъэу илэр шылэныгъэм шыолъэгъу. Адыгэ Республикэм иапэрэ профессиональнэ композиторэу Нэхэе Аслъан ыусыгъэ произведенихэр лъэкпъ шлэжым къыпкырэклых.

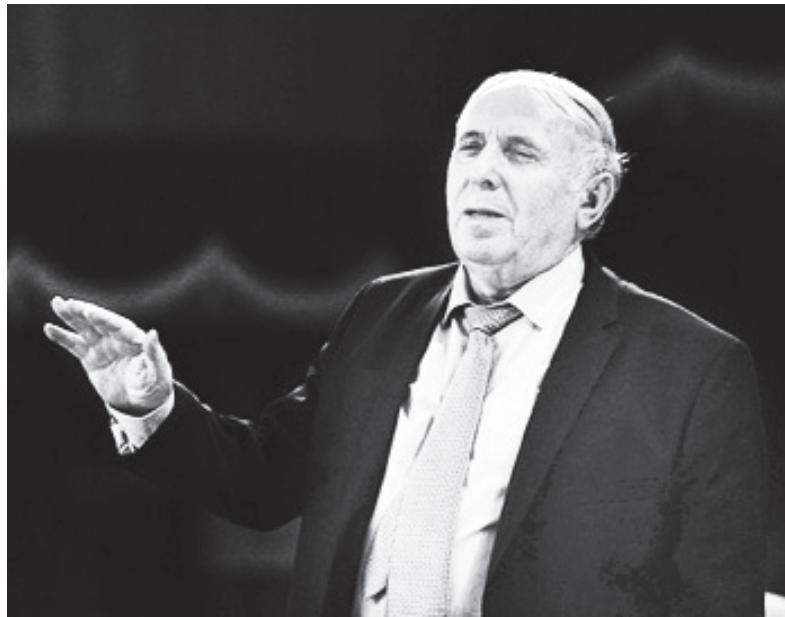
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо орэдыло-къэшъокIо ансамблэу «Ислъамыем» ихудожественнэ пашэу, Урысыем, Адыгеим январонднэ артистэу, композиторэу Дмитрий Шостакович ыцIэкIэ агъэнэфэгъэ шлухъафтыныр къызфагъэшъошэгъэ Нэхэе Аслъан общественнэ пшъэрылхэр егъэцакIэх. АР-м и Лышхъэ дэжь культурэмрэ искусствэмрэкIэ и Советэу шызэхэцагъэм итхьаматэ игуадз, Адыгеим икомполиторхэм я Союз ипаш, республикэм иобщественнэ-политикэ шылаклэ шызэшлуахырэ лoфthъабзэхэм ахэлажъэ.

Аужырэ илъэсхэм Урысыем и Правительствэ ипремие «Ислъамыем» къыфагъэшъошагъ.

Урысыем и Правительствэ игрант ансамблэм къыдихыгъ. Адыгеим иапэрэ лъэкпъ оперэу «Бзыикъо заор» концерт къэтыкIэм тетэу орэдылохэм хэгъэгум икълэлэхэм къащагъэ-лъэгъошт.

Рапсодиеу «Хьагъэуджым изэфаклор», «Ныдэлъф мэкъамэхэр», «Къолэныр», фэшхъаф музыкальнэ произведенихэр Урысыем, Тыркуем, Израиль, нэмыкIхэм ачылуэгъэх.

Адыгэмэ зэралоу, чIыр куоу зыжъорэм игъажъо къэжъо. Лъэкпъ фольклорым къыхихырэ пэсэрэ орэдхэр «Ислъамыем» пае зэрегъафэх. Артист хэхыгъэхэм ателъытагъэу лъэкпъ орэдхэр егъэкIэжых, купкIэу ахилхъэрэмкIэ егъэбаих.

Урысыем изаслуженнэ артисткэу, Адыгеим инароднэ артисткэу ХьокIо Сусанэ мэкъэ Iэтыгъэ дахэу илэм фэдэ къэбгъотыным фэшI Къыблэм, Урысыем бэрэ уащылыхъон фае. Шымырзэ Казбек, Тыгъужь Асыет, Агъыр-жъэнэкъо Саныет, Къумыкъу

Шамсудин, Уджыхъу Руслъан, фэшхъафхэм дахэу орэдхэр къыхадзэх.

Адыгэ Республикэм инароднэ артистхэу Лъэцэр Светлана нэрэ Мышъэ Андзауррэ пщынаох, оркестрэм хэтхэр зылащэх. Къэшъуаклохэм лъэкпъ искусствэр нахъ лъагъу алэты-

зэ, ежхэм ялэпэлэсэныгъэ къы-зэлуахы.

Юныгъом и 23-м къыщегъэ-жъагъэу шэкIогъум и 8-м нэс апэрэ адыгэ оперэу А. Нэхайм ыусыгъэр «Ислъамыем» Къыблэм, Темыр Кавказым, Москва къащигъэлъэгъошт.

Нэхэе Аслъан лъэкпъ музыкальнэ произведенихэр ыусы-хэзэ, Адыгэ Республикэм ыцIэ дунэе искусствэм лъагъу шэлэ-ты. Композиторым ишлушлагъэ хэзыгъахъорэр зэхэцэн лoфthэр дэгъоу зэригъэцакIэхэрэр ары. Лъэкпъ фольклорым къыхихырэ мэкъамэхэм зарегъэушъомбгъу, произведениер зэгъэфагъэу цыфхэм альегъэлэсы.

Теуцожь районым икъуаджэу Джэджэхаблэ къыщы-хъугъэ А. Нэхайр гумыпсэф. Чылэм культурэм и Унэу дэтым Нэхэе Аслъан ыцIэ фаусыгъ. Аслъан сьд фэдэ лoфth егъэ-цIэми, композиторэу къэнэ-жыи, икълэмыпэ ыгъэчанызэ лъэкпым, республикэм, хэгъ-гум афэусэ.

ЕМТИЛЪ Нурбий.

ЗэлъашIэрэ Лыхъужъ

Къэралыгъом шыпсэурэ нэбгырэ пэпчъ ихэгъэгъу къыхуымэныр ипшъэрыл. А пшъэрылхэр ыгъэцакIэзэ ыпашхъэ лыгъэ зезыхъэхэрэр хэткIи шысэтэхыпIэх.

тымыгъэцэкIэгъагъэмэ, зэкIэри хэкуадэщыгъэх. Сыгу къэкIыжыи, илъэси 8 сыныбжъэу Iэтахъохэм шагум тыщыджэгъухэзэ лыхъэ горэм къытилопъагъ: «Арэуштэу шъо жъугъэ-хъэни шылэп. Заом шъухэтыгъагъэмэ, джащыгъум къэшъушIэщтгъагъэ ар зыфэдэр». Лыхъым игушылэхэр нафэ къыс-фэхъужыгъэх, заор зы-фэдэр сшлагъэ. Ныбжы-кIэхэм яхэгъэгъу шлу альэ-гъоу плугъэнхэр кIэлэплу-хэм, унагъом, граждан-скэ позицием ялэыты-гъэх. Хэгъэгъу зеошхом илъэхъан тятэжъ плашъэ-хэм лыблэнагъэу зэра-хъагъэр, тарихъ баеу ти-лэр къыткIэхъухъэрэ лIэ-ужхэм зэрядгъэшIэщтым тыпылхъан фае, — еIо Лыхъужым.

2000-рэ илъэсым шэ-кIогъум ипсауныгъэ изы-теткIэ Цэй Эдуард май-ор звание илэу запасым кIуагъэ. Орденхэу «За личное мужество», «За заслуги перед Отечеством 2-й степени», «За отличие в военной служ-бе» зыфилохэрэр къыфа-

гъэшъошагъэх. Ау зэкIэмэ анахъ тын лъапIэр Уры-сыем и Лыхъужъ зэрэ-хъугъэр ары. Мы мафэ-хэм Эдуард АР-м и Къэ-ралыгъо Совет — Хасэм идепутат. Лыхъужым илъэс 18-м ехъугъэу ныбжыкIэхэм патриотическэ плуныгъэ ягъэгъотыгъэным илахы-шхо хешыхъэ: дзэм къу-лыкъур цызыхышхэм, студентхэм, кIэлэеджа-кIохэм залегъагъэ. Жур-налистхэм адэгущыIэныр икIасэп, зыщытхъужы-ныр ыштэрэп. Ащ зери-лэытэрэмкIэ, тын лъа-плэу къыфагъэшъошагъэр ежым изакъоп зышлуш-лагъэр.

— Сянэ-сэтэм сызэ-раплугъэ лъагъом сые-тэу сыпсэгъу ыкIи сы-псэушт. Тын лъапIэу ыкIи цIэ инэу къысфагъэшъо-шагъэр сизакъоу сиеп, сибатальон хэтхэу, хэу-шхъафыкIыгъэ пшъэ-рылхэр сигъусэу зы-гъэцэкIагъэхэм, яхэгъэгъу къаухъумэзэ фэхыгъэ дзэкIолIхэм, офицерхэм афэсэгъэхыи. Мы жъуа-гъор ахэм яй ыкIи сэ

силыуэ, — къылуагъ Лы-хъужым.

Эдуард шылэныгъэ гъогу гъэшIэгъон къыкIугъ, хэгъэгъур шлу плээгъун зэрэфаемкIэ шысэтэхы-плэу шыт. Общественнэ шылэныгъэм, патриотиче-скэ плуныгъэм, сьд фэ-дэ лoфthлэни чанэу ахэ-лажъэ. Республикэм шы-псэухэрэм цыхъэшхо фа-шы ыкIи рэгъушхох.

Хэгъэгъу зеошхом хэ-кIодэгъэ тидзэкIолIхэм яшIэжъ фэгъэхыгъэ сау-гъэтым игъэуцун ыкIи псэуплэу Ханскэм совет-скэ летчикхэр къызще-фэхыгъэхэ чыплэм сквер шызэтеутыгъэным Цэй Эдуард якIэщакIэу.

Эдуард 1966-рэ илъэ-сым Мыекъуапэ къыщы-хъугъ, ялэкъокIэ Хьа-кIэмзые шыщых. Ятэу Кушыку чыдагъэм икыи-чIэщын фэгъэзагъэу лoфthылагъ, янэу Аннэ бух-галтерэу лэжъагъэ. Унэ-гъо зэгъурыложъэу, адыгэ шэн-хабзэхэм язехъакIо-хэу ящылэныгъэ къырэ-кIох, цыфхэми шхъэкIэ-фэныгъэ къызфарагъэ-шын альэкIыгъ. Эдуард

ежым ишлоигъоныгъэкIэ исэнэхъат дзэм рипхыгъ, джыри къулыкъум мы-кIозэ Мыекъопэ мэкъу-мэщ техникумыр къыу-хыгъ. Ащ нэмыкIэу Уры-сые ДОССАФ-м и Мые-къопэ техническэ еджа-плэ щеджагъ.

Къулыкъу ужым Рязан-скэ апшъэрэ воздушнэ-десантнэ команднэ учи-лищым чIэхъагъ. 1990-рэ илъэсым Цэй Эдуард Закавказскэ дзэ округым взводым икомандирэу къулыкъур щихыгъ. Ротэм икомандир игуадзэу, нэ-ужым, 1992-рэ илъэсым командирэу агъэнэфагъ. А лъэхъаныр къыныгъ, лъэкпъ лoфыгъохэр къыз-фагъэфедэхэзэ, политик «шлойхэм» къэралыгъом бырсыр къыралхъэгъагъ. Тьдэ къулыкъур щихы-гъэми, сьд фэдэ чыплэ ифагъэми, ихэгъэгъу къы-зэриухъумэн фаер зыщи-гъэгъушпагъэп, къыщы-хъугъэ хэкур, илахыл гупсэхэр къымыгъэукIы-тэхъэхэу шылэныгъэм лъэ-гъо дахэ шыпхырищыгъ.

КИАРЭ Фатим.

Урысыем и Лыхъужъэу Цэй Эдуард тишъолъыр имызакъоу, Урысыем ичылIэ зэфэшхъафхэми дэгъоу ащызэлъашIэ. Аб-хъазым, Дагъыстан ыкIи Чэчэным ащыкIогъэ хэу-шхъафыкIыгъэ опера-циехэм ар ахэлэжъагъ, цыфхэм ярэхъатныгъэ ыкIи яцынэгъончыагъэ къылухъумагъ, Темыр Кав-казым бырсыр къызыгъэ-таджэ зышлоигъо кIуачIэ-хэм ыпсэ емыблэжъэу апэуцужыгъ.

Шъугу къэдгъэкIыжын: гвардием имайорэу Цэй Эдуард Урысыем и Лы-хъужъ шытхъуцIэр къыз-фагъэшъошагъэр Дагъы-стан хэхъэрэ Ботлихскэ районым илъэгаплэу «Ос-линое ухо» зыфилохэм иштэн 1999-рэ илъэсым зыхэлажъэр ары. Боевик-

хэм бэрэ запэуцужхэ нэуж тидзэкIолIхэр зэ-кIэкIожыныхэм иамал аригъэгъотыгъ, къаукIы-гъэ командирэу Сергей Костиным ихъадэ заом имашло къыхихыжыгъ.

Къулыкъу пшъэрылхэр ыгъэцакIэхэзэ лыхъужы-ныгъэ зэрэзэрихъагъэм фэшI Урысые Федераци-ем и Президент и УказкIэ парашют-десант батальо-ным икомандирэу, гвар-дием имайорэу Сергей Костинырэ (зэфэх нэуж) командирым игуадзэу, гвардием имайорэу Цэй Эдуардрэ Урысые Фе-дерацием и Лыхъужы-цIэ къафагъэшъошагъ. Ащ нэмыкIэу къулыкъур ехыи-фэ нэмыкI къэралыгъо тынэу, медалэу, орденэу къыратыгъэр бэдэд.

— Тидзэ пшъэрылхэр

Узэрыгушхон шлэныгъэлэжъ

Тушым
иакъыл
игъомыл

Хьоткъо Самир фэгъэхыгъэу «лофшлэклошху, куоу гупшысэрэ, гулытэшхо зилэ шлэныгъэлэжъ, зыцлэ дунаим шылугъэ клал, зыфэдэ къэмыхъугъэ тхылъхэр къыдигъэклыгъэх» плэми ащ тарихъ наукэм щиллагъэм адыгэмэ ятарихъ зэгъэшлэгъэнымклэ лофэу зэшлуихыгъэм икьу фэдизэу уасэ емытыгъэу мэхъу.

гъэ къэбархэм уахътэр аригъэхьырэп, лоф ешлэ, мыпшыжьыгъэу мэлэжъ. Ащ фэдэхэр бэрэ къэхъухэрэп, наукамклэ ахэм осэшхо ял.

Шлэныгъэлэжыр анахъу зыпылпыр гурыт ллэшлэгъухэм адыгэхэм ятарихъ охътэ зэфэшхьафхэм, лэклыбым шылэ хъугъэ адыгэхэм якъэбар, черкес мамлюкхэр, адыгэхэмрэ славянхэмрэ гурыт ллэшлэгъухэм ыкли непэрэ мафэхэм ялэпкъ культурнэ зэпхыныгъэхэр арых.

Монографии 10-м ехъу, научнэ статья 100 фэдиз къыдигъэклыгъэу ил. Ахэм янахьыбэр Кавказым итарихъ анахъ зэхэмыфыгъэ чыплэхэм афэгъэхьыгъ. Хьоткъом лофыгъохэм нэмыклэ еплъыклэхэр, еклоллаклэхэр къафигъотыгъ, адыгэм итарихъ зэхэфыгъэн фээ лъэ-

ныкьоу хэтхэм нэмыклэу яклолагъ, къызэлъуихыгъэх.

Ылпшэкклэ къызэрэщытлауагъэу, иапэрэ научнэ лофшлагъэ черкес мамлюкхэу я 13 – 18-рэ ллэшлэгъухэм шылагъэхэм афэгъэхьыгъагъ. Ар научнэ дунаим хъугъэ-шлэгъэшхо шыхъугъагъ. Студентым ащ фэдэ зэритхыгъэр бэмэ ашлогъэшлэгъоныгъ, къезымылпэсыгъэхэри шылагъэх, етланэ къагурылауагъ ушэтын лофшлэнышхоу ышлагъэм игъусэу клэлэ ныбжьыклэм адыгэведением зызэрэригъэушъомбгъугъэр, адыгэмэ ятарихъ изэгъэшлэн еклоллаклэ шхьаф къызэрэфигыотыгъэр.

Непэ Хьоткъом илофшлагъэхэр анахъ агъэлъэлпэрэ научнэ сборникхэм къадэхъэх, тыхэгъэгу икълэлэшхохэм ыкли лэклыб къэралыгъохэм къащыхаутых. Ащ фэдэу «Сборник Русского исторического общества» ыкли «Кавказский сборник» зыфилохэрэм итхыгъэхэр адэтых. Шлэныгъэлэжыым итхылытлауэ Санкт-Пе-

тербург дэт университетым итхылытэдзаплэ къыщыдэклыгъ: «История Черкесии в средние века и новое время» зыфилохэрэмрэ «Цивилизация Кабарды» зыцлэмрэ. Самир илофшлагъэхэу «Островная цивилизация Черкесии» зыфилоу Б. С. Агрба игъусэу ытхыгъэмрэ «История черкесов (адыгов)» зыфилохэрэмрэ Търкуем къыщыхаутыгъэх.

Тыдэ къыщыдэклыгъэми, Хьоткъом итхылыт пэпчъ тарихъ наукэм хъугъэ-шлэгъэшхо щэхъу. Ащ фэдэх «Черкесия в картах XIV – XIX веков», «Карачай – Страна на вершине Кавказа», «Бесленей – мост Черкесии», «Старые черкесские сады...», «Черкесская лошадь», «Открытие Черкесии...», «Цивилизация Кабарды» ыкли нэмыклэхэр.

Научнэ проектэу «Адыги» зыцлэу РАН-м этнологиёмклэ ыкли антропологиёмклэ и Институт клэщакло зыфэхъугъэм хэлажъ. Федеральнэ проектэу «Наследие народов Российской

Федерации» зыфилохэм шыцъу шлэныгъэлэжыым ыгъэхъазырыгъэ лофшлагъэу «Сокровища культуры Адыгеи» зыцлэу Хьоткъом къыгъэхъазырыгъэр тиреспубликэ ынапэу хъугъэ.

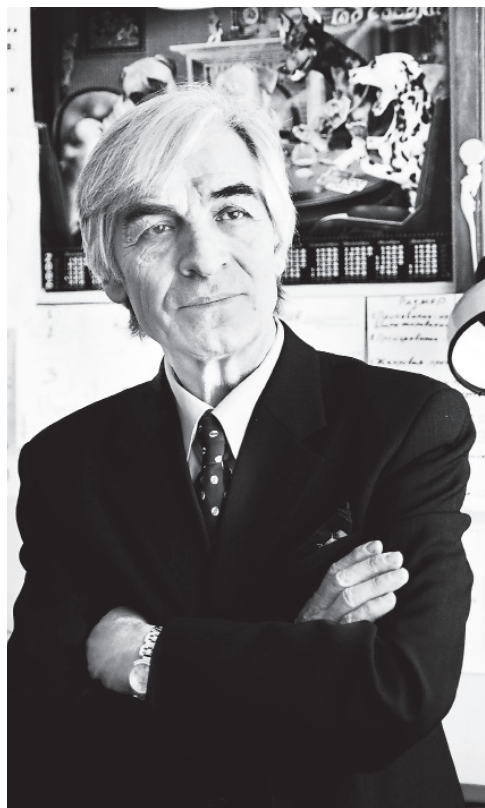
Самир дунаим щызэлъашлэрэ шлэныгъэлэжъ, дунэе форумхэм адыгэ ыкли урысые наукэм яллыклоу ахэлажъ. Москва, Венгрием, Великобританием, Търкуем ыкли нэмыклэ хэгъэгъухэм ащыклогъэ зэлуклэшхохэм ар ащылагъ. Хьоткъор эксперт—адыгэведэуи наукэм идунай осэшхо къыщыфашы, урысые тарихыым адыгэ темэр зэрэхэтым ехылауагъэу упчлэжыгъу ашлэу бэрэ къыхэклы. Ащ фэдэу ар дунэе зэфыщытыклэхэмклэ Московскэ къэралыгъо институтым ыкли Урысые Федерацием и Общественнэ палатэ рагъэблажъу мэхъу.

Улэпкъымэ, Самир узэрыгушхон, уасэ зыфэшлын шлэныгъэлэжъ.

СИХЪУ Гошнагъу.

КъБР-р

Лъэпкъыр зыцлэ Хьэлупэ Джэбрэил

УФ-м гъуазджэхэмклэ шлыхъ зилэ и лэжыаклуэ, КъБР-м и цыхубэ артист, КъБР-м и Композиторхэм я зэгухъэныгъэм и тхэмадэ, Шостакович Дмитрий и цлэр зезыхъэ, Урысейм и Композиторхэм я союзым я саугъэтхэм я лауреат, КъБР-м и Къэрал саугъэтым и лауреат, композитор цлэрылуэ, усаклуэ Хьэлупэ Джэбрэил Къэбрэдей-Балькэрым и щэнхабзэм, литературэм, макъамэм ильэс щэ ныкьуэм щигъуауэ хэлъхъэныгъэфлэхэр хуещл.

анэдэльхубзэр нэгъэсауэ зэрищлэрщ а бзэмклэ гупсысэ куу зыщлэлъ усэхэр Джэбрэил къыщлэхъуллэр. И лэдакъэ къыщлэклахэм куэд шыдахъэхыр гурыщлэ къабзэр абыхэм зэрыщыкуэдывагъэнщ. Ахэр узыгъэгупсысэщ, гукъыдэжъ къозытщ, узыгъэнэхъейщ. Хьэлупэм итхэхэм езыр къыщеджэжклэ, усэбзэр зэрыкълэулеймрэ адыгэбзэм и курыхымрэ зыхомыщлэнклэ лэмал илэкъым.

«Эльбрус» тхылыт тедзаплэм къыщыдэклащ Хьэлупэ Джэбрэил и камернэ лэжыгъэхэр щызэхуэхъэса «Чэщей пышналь» тхылыр. Абы ихуаш пынэм, флейтэм, фортепьянэм, скрипкэм, виолончелым, гобойм папщлэ композитор цлэрылуэм итха макъамэхэр.

— Джэбрэил и усэхэр адыгэ гупсысэ зыщлэлъ, лъэпкъ усыгъэ фащэм ит къэхъугъэ тельыджэщ. Шэч къытесхьэркъым: адыгэ усыгъэм къызэрымыклуэу зезыгъэужыщ Джэбрэил и къалэмыпэм къыщлэклыр. Абы епхауэ литературэдджхэм я гугъу пщымэ, ахэр тхыдэ-щэнхабзэ луэхугъуэщлэ къэхъуам езыгъэгупсысын шхъэусыгъуэ Хьэлупэм и усэм хэлъщ, — жэлэ филологии шлэныгъэхэм я доктор, профессор Тхэгъэзит Юрэ.

Хьэлупэм и мащлэккъым макъамэм зезыгъэужы, зи цлэ жыжьэ шылуа зэрыгушхуэ и гъэсэнхэри. Апхуэдэу Тхэр талантклэ къызыхуэупсауэ къылытэ и гъэсэнхэм ящыщ КъБР-м и цыхубэ артист, Санкт-Петербург дэт Рим-

ский-Корсаковым и цлэр зезыхъэ консерваторэм щеджа, композитор, пианист цлэрылуэ Къэбрэдокъуэ Мурат.

— Иджыри къыздэсым Мурат макъамэу итхам хуэдиз языныкьуэхэм я гъащлэ псоклэ ятхыфырккъым, — хужелэ Джэбрэил и гъэсэнхэм.

Хьэлупэ Джэбрэил лъэпкъыр зэрыгушхуэхэм ящыщ. И усэбзэр зэрыкълэулейм къыдэклуэу, абы и лэдакъэщлэклэхэм адыгэбзэм и курыхыр зыхыуагъащлэ. КъБР-м и щэнхабзэм ильэс щэ ныкьуэм щигъуауэ хуэлажъэ Хьэлупэм къыдигъэкла «лэгуауэншэ пшыхъ» и япэ тхылыр лъэпкъ усыгъэм и хэлъхъэныгъэфлэщ.

БЖЫХЪЭЛИ Розэ.

Спортымрэ щыIэныгъэмрэ

Дунаим щыщIэрыIу

Щылычым ебэнызэ дунаим цIэрыIо щыхъугъэ Чыржын Мухъарбый адыгэ къуаджэу Кошхъаблэ кыщыхъугъ.

Уахътэм уфызэплъэкIыжыныр шэнышIу зыфэхъугъэ батыр икIэлэгъум кыщегъэжыгъэу атлетикэ онтэгъум пылгыгъ. Ясэнэхъат фэшъыпкэхэм, цыф дэгъухэм зэралукIэрэм ишIуагъэкIэ спортышхом зыкыщигъотыгъ.

СССР-м спортымкIэ имастерэу Дзэгъэштэ Хъаджэбый Кошхъаблэ кыщызэлуиыхъугъэ зыгъэсаплэм М. Чыржыным апэрэ лъэбэкъухэр щышIыгъэх. Къоджэ спортым шаплугъэ нарт шаом СССР-м щыпсэурэ лъэпкхэм ягъэмэфэ СпартакIадэ дышъэр кыщыдихыгъ. Дунаим, Европэм язэнэкъокъухэм джэрзыр къащыхыгъ. Олимпиадэ джэгунхэу Мюнхен щыкIуагъэхэм нарт шаом дышъэр къащи-

хыгъ, дунэе рекордхэр щигъэуцугъэх.

— Тренерэу сипэщэгъэ Владимир Стоговым дунаим 5, Европэм 6 дышъэр къащыхыгъ, — къелуатэ Чыржын Мухъарбый. — ЦСКА-м къулыкъур щысхыщтыгъ. Спортышхом гуетыныгъэ фысIау текIоныгъэхэм сафэбэнэным фэшI Владимир Стоговыр ситренер къодыеу щытыгъэп. Цыфыгъэу кызыдзырхыэрэмкIэ сиплуштыгъ, щыIэныгъэр кызыгуригъалоштыгъ.

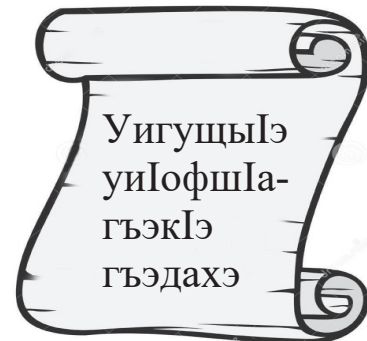
Дышъэр М. Чыржыным Мюнхен кызысхыгъым, Iэклиб къэралхэм яжурналистхэм ащыц кытхыгъагъ къоджэ цыклум кыдыкIыгъэ кIалэр Олимпиадэм чемпион зэрэщыхъугъэр шлогъэшIэгъонэу.

Спортышхом нахъ куоу зыфигъэсэнэм фэшI М. Чыржыныр Краснодар зырагъэблагъэм, трамвайм иводителэу Iоф ышIэщтыгъ. МашIом мыжор зэригъэфабэрэм фэдэу щылычым ебэнызэ батыр хъуштым кIуачIэр ыпсыхъэщтыгъ. Спортым цIэрыIо зысэхъум, Адыгеим щытхъоу фалорэм хигъэхъуагъ.

Чыржын Мухъарбый пенсиом зэкIом дзэм кыхэкIыжыгъ, Мыекъуапэ унэ кыщыратыгъэу щэпсэу. Атлетикэ онтэгъум ныбжыкIэхэр илъэс аулэрэ фигъэсагъэх.

Адыгэ Республикэм спорт псэолъэ дэгъухэр илэх, Къыблэ шольпырым изэнэкъокъухэр щызэхъэх. Республикэ общественнэ движениеу «Адыгэ

УигушыIэ
уиIофшIа-
гъэкIэ
гъэдахэ

Хасэр» кIэщакIо зыфэхъугъэ зэлухыгъэ зэлукIэгъухэр гъэшIэгъонэу Мыекъуапэ щыкIуагъэх. Спорт зэхыхъэхэм хъэкIэ гъэшIуагъэу М. Чыржыныр арагъэблагъэ, тренерхэм, ныбжыкIэхэм гушыIэгъу афэхъу.

— Кошхъаблэ, Теуцожь, фэшъаф районхэм спорт псэолъэ дэгъухэр къащызэлуахыгъэх. Тикъуаджэхэм спортсмен цIэрылохэр къадэкIыштыгъэу сэгугъэ. Къэбэртэе-Бэлыкъарым, Къэрэщэе-Щэрджэсым, Краснодар краим, нэмыкIхэм яныбжыкIэхэм язэлукIэгъухэр республикэм нахыбэрэ щызэхъэхэ тшIоигъу. Атлетикэ онтэгъур шыпкъагъэ зыхэлэ спорт лъэпкъэу щыт. Штангэу плэтырэр ары кыпфалытэщтыр, уилэпIэсэнныгъэ уасэ кызырэфашIыштыр. ТикIалэхэр пкышлухэу, мурад чыжыхэр ялэу щыIэныгъэм хэрэхъэх. Адыгэхэм я Мафэ зиушъомбгъунэу Тхъэм селъэлэу, — кытитIуагъ Чыржын Мухъарбый.

Батырым ибатырыжъэу кытхэт

Спортышхом итарихъ пытэу хэуцогъэ нарт батырхэр зыщапIугъэхэ къуаджэу Еджэркъуае икIэлэплугъ Хъасанэкъо Мурат.

хъаным ипашагъэу Кобл Якъубэ рилуагъ бэнэкIо лъэш хъун зылъэкIышты еджакIо Еджэркъуае зэрэщыпсэурэр.

Адыгэ Республикэм иапэрэ Президентэу Джарымэ Аслъан самбэмкIэ банэщтыгъ, СССР-м спортымкIэ имастер, нэужым Урысыем спортымкIэ дунэе класс зилэ мастер хъугъэ. Президент IэнатIэр ыгъэцакIэзэ дунаим самбэмкIэ иветеранхэм язэнэкъокъу дышъэр кыщыхыгъ.

Мыекъопэ бэнэплэ еджаплэу Кобл Якъубэ лъапсэ зыфшIыгъэм спортымкIэ мастерым ипашхъэхэр щыригъэкъуи, Европэм апэу дышъэр кыщызыхыгъэр Гостэкъо Хъумэр. Джарымэ Аслъани, Гостэкъо Хъумэри, Хъасанэкъо Мурати Еджэркъуае щыщых.

Дунаим самбэмкIэ гъогъугъу 11 дышъэр кыщыдэзыхыгъэ Хъасанэкъо Мурат шъобж хыплэхэр бэнэплэ алырэгъум кыщытырацэхэу, «спортым ухэкIыжын фае, блыпкыр зэ-

руытыгъэ» врачхэм кыралэу кыхэкIыгъ. 1992-рэ илъэсым кыщыублагъэу СССР-м изаслуженнэ тренерэу дунаим гъогъугъуто дышъэр кыщызыхыгъэ Хъэпэе Арамбый М. Хъасанэкъом ипэщэгъ.

Адыгэ Республикэм физкультурэмкIэ ыкIи спортымкIэ и Комитет итхъаматэу М. Хъасанэкъор загъэнафэм ыужи алырэгъум щыбэнагъ, медальхэр кыхыгъэх. Урысыем и Къэралыгъо Думэ идепутатэу Мурат хадзыгъ. Хабзэм икыулыкъушIу зэрэщытым дакIоу Адыгэ Республикэм лъэпкъ Iофыгъохэу щызэхъэхэрэм, къоджэ спортым изыкыгъэIэтын ахэлажэ.

— Спортым ныбджэгъубэ кыситыгъ, — къелуатэ М. Хъасанэкъом. — Урысыем, Iэклиб хэгъэгухэм яшольпырхэм сащыIау Адыгэ Республикэм икъэралыгъо гъэпсыкIэ игъэпытэн зэрэпкылуатэрэр, республикэм испорт псэуалъэхэм зызэраушъомбгъурэр, ти Лы-

шъхъэу Къумплыл Мурат, Къэралыгъо упчIэжыгъоу ТхъакIушынэ Аслъан ялахышIоу гъэхъагъэхэм ахэлпыр, Къэбэртэе-Бэлыкъарым щыц кIалэхэм Адыгеим зызэрэщагъасэрэр, Олимпиадэ джэгунхэм, дунэе зэнэкъокъухэм медальхэр кызырэщахырэр, нэмыкIхэр къафэсэлэуатэх.

Хъасанэкъо Мурат Европэм, дунаим медалэу къащыдихыгъэм фэдиз къэзыхыын зымылэкIыгъэ Iэклиб къэралыгъо пчъагъэ дунаим тет. Батырым ибатырыжъэу М. Хъасанэкъом унэгъо дахэ иI, изыгъэпсэфыгъо уахътэ гъэшIэгъонэу ыгъэклоным фэшI ныбджэгъухэм алоклэ. ШакIо кIоныр ыгу рехъы. Шы спортым пыщагъ, килограмми 100-м нахыбэ къэзыщэчирэмэ якуп зэрэщыбанэщтыгъэр щыIэныгъэм егъаши хэкIокIэщтэп.

НэкIубгъор
зыгъэхъазырыгъэр
ЕМТИЛЪ Нурбый.

КIэлэеджакIозэ механизатор сэнэхъатыр кыхихы шIоигъуагъ. Баскетбол, волейбол ешIэщтыгъ. Я 7-рэ классым исэу самбэмкIэ банэхэрэм ахэхъагъ. ФизкультурэмкIэ кIэлэегъаджэу Бэрэздэ Шыхъам ипашэу апэрэ лъэбэкъухэр спортым щышIыщтыгъ.

Мафэ горэм Муратэ ошымкIэ пхъэр зэгъуиутэу яшагу дэтызэ Адыгэ къэралыгъо университетым физкультурэмрэ дзюдомрэкIэ и Институт икIэлэегъаджэу Хъакъунэ Нурбый

Хъасанэкъохэм адэжъ къэкIуагъ. КIэлэегъаджэмрэ кIэлэеджакIомрэ гушыIэгъу зэфэхъугъэх, неущрэ мафэм тегушыIагъэх.

КIэлэегъаджэ шIэныгъэхэмкIэ докторэу, профессорэу, джырэ уахътэ Премьер-лигэм щешIэрэ футбол клубэу «Краснодар» ипашэ игуадзэу Хъакъунэ Нурбый Мыекъуапэ кызэкIожьым, СССР-м изаслуженнэ тренерэу, Адыгэ къэралыгъо университетым физкультурэмрэ дзюдомрэкIэ и Институт а лъэ-

Редактор шъхъаIэхэр:

ДЭРБЭ Тимур
ХЪЭШУЩIЭ Мухъэмэд
ТХЪАГЪЭПСЭУ
Уцужыкыу

Зэхъыщагъэр:

Адыгэ Республикэм лъэпкъ IофхэмкIэ, Iэклиб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адырIаIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жъугъэм иамалхэмкIэ и Комитет
Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

Зыщаушыхъатыгъэр:

Урысые Федерацием хэутын IофхэмкIэ, телерадиокъэтынхэмкIэ ыкIи зэлъыIэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чIыпIэ гъэло-рышIапI, зэраушыхъатыгъэ номеры ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр:

ОАО-у «Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр, 268

Редакциер зыдэщыIэр:

385000, къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр: приемнэр: 52-16-79, редактор
шъхъаIэм игуадзэ —
52-49-44, пшъэдэкIыжъ зыхырэр
секретары — 52-16-77.
E-mail: adyvoice@mail.ru

Пчъагъэр

4283
Индексхэр
52161
52162
Зак. 2393